

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KOMUNIKĀCIJAS STUDIJU NODAĻA

**MEDIJU ARGUMENTĀCIJAS STRATĒGIJAS PAR STAMBULAS
KONVENCIJAS RATIFIKĀCIJAS NEPIECIEŠAMĪBU LATVIJĀ.
LATVIEŠU VALODĀ IZNĀKOŠAJOS MEDIJOS NO 2016. LĪDZ 2017.
GADAM**

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Dārta Mežule**

Studenta apliecības Nr.: dm16048

Darba vadītāja: *Dr. sc. comm.* Marita Zitmane

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Maģistra darba "Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Latviešu valodā iznākošajos medijos no 2016. līdz 2017. gadam" mērķis ir noskaidrot, kādas ir mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību latviešu valodā iznākošo mediju intervijās un diskusijās.

Darba teorētiskajā daļā iztirzātas dzimtes un dzimuma jēdzienu atšķirības, aplūkots feministiskās teorijas skatījums dzimtes un vardarbības aspektā, pret-dzimtes, labējā populisma un mediju dienaskārtības jēdziens, skaidrota to ietekme uz sabiedrību. Pētījums veikts, izmantojot diskursa vēsturisko metodi un kvantitatīvo kontentanalīzi. Kā datu vākšanas metode izmantota daļēji strukturētā intervija.

Darba rezultāti skaidro, kādas ir mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas nepieciešamību, tādā veidā atspoguļojot mediju telpas nostāju sabiedrībai aktuālā jautājumā.

Atslēgvārdi: Stambulas konvencija, argumentācijas stratēģijas, mediji, diskursa vēsturiskā metode

ABSTRACT

The aim of the Master's Thesis "Media argumentation strategies for the ratification of the Istanbul convention in Latvia. Media in Latvian from 2016 to 2017" is to discover what media argumentation strategies on the necessity of ratification of the Istanbul Convention have been used the Latvian-language media interviews and discussions.

The theoretical part of the paper describes the differences in the terms of gender and sex, covers the feministic theory in the aspect of gender and violence, the anti-gender, right-wing populism and media agenda, and explains their impact on the society. The study has been conducted, using the discourse-historical approach and quantitative content analysis. The data collection method was partly structured interviews.

Results of the study explain what media argumentation strategies are used on the necessity of the Istanbul Conventions in Latvia, reflecting the position of the media environment in a matter of importance to the society.

Keywords: Istanbul convention, argumentation strategies, media, discourse-historical approach

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
ABSTRACT	3
IEVADS	6
1. DZIMTE UN DZIMUMS	8
1.1. Dzimte un diskurss.....	9
2. FEMINISTISKĀ TEORIJA. DZIMTE UN VARDARBĪBA	12
2.1. Fiziska vardarbība pret bērnu un jaunietai	13
2.2. Vardarbība pret sievieti – sievu	14
3. PRET-DZIMTES KUSTĪBAS	16
3.1. <i>Dzimtes ideoloģija</i> kā diskurss	17
3.2. Pētījums par pret-dzimtes kustībām Eiropā.....	19
4. LABĒJAIS POPULISMS	21
4.1. Labējā populisma izpausmes veidi	22
4.2. Baiļu radīšanas diskurss.....	24
5. MEDIJU DIENASKĀRTĪBA.....	25
5.1. Mediju efekti un mediju dienaskārtības mērījumi	26
6. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	29
6.1. Daļēji strukturētā intervija	29
6.2. Kvantitatīvā kontentanalīze	30
6.3. Diskursa vēsturiskā metode	32
6.4. Pētījuma dizains.....	35
7. MEDIJU ARGUMENTĀCIJAS STRATĒGIJAS PAR STAMBULAS KONVENCIJAS RATIFIKĀCIJAS NEPIECIEŠAMĪBU LATVIJĀ. LATVIEŠU VALODĀ IZNĀKOŠAJOS MEDIJOS	38
7.1. Stambulas konvencija – apkopojošs situācijas apraksts Eiropā un Latvijā	38
7.2. Latviešu valodā iznākošo mediju izmantoto diskursīvo stratēģiju analīze par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.....	41
7.2.1. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "TV3 ziņas"	41
7.2.2. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikraksta "Neatkarīgā Rīta Avīze" diskusijā.....	42
7.2.3. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Krustpunktā"	45
7.2.4. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas Konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikrakstā "Neatkarīgā Rīta Avīze"	49

7.2.5.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas Konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikrakstā "Rīgas un Apriņķa Avīze"	51
7.2.6.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas Konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Pusdienu"	53
7.2.7.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Pēcpusdienu"	55
7.2.8.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "LNT ziņas"	58
7.2.9.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Pēcpusdienu"	59
7.2.10.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "900 sekundes"	62
7.2.11.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "900 sekundes"	64
7.2.12.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikraksā "Neatkarīgā Rīta Avīze"	65
7.2.13.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikrakstā "Neatkarīgā Rīta Avīze"	67
7.2.14.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "1:1"	67
7.2.15.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Krustpunktā"	70
7.2.16.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Rīta intervija"	71
7.2.17.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Aktuāli"	74
7.2.18.	Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "LNT ziņas"	76
7.3.	Diskusija	77
	SECINĀJUMI	80
	IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	82
	PIELIKUMI.....	87
1.pielikums	Intervija ar Ingu Sprinģi 2018. gada 16. maijā	88
2.pielikums	Intervija ar Guntu Slogu 2018. gada 18. maijā	91
3.pielikums	Kvantitatīvās kontentanalīzes rezultātu tabulas	93

IEVADS

Vardarbība pret sievieti un vardarbība ģimenē ir delikāta tēma, kas sabiedrībā netiek plaši apspriesta. Vardarbība, ko sievietes un meitenes piedzīvo dzīves laikā ir gan seksuāla rakstura – uzmākšanās, izvarošana, gan psiholoģiska, kur vardarbības iemesls ir fakts, ka sieviete ir sieviete.¹ 2011. gadā tika pieņemta Stambulas konvencija jeb pilnajā nosaukumā – Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbību ģimenē novēršanu un apkarošanu.² Konvencija nosoda jebkāda veida vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē. Tās mērķis ir izskaust vardarbību, atbāstot organizācijas, kas palīdz vardarbības upuriem atgūties pēc piedzīvotās traumas, kā arī, iedrošinot konvencijas dalībvalstis ieviest normatīvos aktus un vadlīnijas, kas nepieciešamas, lai aizsargātu sievietes gan sabiedriskajā, gan privātajā dzīvē.

Lai arī Latvijā vardarbība pret sievietēm un vardarbība ģimenē ir virs vidējā līmeņa Eiropā,³ Latvija ir viena no nedaudzajām Eiropas Savienības valstīm, kas Stambulas konvenciju ir parakstījusi, bet nav ratificējusi.⁴ Lai noskaidrotu, kādēļ Latvijā Stambulas konvencija joprojām nav ratificēta, ir svarīgi uzzināt Latvijas lielāko mediju aktivitāti Stambulas konvencijas jautājumā, kā arī, noskaidrot viedokļu līderu argumentāciju, skaidrojot konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.

Pētījuma problēma ir mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.

Maģistra darba **mērķis** ir noskaidrot, kādas ir mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā latviešu valodā iznākušo mediju intervjās un diskusijās laika posmā no 2016. līdz 2017. gadam.

¹ [N. m.]. (2017). At a Glance. The Istanbul Convention: A tool to tackle violence against women and girls. *Europarl*. Retrieved from

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA\(2017\)608814_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA(2017)608814_EN.pdf)

² [B. a.]. (B.g.). Biežāk uzdotie jautājumi par Eiropas Padomes Stambulas konvenciju. *Labklājības ministrija*. Izgūts no:

http://www.lm.gov.lv/upload/publikacijas/biezak_uzdotie_jautajumi_par_eiropas_padomes_stambulas_konvenciju.pdf

³ [N. m.]. (2015). Gender Equality Index. *Violence Indicators in Latvia*. Retrieved from

<http://eige.europa.eu/gender-equality-index/2015/domain/violence/LV>

⁴ LETA. (2018). ĀM: Latvijai ir atbildība nekavēt Stambulas konvencijas ratifikāciju. *Lsm.lv*. Izgūts no:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/am-latvijai-ir-atbildiba-nekavet-stambulas-konvencijas-ratifikaciju.a265862/>

Pētījuma uzdevumi ir:

- iepazīties ar pieejamo literatūru par Stambulas konvenciju, dzimtes un dzimuma definīciju atšķirībām, *anti-gender*, dienaskārtības un labējā populisma terminu, noskaidrot feministiskās teorijas viedokli dzimtes un vardarbības jautājumā;
- noskaidrot, vai un kādi pētījumi veikti līdz šim saistībā ar Stambulas konvencijas jautājumiem Latvijā;
- iepazīties ar literatūru par pētniecības un datu vākšanas metodēm – kvantitatīvā kontentanalīze, kritiskā diskursa analīze, diskursa vēsturiskā metode, kā arī daļēji strukturētā intervija;
- izvērtēt un pielietot pētījuma veikšanai piemērotāko metodoloģiju, kas ļaus sasniegt pēc iespējas objektīvus un detalizētus secinājumus;
- apkopot datus, veikt datu analīzi un izdarīt secinājumus.

Pētījuma objekts ir latviešu valodā iznākošo mediju interviju un diskusiju analīze laika posmā no 2016. gada līdz 2017. gadam.

Pētījuma priekšmets ir mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.

Pētījuma jautājumi ir:

1. Kādas argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvenciju tiek pielietotas latviešu valodā iznākošo mediju intervijās un diskusijās?
2. Kādas diskursīvās stratēģijas dominē intervijās un diskusijās, kā arī kas tās ietekmē?

Pētījuma teorētiskajā bāzē veikts tādu jēdzienu kā dzimte, dzimums, pret-dzimtes (*anti-gender*) kustības skaidrojums, kā arī teorētisks apskats par to, kā feministiskā teorija vērtē vardarbību pret sievietēm, meitenēm, kā arī sievietes un vīrieša varas attiecības, tāpat arī aplūkots labējā populisma un mediju dienaskārtības jēdziens.

Pētījuma analīzei izvēlēta kvantitatīvā kontentanalīze, lai saprastu, cik daudz un kāds ir bijis diskusiju, un interviju diskursīvais ietvars, lai spētu vērtēt proporcijas, kādi eksperti un viedokļa līderi aicināti uz intervijām un diskusijām. Diskursa vēsturiskā metode izmantota, lai saprastu, kādi ir galvenie aktori, kas tiek aicināti uz diskusijām un intervijām. Tāpat arī diskursa vēsturiskā metode nepieciešama, lai noskaidrotu, kādus diskursus veido dažādi aktori, kā arī – kāda ir mediju aktivitāte saistībā ar Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Savukārt daļēji strukturētās intervijas veiktas ar mērķi, lai noskaidrotu mediju ekspertu viedokli pētāmajā jautājumā un līdz ar to spētu izdarīt secinājumus, kā ir bijis mediju darbs, kā pildīta skaidrošanas funkcija.

1. DZIMTE UN DZIMUMS

Sabiedrības izpratne par jēdzienu *dzimte* un *dzimums* nošķirumu joprojām ir nepilnīga. Nereti cilvēki domā, ka tas ir viens un tas pats, taču tā nav. Lai izprastu Stambulas konvencijā esošo informāciju, ir būtiski saprast jēdzienus, kas tajā ietverti – piemēram, *dzimtes* un *dzimuma* jēdzienu atšķirības.

Lai arī sabiedrībā valda stereotipi par sievietei un vīrietim paredzētām lomām, piemēram, vīrietim jābūt stipram, racionālam un ar analītisku domāšanu, bet sievietei – gādīgai, emocionālai un lojālai, mūsdienās aizspriedumi pamazām tiek izskausti.⁵ Tomēr atšķirība starp jēdzieniem *dzimte* un *dzimums* pastāv. *Dzimums* ir bioloģiski izskaidrojams termins.⁶ Vīrieša un sievietes atšķirības ir anatomiski pierādāmas un redzamas, pamanāmākās sievietes un vīrieša atšķirības ir ārējais izskats.⁷ Balstoties ķermeniskajās atšķirībās, no viena vai otra dzimuma tiek sagaidīta arī konkrēta uzvedība. Tomēr uzvedību un sociālās normas definē *dzimte*. *Dzimte* ir sociāls konstrukts, sistēma, kas veidojas kultūras normu iespaidā.⁸ Arī Ruta Vodaka (*Ruth Wodak*) *dzimti* skaidro kā kultūras atšķirību kopumu starp sievieti un vīrieti.⁹ Vodaka piedāvā arī citu pētnieku interpretācijas, kas ir *dzimte*, bet kas – *dzimums*. Entonijs Gidenss (*Anthony Giddens*) *dzimumu* skaidro kā anatomiskas atšķirības starp vīrieti un sievieti, savukārt *dzimte* nes visas tās nozīmes, kas saistāmas ar psiholoģiskiem, sociāliem, kā arī kulturāliem aspektiem, atšķirībām un raksturojumiem. Gidenss atšķirību starp *dzimti* un *dzimumu* nosauc kā viegli nodalāmu.¹⁰

Ruta Vodaka, raksturojot *dzimtes* un *dzimuma* būtiskākās atšķirības, skaidro biežākos dzimtes varas izpausmes veidus – izvarošana, fiziska spēka pielietojums vai kāds cits fiziska rakstura aizskārumus. Taču tāpat viņa min arī ikdienā mazāk redzamus varas izpausmes veidus pret sievieti – nepatīkamas piezīmes uz ielas, psiholoģisks spiediens, piemēram, prasība sabiedrībā būt vienmēr smaidīgai un laipnai, kā arī prasība seksistiskas piezīmes uztvert un pieņemt kā joku.¹¹ Savukārt Džūdita Batlere (*Judith Butler*) skaidro *dzimti*, atsaucoties uz feministu pētījumiem. Batlere min daudzos dzimtes ierobežojumus, kas ir ne tikai ikdienā novērojamas darbības, bet arī valstiskā līmenī veidoti ierobežojumi, piemēram, jautājumā par to, kas ir dzimtei legālas darbības, militāras regulas, kā arī – psiholoģiska rakstura

⁵ Connell, R.W. (2003). *Gender. Short Introduction*. Malden: Polity Press. P. 40.

⁶ Kimmel, M., Aronson, A. (2000). *The Gender Society Reader*. New York: Oxford University Press. P. 7-8.

⁷ Turpat. 8. lpp.

⁸ Connell, R.W. (2003). *Gender. Short Introduction*. P. 8.

⁹ Wodak, R. (1997). *Gender and Discourse*. London: SAGE Publications. P. 40.

¹⁰ Turpat. 3. lpp.

¹¹ Turpat. 44. lpp.

ierobežojumi.¹² Keita Harrington (*Kate Harrington*), sacījusi, ka sievietē spēj izrādīt pārākumu tikai tādā gadījumā, ja viņa atrodas pozīcijā, kas ir varenāka, piemēram, darbā. Līdz ar to, sievietes, kuras statusa ziņā atrodas *augstāk*, spēj labāk apzināt savu lomu sabiedrībā un identitāti kopumā, nekā sievietē, kura ir zemākā varas stāvoklī.¹³

Līdzīgi kā Vodaka, arī Batlere *dzimti* skaidro kā sociālu normu, taču viņa papildina ar skaidrojumu, ka ir būtiski nošķirt, ka norma nav tas pats, kas noteikums (*rule*), savukārt noteikums nav tas pats, kas likums (*law*).¹⁴ Viņa turpina, ka normas tiek ievērotas un noteiktas kā sociālās prakses, kas tādā veidā tiek *normalizētas*.¹⁵ Turpinot šo domu, Batlere skaidro, ka apgalvojums, ka *dzimte* ir norma, nav tas pats, kas apgalvot, ka pastāv normatīvi priekšstati par to, kas ir femininitāte un kas maskulinitāte.¹⁶ Pēc Batleres – *dzimte* nav tas, kas kādu raksturo, vai – kas šim cilvēkam piemīt, *dzimte* ir mehānisms, kas veido priekšstatus par femininitāti un maskulinitāti. Taču tik pat labi *dzimte* arī var strādāt kā aparāts, kas šos priekšstatus dekonstruē un denaturalizē.¹⁷

Ruta Vodaka plašāk runā arī par dzimtes diskursu dažādās variācijās – gan par dzimtes un varas diskursu, gan par dzimtes un valodas diskursu. Jo īpaši Vodaka analizējusi valodas lietojumu darba vidē. Tāpat arī viņa runā par diskursīvajām praksēm, kas tiek praktizētas skolās – kādas iespējas tiek piedāvātas zēniem un meitenēm. Par valodu kā varas izpausmi runājusi arī Anna Veterola (*Ann Weatherall*), apgalvojot, ka valoda ne tikai atspoguļo dzimti, bet arī veido to, līdz ar to valoda rada arī visas ar valodas lietojumu saistāmās sekas, piemēram, seksismu kā sociālu realitāti.¹⁸

Lai precīzāk nošķirtu *dzimtes* un *dzimuma* atšķirības, nepieciešams izprast, kā teorētiski skaidro dzimti kā diskursu.

1.1. Dzimte un diskurss

Raksturojot diskursu, Vodaka piemin, ka viņas pieeja diskursa, teksta un diskursa analīzes skaidrojumam nav tāda pati kā Normanam Fērklavam (*Norman Fairclough*) un Teunam van Daikam (*Teun van Dijk*). Taču viņa piekrīt van Daikam, ka diskurss var tikt definēts kā "teksts kontekstā".¹⁹ Runājot par diskursu kā sociālu praksi, Vodaka apgalvo, ka

¹² Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. London: Routledge. P. 40-41.

¹³ Harrington, K. (2008). *Gender and language research methodologies*. New York: Palgrave Macmillan. P.193.

¹⁴ Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. P.41.

¹⁵ Turpat.

¹⁶ Turpat. 42. lpp.

¹⁷ Turpat.

¹⁸ Weatherall, A. (2002). *Gender, Language and Discourse*. Cornwall: Routledge. P.5.

¹⁹ Wodak, R. (1997). *Gender and Discourse*. P. 6.

diskurss ir ļoti atkarīgs no citiem tekstiem, tas ir intertekstuāls, līdz ar to tas var tikt saprasts un analizēts, izprotot arī citus tekstus.²⁰

Runājot par dzimtes diskursu, Ruta Vodaka aplūko to no dažādām perspektīvām, kā jau iepriekš tika minēts, viens no zināmākajiem veidiem, kā tas tiek analizēts, ir dzimtes un lietotās valodas attiecības.²¹ Padziļināti pētot darba vidē lietoto valodu, iespējams novērot seksistisku valodas lietojumu, kas iekļauj, piemēram, aizvainojošos frāzes pret sievieti.²² Vodaka, atsaucoties uz Marlīzi Hellingeri (*Marlis Hellinger*), arī skaidro, ka feministes pēta attiecības starp valodu un dzimti pēc trīs galvenajiem aspektiem:

1. Feministiskās lingvistikas uzmanības centrā ir sieviešu un vīriešu lingvistiskā uzvedība, kā arī valodas fenomeni, kas saistīti ar sieviešu un vīriešu apzīmējumiem;

2. Feministiskā lingvistika veic interpretāciju, kas saistīta ar cilvēkiem un asimetriju valodas lietojumā. Kā arī valodas lietojumu kā līdzekli diskriminācijas (seksisma) paušanai.

3. Feministiskā lingvistika atsakās šādu fenomenu pieņemt kā normālu praksi, tādēļ tā meklē alternatīvas, kā līdztiesīgi attiekties pret sievieti un vīrieti, izmantojot lingvistiskās prakses. Kritizējot esošās valodas normas, kā arī izprotot valodas izmaiņas laika gaitā, feministiskā lingvistika ir izvirzījusi politisku plānu, lai mērķtiecīgi aizstāvētu valodas lietojuma izmaiņas kā nepieciešamu daļu no vispārējām pārmaiņām sabiedrībā.²³

Džeina Sanderlanda (*Jane Sunderland*) skaidro dzimtes un diskursa, kā arī dzimti nesoša (*gendered*) diskursa atšķirības. Viņa tālāk vēsta, ka jebkura cilvēka un pat dzīvnieka, darbība var būt dzimti nesoša, kas nozīmē, ka sabiedrība, piemēram, sagaida konkrētu uzvedību no vīrieša – tēva, vai arī no vīrieša, kurš drīz kļūs par tēvu.²⁴ Taču tikpat labi dzimti nesošs jēdziens var apzīmēt arī kaut ko, kas ir vienkārši saistīts ar dzimti, tas ir, teksts vai mutiska piezīme, kas vēstī par to, ka tas ir "saistīts ar dzimti".²⁵ Kā piemēru pētniece min gadījumu, kad skola var būt dzimti nesoša – gadījumā, ja skolā ir izteikts vairākums, piemēram, meiteņu. Tāpat arī skolā uzdots uzdevums, kuru pilda tikai meitenes vai tikai zēni ir dzimti nesošs.²⁶ Sanderlanda min arī piemēru, kur rakstīts teksts var būt dzimti nesošs. Žurnāls, kurā norādīts, ka sievietes un vīrieši gatavo ēdienus atšķirīgi, tajā skaitā norādot, ka sievietes visbiežāk ir tās, kuras uzņemas, vai arī, kurām jāuzņemas rūpes par viesu vai ģimenes locekļu apkalpošanu.²⁷ Viņa vērš uzmanību arī uz to, ka dzimti nesoši diskursi visbiežāk ir nelabvēlīgi tieši sievietēm, jo nereti tie sievieti nostāda konservatīvā, ierobežotā

²⁰ Wodak, R. (1997). *Gender and Discourse*. P. 6.

²¹ Turpat.

²² Turpat. 106. lpp.

²³ Turpat. 8. lpp.

²⁴ Sunderland, J. (2004). *Gendered discourses*. London: Palgrave Macmillan. P. 21.

²⁵ Turpat.

²⁶ Turpat.

²⁷ Turpat.

situācijā. Kā viens no spilgtākajiem piemēriem tiek minēts valodas lietojums dažādās pasaules valodās, kur lietu apzīmē vīriešu dzimtē – viņš, kas uzreiz rada vīrieša rāmējumu (*think male*).²⁸

Apkopojot galvenās *dzimtes* un *dzimuma* jēdzinu atšķirības, top skaidrs, ka *dzimte* ir sociāls konstrukts, ko ietekmē sabiedrībā valdošās normas, savukārt *dzimums* ir bioloģisks termins, kas ir anatomiski pierādāms.

²⁸ Sunderland, J. (2004). *Gendered discourses*. P. 22.

2. FEMINISTISKĀ TEORIJA. DZIMTE UN VARDARBĪBA

Ruta Vodaka, līdzīgi kā valodas lietojumu, arī vardarbību un spēku skaidro kā būtisku pētāmo objektu, runājot par sievieti un vīrieti (ne)līdztiesību.²⁹ Viņa runā par varas, lielākoties vardarbības formā, izpausmēm to visplašākajā nozīmē – gan fiziska, gan emocionāla. Atsaucoties uz Nensiju Henliju (*Nancy Henley*), Vodaka min neverbālas komunikācijas negatīvos aspektus, kas veicina apspiešanu un seksisma izpausmes, piemēram, aizņemt vairāk fiziskas telpas publiskā vietā – nerespektēt apkārtējos publiskā transportlīdzeklī, cieši uzlūkot (*stare*) sievieti, apzinoties, ka tas ir nepatīkami. Henlija uzsver, ka tieši neverbālā komunikācija ļoti bieži ir tā, kas uzsver dominanci pār otru.³⁰

Ja arī sievieti mūža laikā nav piedzīvojusi nekāda veida vardarbību, visbiežāk sievieti *sagaida* un baidās par iespējamo vardarbību, kurai viņa var tikt pakļauta. Šī iemesla dēļ feministu pētījumos biežs pētījuma objekts ir vardarbība pret sievietēm.³¹ Kopš 1970. gadiem feministes ir vērsušas sabiedrības uzmanību uz vardarbību ģimenē.³² Ir veikti pētījumi, kuros tiek secināts, ka vīrieši pielieto fizisku spēku pret sievietēm gadījumos, kad netiek apmierinātas viņu fiziskās, seksuālās vai emocionālās vajadzības.³³ Džefs Hērns (*Jeff Hearn*) savā 1998. gadā veiktajā pētījumā piedāvājis apgalvojumu, ka vīrietis izrāda agresiju, pielietojot vardarbīgas metodes, lai personai pierādītu, ka viņš ir vīrietis.³⁴ Līdzīgi ir izteikusies arī Hanna Ārente (*Hannah Arendt*), kura apgalvojusi, ka vardarbība ir varas izpausmes manifestācija.³⁵ Feministes ir ilgi cīnījušās par to, lai sabiedrība pievērstu uzmanību problēmām, kas saistītas ar vardarbību pret sievietēm, lai, piemēram, vienu izvarošanas gadījumu nesaistītu tikai ar vienu konkrētu vīrieti, bet gan pievērstu uzmanību sociālai problēmai.³⁶ Tā kā izvarotas visbiežāk tiek sievietes, kuras ir bezpalīdzīgā, bezspēcīgā situācijā – gados vecākas, vājas sievietes, vai arī tieši pretēji – mazi bērni, jo īpaši liela uzmanība tiek pievērsta sievietes un vīrieta varas attiecībām.³⁷ Džūdita Batlere apgalvo, ka *dzimte* ir daļa no kopējās sistēmas, kurā heteroseksuālam vīrietim ir pārspēks un vairāk privilēģiju, nekā sievietei.³⁸

²⁹ Wodak, R. (1997). *Gender and Discourse*. P. 43.

³⁰ Turpat. 45. lpp.

³¹ Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. Ontario: Prentice-Hall Canada Inc. P. 152.

³² Hesse-Biber, S., Yaiser, M. (2004). *Feminist Perspectives on Social Research*. New York: Oxford University Press. P. 251.

³³ Turpat.

³⁴ Turpat. 252. lpp.

³⁵ Bernstein, R.J. (2013). *Violence. Thinking Without Banisters*. Cambridge: Polity Press. P. 80.

³⁶ Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. P. 166.

³⁷ Turpat.

³⁸ Turpat. 252. lpp.

2.1. Fiziska vardarbība pret bērnu un jaunieti

Fizisks spēks pret sievieti nereti tiek papildināts arī ar mutisku aizvainojumu, kas visbiežāk tiek veikts ar mērķi pazemot un dominēt pār vardarbības upuri.³⁹ Taču tāpat arī bērni nereti cieš no fiziskas vardarbības audzināšanas un disciplīnas nolūkos.⁴⁰ Jaunas meitenes jo īpaši bieži cieš no vardarbības ģimenē, sasniedzot 13 gadu vecumu, turpretim zēnus ģimenes locekļi fiziski iespaido, kamēr bērns ir jaunāks. Pētnieki norāda, ka zēni *izaug* no vardarbības iespējamības, bet meitenes – tai nākotnē tiek pakļautas. Kā iemeslu šādam fenomenam feministes norāda patriarhālo ģimenes modeli.⁴¹ Tāpat arī pētījumos ir novērota kopsakarība, kur: ja tēvs ģimenē pielieto fizisku spēku pret sievu, pastāv ievērojami lielāka iespēja, ka sieva fiziski ietekmēs savu bērnu.⁴²

Jaunas meitenes un sievietes seksuālu vardarbību var piedzīvot ne tikai, aizejot no ģimenes – sabiedrībā, bet arī pašā ģimenē. 80% gadījumu bērns pazīst varmāku.⁴³ Vardarbība pret bērnu kā sociāla problēma tika apzināta vien 1970. gados, pētījumu daudzums par šo problēmu ir ierobežots.⁴⁴ Pastāv jo īpaši liela iespējamība, ka meitene dzīves laikā cietīs seksuāla rakstura uzbrukumu un/vai seksuālu mutisku piezīmi no vīrieša, kurš ir pārākā – autoritatīvā stāvoklī pār upuri.⁴⁵

Ģimene ir vide, kurā bērns iemācās vērtības, tajā skaitā savu vērtību, tāpat arī bērns iemācās, kādas darbības un uzvedības tiek uzskatītas par normālām un kādas ne.⁴⁶ Līdz ar to, ja ģimenē tiek pieļauta vardarbībai, bērns iemācās, ka tā ir norma un, ka tā ir sagaidāma un *normāla* darbība arī nākotnē. Šāda parādība ir izskaidrojama ar faktu, ka daudzās ģimenēs zēniem joprojām tiek mācīta drīzāk agresīva uzvedība, turpretim meitenēm tiek iegalvots, ka emocijas ir jāapvalda, jābūt maigām.⁴⁷ Iemācītās uzvedības nereti rezultējas zēnu agresīvā seksuālā uzvedībā, savukārt meitenes šādu uzvedību piecieš un pieņem. Autore vēlāk uzsver, lai izbēgtu no šādas situācijas, kur vardarbība ģimenē ir iespējama, skolā ir jānodrošina iespēja apgūt zināšanas par vardarbību, tās iespējamajām sekām, kā arī jāpiedāvā iespēja vērsties pēc palīdzības vai nu skolā, vai kādā par to atbildīgā iestādē.⁴⁸

³⁹ Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. P. 153.

⁴⁰ Worell, J. (2001). *Encyclopedia of Women and Gender. Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender*. New York: Academic Press. P. 221.

⁴¹ Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. P. 155.

⁴² Turpat.

⁴³ Worell, J. (2001). *Encyclopedia of Women and Gender. Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender*. P. 220.

⁴⁴ Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. P. 154.

⁴⁵ Turpat. 155. lpp.

⁴⁶ Wood, J. (2003). *Gendered Lives*. Toronto: Thomson Wadsworth. P. 316.

⁴⁷ Turpat.

⁴⁸ Turpat. 321. lpp.

Lai izvairītos no vardarbīgas attieksmes kā ģimene, tā sabiedrībā, jo īpaši bērnam jaunam esot, nepieciešams nodrošināt ar informāciju par vardarbību un tās iespējamām sekām.

2.2. Vardarbība pret sievieti – sievu

Fiziska vai psiholoģiska vardarbība pret sievieti tiek skaidrota ar gadsimtiem ilgu tradīciju, kur vīram ģimenē bijusi teju neierobežota vara pār sievieti. Vīrietim bija ne tikai fiziskas un psiholoģiskas tiesības ar varu ietekmēt sievieti, bet viņam bija vara arī pār sievietes īpašumu, kas sievieti padarīja pilnīgi atkarīgu no vīra.⁴⁹ Tā kā sieviete *piederēja* vīrietim, tika uzskatīts par pašsaprotamu, ka sievietei pienākas seksuāli apmierināt savu vīru. Vairākās valstīs likums izvarošanu kā krimināli sodāmu darbību attiecināja tikai tajos gadījumos, kad vīrietis izvarojis sievieti, kas nav viņa sieva, savukārt, ja izvarota paša sieva, sodīts netika, jo viņam uz to ir tiesības, jo sieva viņam *pieder*.⁵⁰

Feministes vairāku gadu laikā ir cīnījušās par to, lai arī seksuāla uzmākšanās (*sexual harassment*) tiktu uzskatīta par vardarbības izpausmes veidu. Lai arī lielākoties uzmākšanās saistās ar nepiedienīgām piezīmēm, piemēram, darba vidē, seksuāla uzmākšanās var rezultēties arī izvarošanā un fiziskā vardarbībā, tajā skaitā arī ģimenes dzīvē. Par seksuālu uzmākšanos ir uzskatāma ne tikai fiziska rīcība, bet arī emocionāla.⁵¹ Par emocionālu vardarbību uzskatāma, piemēram, draudēšana pamest partneri, draudēšana izrēķināties ar fizisku spēku, finanšu kontrole – naudas pieejas ierobežošana.⁵² Tāpat arī emocionālu vardarbību raksturo partnera vai partneres noniecināšana, pazemošana.⁵³

Runājot par vardarbību, ir jāapzinās, ka vardarbība ģimenē var atstāt tādas pašas traumas, kādas rada jebkāda cita veida vardarbība. Jebkurā gadījumā tiek izmantota cilvēka ievainojamība un nespēks atspēkot pāridarītājam.⁵⁴ Veiktie pētījumi pierāda, ka sievietes, kuras bērnībā vai jaunībā ir piedzīvojušas vardarbību mājās, vēlāk cieš no dažādiem posttraumatiskā stresa simptomiem. Lielākoties posttraumatiskais stress tiek diagnosticēts vardarbības upuriem, kas cietuši no izvarošanas, seksuālas uzmākšanās bērnībā.⁵⁵

Pētnieki Silvija Valbija (*Sylvia Walby*), Džūda Tauera (*Jude Tower*) un Braiens Frānsiss (*Brian Francis*) savā 2014. gadā veiktajā pētījumā runājuši par to, ka uz dzimti

⁴⁹ Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. P. 158.

⁵⁰ Turpat. 159. lpp.

⁵¹ Turpat. 163. lpp.

⁵² Knox, D., Schacht, C. (1999). *Marriage and the Family. A Brief Introduction*. New York: Wadsworth Publishing Company. P. 288.

⁵³ Turpat.

⁵⁴ Aldridge, J. (2015). *Participatory Research*. Bristol: Policy Press. P. 92-93.

⁵⁵ Aldridge, J. (2015). *Participatory Research*. P. 93.

balstīti noziedzīgi nodarījumi pret sievietēm – vardarbība, ir aktuāla pēdējos 30 gadus.⁵⁶ Šo gadu laikā ir uzskaitīti un analizēti veidi, kādos vardarbība pret sievieti var izpausties. Tāpat arī pētnieki atzīst, ka ne vien aktīvas organizācijas un politiskie spēki ir izcēlušī vardarbību pret sievieti kā būtisku diskursu, bet arī akadēmiskais lauks, kas šo fenomenu pēta un datē.⁵⁷ Par sabiedrības iedalīšanu "kategorijās" runā arī pētnieces Emma Fulū (*Emma Fulu*) un Stefānija Miadema (*Stephanie Miadema*). Pētnieces apgalvo, ka globalizācija ir izteikti uz dzimti orientēta, kas paredz to, ka gan attiecībās ģimenē ir *dzimti nesošas* ideoloģijas, gan arī sabiedrība kopumā ir maskulinizēta.⁵⁸

Sieviete, kas cietusi no vardarbības, var ilgtermiņā ciest gan no emocionālām un psiholoģiskām problēmām, gan arī ciest no fiziska, sociāla un finansiāla rakstura problēmām, līdz ar to šīs problēmas var ietekmēt un mainīt arī sievietes identitāti, ietekmējot arī spēju pašai pieņemt lēmumu.⁵⁹ Tomēr jāņem vērā, ka ne visos gadījumos sievietes, kuras kļuvušas par vardarbības upuri, ir pasīvas, dažas mēdz izveidot stratēģijas, kā pasargāt sevi un savus bērnus. Tomēr vairumam sieviešu ir nepieciešama "palīdzība no malas", lai spētu izvairīties no vardarbības ģimenē, jo pašas sievietes bieži vien nevēlas lūgt palīdzību.⁶⁰

Lai spētu palīdzēt sievietēm, kuras pašas nespēj sevi aizsargāt, vai arī nezina, kur vērsties pēc palīdzības, nereti nepieciešama palīdzība, piemēram, no kāda ģimenes locekļa vai kādas citas uzticamas personas.

⁵⁶ Walby, S., Towers, J., Francis, B. (2014). "Mainstreaming Domestic and Gender-Based Violence into Sociology and the Criminology of Violence". *The Sociology Review*, 62(2), 187-214. doi:10.1111/1467-954X.12198

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ Fulu, E., Miadema, S. (2015). "Violence Against Women: Globalizing the Integrated Ecological Model". *Violence Against Women*, 21(12), 1431-1455. doi:10.1177/1077801215596244

⁵⁹ Aldridge, J. (2015). *Participatory Research*. P. 95.

⁶⁰ Turpat.

3. PRET-DZIMTES KUSTĪBAS

Pret līdztiesīgu tiesību ieviešanu valstī iespējams cīnīties ar dažādām metodēm. Efektīvs veids, kā panākt, lai viedoklis tiek sadzirdēts, ir veidot protesta akcijas.

Pret-dzimtes kustības nav lokāls, bet gan globāls fenomēns.⁶¹ Masu protesti, piemēram, pret viendzimuma laulību legalizāciju Eiropas valstīs jo īpaši aktuāli kļuvuši pēdējo gadu laikā.⁶² Par iemeslu protesta akcijām visbiežāk kalpo dzimtes teorijas jautājumi, jo tie tiek uztverti kā draudi tradicionālās ģimenes vērtībām.⁶³ Šī iemesla dēļ pret-dzimtes kustības dalībnieki dzimtes teoriju pielīdzina ideoloģijai, teorijas mērķi un nozīmi pārveidojot pēc saviem ieskatiem.⁶⁴ Pret-dzimtes kustību galvenie jautājumi ietver LGBT, sievietes reprodukcijas, kā arī seksuālās audzināšanas tēmas.⁶⁵

Pret-dzimtes kustību aktīvisti ļoti bieži ir politiķi, kā arī viedokļa līderi, kuri bez padziļinātām zināšanām dzimtes studijās pauž neviennozīmīgus viedokļus dažādās profesionālās un nopietnās jomās, piemēram, lemj par dzimumizglītību skolās.⁶⁶

Romāns Kuhars (*Roman Kuhar*) un Deivids Paternots (*David Patternote*) pret-dzimtes kustības skaidro, atsaucoties uz *dzimtes ideoloģiju*. Autori min vairāku valstu, piemēram, Itālijas un Slovēnijas iedzīvotāju veidotās protestu akcijas, kas iestājas par dabisku – tradicionāli ģimeni, kurā ir gan tēvs, gan māte. Tāpat arī protesta akcijas dalībniekiem ir mērķis uzsvērt bērna tiesības uz ģimeni, kurā ir gan tēvs, gan māte.⁶⁷ Akcijas dalībnieki dalās ar tādiem izaicinošiem jēdzieniem kā *dzimtes ideoloģija*, dzimtes teorija un pret-dzimtes kustības (*anti*)*genderism*.⁶⁸ Kustības papildina viena otru, aizgūstot principus no citām valstīm, taču autori kā pirmsākumus šādām kustībām min Franciju, kur jauniešu grupa cīnījies pret viendzimuma laulību legalizāciju, kā arī iestājās par "cilvēku ekoloģiju" (*human ecology*), jeb ideju, kura atbalsta tradicionālās, konservatīvās vērtības, kur ģimenē ir tēvs un māte.⁶⁹ Vienojošais elements Eiropas pret-dzimtes kustībām ir bijis ne-vardarbīgs un klusais vēstījums, kas krasi atšķiras no līdzšinējām protesta akcijām. Taču autori atzīmē, ka

⁶¹ Graff, A. (2014). "Report from the gender trenches: War against "genderism" in Poland". *European Journal of Women's Studies*, 21(4), 431-442. doi: 10.1177/1350506814546091

⁶² Kuhar, R., Zobec, A. (2017). *The anti-gender movement in Europe and the educational process in public schools*. *CEPS Journal*, 7(2), 29.

⁶³ Turpat.

⁶⁴ Kovats, E., Poim, M. (2015). *Gender as symbolic glue. The position and role of conservative and far right parties in the anti-gender mobilizations in Europe*. Budapest: FEPS. P. 11.

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ Peto, A. (2016). How are Anti-Gender Movements Changing Gender Studies as a Profession? *Religion&Gender*, 6(2), 297-299. doi: 10.18352/rg.10182

⁶⁷ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. New York: Rowman&Littlefield International. P. 1.

⁶⁸ Turpat. 2. lpp.

⁶⁹ Turpat.

visām protesta akcijām ir arī manāmas kopējas iezīmes – diskursi, stratēģijas, kā arī vienojošie starpkulturālie, globālie elementi.⁷⁰

Romāna Kuhara un Deivida Paternotta grāmatā par pret-dzimtes kustībām Eiropā mērķis ir izprast, kā šīs kustības aizsākušās, kas tās vieno, kā arī izprast kustību nozīmīgumu starptautiskā līmenī. Autori arī norāda, ka pētījumu daudzums par šādām kustībām ir ievērojami ierobežots, jo pašas kustības ir fenomens, kas parādījies sākot no 2010. gada.⁷¹ Taču tikpat liela nozīme pētījumu attīstībā ir arī valstī pastāvošie reliģiskie un politiskie uzskati. Respektīvi, ja sabiedrība konkrētajā valstī ir izteikti reliģioza, piemēram, Itālija vai Īrija, tad arī sabiedrības atbalsts šādu pētījumu tapšanā ir necīgs vai arī atbalsta nav nemaz. Ar 2010. gadu arī labējos medijos arvien vairāk parādījās ziņas, kas saistītas ar *dzimtes ideoloģiju*.⁷²

Pret-dzimtes kustību pārstāvji *dzimtes* terminu sauc un asociē ar *dzimtes ideoloģiju*, kas ir izdomāts termins, lai pēc iespējas radītu bažas un bailes par *dzimtes* jēdzienu.

3.1. *Dzimtes ideoloģija kā diskurss*

Pret-dzimtes kustības, raksturojot *dzimtes ideoloģiju*, izmanto tādus jēdzienus kā anti-sociāla, pretdabiska, kaitīga, postoša.⁷³ Pret-dzimtes kustību mērķis ir brīdināt sabiedrību par *dzimtes* radītajiem draudiem sabiedrībā.

Kuhars un Paternotts skaidro, ka termina *dzimtes ideoloģija* aizsākumi meklējami jau 20. gadsimta 90. gadu vidū, kad Vatikānā, atsaucoties uz starptautisko cilvēktiesību sistēmu, radās bažas, kas saistītas ar seksuālajām un reproduktīvajām tiesībām.⁷⁴ Katoļi kopā ar citām reliģiskajām kopienām aktīvi cīnījās pret *dzimtes* jēdzienu un ideju kā tādu. Šīs cīņas pamatā valdīja bailes un bažas par to, ka seksuālo un reproduktīvo tiesību paplašināšana kalpos kā instruments starptautiska mēroga abortu legalizācijai, tradicionālās mātes lomas izmaiņām, mainot līdzšinējos priekšstatus par to, kam pienākas audzināt bērnus, kā arī – viendzimuma partnerattiecību veicināšanu. Katoļu baznīcas pārstāvji saredzēja *dzimtes* draudus, uzskatot to kā stratēģisku mērķi tradicionālās ģimenes izpostīšanai un destabilizācijai.⁷⁵ Pie *dzimtes ideoloģijas* negatīvās emocionālās nokrāsas piešķiršanas būtiska ietekme ir tieši Vatikānam un citiem katoļu baznīcas pārstāvjiem, kas aktīvi strādāja pie tā, lai *dzimtes ideoloģija* tiktu uztverta kā draudi tradicionālajām ģimenes vērtībām. Lai ieviestu bailes un nedrošību par *dzimtes* jēdzienu, sabiedrība tika "brīdināta par seksuālo revolūciju iespējamajām sekām un

⁷⁰ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 2.

⁷¹ Turpat.

⁷² Turpat. 119. lpp.

⁷³ Turpat. 4. lpp.

⁷⁴ Turpat. 9. lpp.

⁷⁵ Turpat.

dzimtes draudiem".⁷⁶ Margeritai Pītersai (*Marguerite Peters*) – Beļģijas un Amerikas pilsonei ir bijusi būtiska loma *dzimtes ideoloģijas* izplatīšanā. Sadarbojoties ar konservatīvo kardinālu Robertu Saru (*Robert Sarah*), viņa ir viena no personām, kas sabiedrību mudinājusi domāt par *dzimti* un *dzimtes ideoloģiju* no baznīcas perspektīvas.⁷⁷ Grāmatas autori Paternotts un Kuhars reliģijas pārstāvju darbu raksturo arī kā diskursa propagandu, jo viņu idejas tiek atspoguļotas arī populārās kultūras darbos, kā piemērs minēts grāmatas, kas pēc tam tiek tulkotas vairākās valodās, lai radītu pēc iespējas lielākas diskusijas sabiedrībā. Tāpat arī viņi akcentē, ka katoļu baznīcai ir bijusi liela loma epiteta *dzimtes ideoloģija* attīstībā. Aktīvā propaganda pret *dzimtes ideoloģiju* bijusi Vatikāna augstāko autoritāšu politiskā prioritāte. Lai pēc iespējas vairotu arī domubiedrus un veicinātu diskusijas, katoļu baznīca arī piedāvājusi telpas un citus praktiskus risinājumus, lai intelektuāļiem un aktīvistiem radītu vidi, kurā pārrunāt stratēģijas un dalītos viedokļos.⁷⁸ Lai arī *dzimtes ideoloģija* kā diskurss pamazām veidojās jau 20. gadsimta 90. gados, bija nepieciešami teju 20 gadi, lai diskurss no Romas nonāktu līdz vairumam Rietumeiropas valstu.

Grāmatas autori arī norādījuši, ka plašās diskusijās runāto *dzimtes* diskursu lielā mērā ietekmējusi katoļu baznīca, taču to papildina arī labējo populistu aktīvā darbība.⁷⁹

Piemēram, Francijas pret-dzimtes kustības *dzimti* norādījušas kā draudus ne tikai Francijas sabiedrībai, bet gan visai Eiropai, kas kustību padara par starptautiska mēroga akciju.⁸⁰ Runājot par *dzimtes ideoloģiju*, Kuhars un Paternotts atgādina, ka termins *dzimtes ideoloģija* netiek saistīts ar dzimtes studijām, bet gan ir ar nolūku radīts jēdziens, kas iestājas pret līdztiesīgām tiesībām sievietēm, kā arī pret LGBT aktīvistiem. Radītais termins sevī ietver domu, kas *dzimti* paredz kā neētisku un tās mērķis ir iestāties pret sociālajām normām, piemēram, mainīt seksuālās un reproduktīvās tiesības. Tāpat arī pret-dzimtes kustības vienādo *dzimtes* jēdziena atbalstīšanu ar iestāšanos par viendzimuma laulībām. Apkopojot galvenos pret-dzimtes kustību aktīvistu aizspriedumus, no viņu puses tiek uzskatīts, ka *dzimte* ir draudi visai cilvēcei, jo tā izjauc tradicionālās ģimenes vērtības.⁸¹ Tā kā pret-dzimtes kustību *dzimtes ideoloģijas* projektu veidā cenšas un arī iekļūst mācību vielā, norādot bērniem jau agrā vecumā sieviešu un vīriešu atšķirības, autori šo kustību atzīst kā politisku stratēģiju. Politiskie spēki uztraucas, ka pēc *dzimtes revolūcijas* vairošies iespējamo dzimumu daudzums, tas ir,

⁷⁶ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 2.

⁷⁷ Turpat. 12. lpp.

⁷⁸ Turpat.

⁷⁹ Turpat. 13. lpp.

⁸⁰ Turpat. 2. lpp.

⁸¹ Turpat. 5. lpp.

nebūs vien sievietes un vīrietis, bet vēl seši varianti, tajā skaitā homoseksuāļi, biseksuāļi, kā arī citu seksuālo orientāciju versijas.⁸²

Kā jau iepriekš tika minēts, autori pret-dzimtes kustības cieši saista ar reliģiju, precīzāk, katoļu baznīcu. Taču tā nav tikai reliģiska jautājuma problēma, pret-dzimtes kustības arvien biežāk ir saistītas ar labējo populismu Eiropā.⁸³ Kustība ir saistāma arī ar politisko homofobiju.

Raksturojot pret-dzimtes kustību politisko fonu, grāmatas autori Romāns Kuhars un Deivids Paternotts raksturo populārāko pret-dzimtes kustību aktīvistu profilu, kas ir baltādainais, kristietis, labējais populists, kā arī ir virs vidējā sabiedrības slāņa. Pret-dzimtes kustības aktīvistu solidarizējas arī ar pret-abortu aktīvistiem, tāpat arī ar dažādām ģimeņu asociācijām, kas iestājas par tradicionālām ģimenes vērtībām.⁸⁴ Pētot pret-dzimtes kustību dalībnieku pagātni, novērojams, ka lielākoties šie cilvēki reiz ir darbojušies arī dažādās, piemēram, konservatīvās katoļu grupās.⁸⁵

Lai izprastu, kā pret-dzimtes kustības izpaužas un ietekmē sabiedrības domu Latvijā, nepieciešams iepazīt arī biežākos izpausmes veidus Eiropā.

3.2. Pētījums par pret-dzimtes kustībām Eiropā

Pret-dzimtes kustību aktīvā darbība ietekmē ne vien pieaugušu cilvēku lēmumus, bet arī bērnu potenciālo viedokli par dzimtes un dzimuma vērtībām. 2017. gadā tika veikts pētījums par pret-dzimtes kustībām Eiropā un to ietekmi mācību procesā (*The anti-gender movement in Europe and the educational process in public schools*). Pētījuma autori Romāns Kuhars un Alešs Zobecs (*Aleš Zobec*) analizēja to, kā pret-dzimtes kustības ietekmē mācību procesu valsts skolās, kā arī – vai un kāda ir vecāku iespēja iesaistīties mācību procesā.⁸⁶ Pētījuma autori apgalvo, ka daudzpusīgas informācijas nepiedāvāšana skolēniem, tajā skaitā viendzimuma laulību un homoseksuālisma skaidrojuma ignorēšana, skolotāja un skolēna dialogu pārveido par skolotāja monologu.⁸⁷ Tāpat arī Kuhars un Zobecs skaidro, ka skolā pieejamās informācijas dažādībai būtu jābūt vienam no instrumentiem, kas skaidro cilvēktiesību būtību.

Kopš 2013. gada jēdziens *dzimte* Polijā kļuva jo īpaši aktuāls un populārs. Līdzīgi kā vairākās citās pasaules valstīs, Polijas baznīcas ar vārdu *dzimte* asociēja draudus

⁸² Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 7.

⁸³ Turpat. 8.-9. lpp.

⁸⁴ Turpat. 88. lpp.

⁸⁵ Turpat. 89.

⁸⁶ Kuhar, R., Zobec, A. (2017). *The anti-gender movement in Europe and the educational process in public schools*. *CEPS Journal*, 7(2), 29.

⁸⁷ Turpat. 43. lpp.

tradicionālajām ģimenes vērtībām, perversiju un degradāciju.⁸⁸ Pētījuma autore Agņeška Graffa (*Agnieszka Graff*) skaidro, kā pret-dzimtes kampaņa norisinājusies Polijā, kā arī – kādu iespaidu valstī tā atstājusi dzimumu līdztiesības jautājumā.⁸⁹ Katoļu baznīca un labējie politiskie spēki izveidoja un vadīja pret-dzimtes kampaņu, kuras laikā *dzimtes ideoloģija* tika dēvēta kā ļaunāka, nekā komunisms un nacisms.⁹⁰ Katoļu baznīca kā vienu no pedofīlijas esamības iemesliem minēja *dzimtes ideoloģijas* popularizēšanu. Pēc šāda baznīcas pārstāvju apgalvojuma labējie, izmantojot situāciju publiskajā telpā, *dzimtes ideoloģiju* demonizēja un vainoja to morālā haosa radīšanā.⁹¹ Sarunvalodā tika ieviests vārds *dženderisms* (*genderism*), kā arī *dzimtes ideoloģija* tika vainota bērnu seksualizācijā. Skolās tika izvietoti plakāti, kas aicināja pārtaukt jebkāda veida seksuālo audzināšanu. Graffa novēroja, ka vārds *dzimte* Polijā tika izmantots negatīvā emocionālajā nokrāsā un tas tika īstenots stratēģiski. Vārds *dzimte* simbolizēja gan haosu, kas saistīts ar sievietu tiesībām, gan dzimuma līdztiesību, gan arī bērnus, kas *dzimtes* dēļ ir briesmās. Tieši bērnu loma notiekošajā kalpoja kā efektīvākais instruments, lai mobilizētu bērnu vecākus iestāties pret-dzimtes kustībā.⁹²

Lai arī līdz šim nav veikti padziļināti pētījumi par pret-dzimtes kustībām Latvijā, kā viens no veidiem, kā ietekmēt skolas vecuma bērnu viedokli *dzimtes* jautājumos, ir mācīt to skolā. Latvijas gadījumā centieni ierobežot un cenzēt bērnu iespēju iegūt daudzpusīgu izglītību *dzimtes* un *dzimuma* jautājumos sekoja pēc tam, kad Saeimas deputāte Jūlija Stepaņenko (Saskaņa) ierosināja Latvijas skolās ieviest tikumiskas audzināšanas praksi, kas no šādas informācijas skolēnus aizsargā.⁹³ Par pret-dzimtes kustību izpausmju veidiem Latvijā plašāk izklāstīts pētījuma daļā.

⁸⁸ Graff, A. (2014). "Report from the gender trenches: War against "genderism" in Poland". *European Journal of Women's Studies*, 21(4), 431-442. doi: 10.1177/1350506814546091

⁸⁹ Turpat.

⁹⁰ Turpat.

⁹¹ Turpat.

⁹² Turpat.

⁹³ [B.a.]. (2016, 15.jūl.). Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība. *Likumi.lv*. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinanas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinanas-metozu-izvertesanas>.

4. LABĒJAIS POPULISMS

Pētījuma daļā tiek analizētas intervijas un diskusijas, kurās viedokli par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā izsaka ne vien jomas eksperti, bet arī politisko spēku pārstāvji. Analizējamo raidījumu ietvaros vairākkārt izskan viedokļi, ka konvencijas jautājums Latvijā ir politiski orientēts – viedokļu līderi arī tiek dēvēti par populistiem. Lai spētu noteikt, vai tā ir, nepieciešams noskaidrot, kādas ir populisma un labējā populisma pazīmes, kā tas izpaužas un, kā tas ietekmē sabiedrības domu.

Ruta Vodaka un Majids Kosraviniks (*Majid KhosraviNik*) skaidro, ka labējais ekstrēmisms un labējais populisms nav sabiedrībā jauns fenomēns.⁹⁴ Jau kopš Otrā Pasaules kara ir pastāvējušas dažādas ideoloģijas. Tomēr mūsdienu labējais populisms nepiedāvā viennozīmīgu ideoloģiju, bet gan piedāvā dažādu aizspriedumu, stereotipu un attieksmju kopumu. Jo īpaši aktuāla Eiropā šobrīd ir tā sauktā *mediju-demokrātija*, kurā individuāli un mediju atspoguļotie politiskie notikumi ir būtiskāki par pašu politisko procesu.⁹⁵

Raksturojot labējos populistus, Ruta Vodaka minējusi dažādas pazīmes, kas attiecināmas uz labējo populistu retoriku. Vodaka atzīmē, ka labējie populistu fokusējas uz vietējo (*native*) ķermeni, kas nozīmē, ka *savējie* – asins radniecīgie ir labi, bet *svešie* – slikti. Līdzīgi attiecināms arī uz ģeogrāfisko lokāciju, kas nozīmē, ka mājas ir jāaizsargā no *svešajiem*. Tāpat arī labējais populisms veicina kopējo izpratni par vēsturi, jo nepieciešams vienoties par kopējiem varoņiem un ienaidniekiem (*mēs-viņi* koncepts). Tiek veidotas dažādas konspirācijas teorijas par svešajiem – *viņiem*, kas cenšas sanaidot *mūs*. Kā vienu no veidiem, kur šādas teorijas tiek izplatītas, Vodaka norāda medijus, taču tāpat arī norādīta opozīcija. Būtisks labējā populisma viedoklis ir par tradīcijām, kas ir tradicionāls un izteikti konservatīvs. Labējie populistu cīnās, lai vērtības un morāle netiek pārkāptas, tāpat arī viņi atbalsta tradicionālas dzimtes lomas.⁹⁶

Kāss Mude (*Cas Mudde*) un Kristobals Kaltvasers (*Cristobal Kaltwasser*) skaidro gan populisma pozitīvos, gan negatīvos efektus, tomēr autori norāda, ka praksē šādas darbības ne vienmēr strādā. Kā pozitīvie efekti norādīti, piemēram, 1) "balss sniegšana" sabiedrības grupām, kurām šķiet, ka ikdienā varas elite viņus nesadzird, 2) populisms var palīdzēt izbeigt sabiedrības sadalījumu "kārtās", jo īpašu uzmanību pievēršot riska grupas daļai, 3) populisms spēj veidot ideoloģisku "tiltu" starp sociālajām un politiskajām koalīcijām, veidojot dinamisku

⁹⁴ KhosraviNik, M., Wodak, R. (2013). *Right-Wing Populism in Europe. Politics and Discourse*. London: Bloomsbury. P. XVII.

⁹⁵ Turpat.

⁹⁶ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. London: SAGE Publications. P. 66-67.

vidi.⁹⁷ Savukārt kā negatīvie efekti norādīti 1) populisms var izmantot vairākuma viedokli kā instrumentu, lai ignorētu minoritāšu tiesības, 2) populisms var veicināt politisku šķelšanos, nodalot populistus no ne-populistiem, kas rada jaunas politiskās koalīcijas, 3) populisms var moralizēt, kritizēt politiskās norises, tādā veidā vienprātību padarot par sarežģītu vai neiespējamu.⁹⁸

Labējais populisms ir ne tikai retorikas forma, tas attiecas arī uz saturu.⁹⁹ Vodaka labējo populismu definē kā politisku ideoloģiju, kas noliedz pastāvošo konsensu. Visbiežāk labējais populisms sevī apvieno liberālismu un anti elitārismu.¹⁰⁰ Labējās politiskās partijas nereti baiļu radīšanu izmanto kā instrumentu, lai iebiedētu un ietekmētu sabiedrību.

Labējie populistu līdz noteiktam līmenim sniedz iespēju konkrētai sabiedrības daļai paust dusmas. Uzsvārs ir tieši uz to sabiedrības daļu – balsstiesīgajiem, kurai trūkst augstākās izglītības, tie, kuriem bažas rada globalizācija. Šāda profila vēlētajiem drīzāk izvēlēties balsot par labējiem populistiem.¹⁰¹ Labējos populistus vienojošs elements ir kādas minoritātes, piemēram, uz etniska vai reliģiska pamata, *nodalīšana* no pārējās sabiedrības daļas, skaidrojot šo minoritāti kā draudus *mums* vai draudus *mūsu nācijai*. Pēc Vodakas šāda darbība pati par sevi manifestē baiļu politiku.¹⁰²

Lai izprastu, ar kādām metodēm labējie populistu ietekmē sabiedrības viedokli, ir jānoskaidro, kā tie rada un reproducē savas ideoloģijas ikdienā, kā ideoloģijas tiek ieviestas mediju dienaskārtībā, kā arī – kā tās atspoguļojas partiju aģitācijās un runasvīru tekstos.

4.1. Labējā populisma izpausmes veidi

Veidi, kādos labējā populisma pārstāvji panāk ideoloģijas izplatīšanos sabiedrībā, ir dažādi. Vodaka min biežākos piemērus un to soļus, kā tiek panākta sabiedrības uzmanība. 1) *Tišuprāt radīts skandāls, pārkāpjot sabiedrībā pieņemtās normas*. Šādā veidā mediji nokļūst situācijā, kurā tiem *obligāti* jāziņo par konkrētu notikumu, pretējā gadījumā var tikt uzskatīts, ka medijs, ignorējot skandālu un nepublicējot to plašākai sabiedrībai, to akceptē vai pat iedrošina tā norisi. Taču tajā pašā laikā – skandālu reproducējot, medijs ziņojumu *nodod* tālāk, tādā veidā turpinot maldīgo vai melīgo ziņu izplatību. Līdzīgi ir ar intervijām – politiķis panāk savu, nokļūstot uzmanības epicentrā.¹⁰³ 2) *Darbības noliegšana*. Šādi rīkojoties,

⁹⁷ Mudde, C., Kaltwasser, C.R. (2012). *Populism in Europe and the Americas*. New York: Cambridge University Press. P 20-21.

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 1.

¹⁰⁰ Turpat. 7. lpp.

¹⁰¹ KhosraviNik, M., Wodak, R., Mral, B. (2013). *Right-Wing Populism in Europe. Politics and Discourse*. P. 11.

¹⁰² Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 2.

¹⁰³ Turpat. 19. lpp.

politiķi pārdefinē savu nostāju, tādā veidā gūstot iespēju veidot dubult-nozīmes. Ziņojums tiek veidots tā, lai *savējie* saprastu, savukārt opozīcija domātu, ka ziņojums ir pārprasts.¹⁰⁴

3) *Upura loma*. Šis solis paredz, ka būt upura lomā ir izdevīgi, jo tas politiķiem ļauj būt vainotiem par kaut ko, ko viņi it kā nav izdarījuši, vainošanu no sabiedrības puses izmantojot savā labā.¹⁰⁵

4) *Notikuma dramatisēšana*. Pēc tam, kad ir noticis upura lomas posms, politiķi dramatisē notikumu un vaino opozicionārus nepatiesā apmelošanā, mainot viedokli par vainīgā virzienu.¹⁰⁶

5) *Apelācija par tiesībām brīvi izteikties*. Gadījumā, ja politiķu piedāvātā ideoloģija izpelnās plašu kritiku, politiķi skaidro, ka visiem ir tiesības brīvi izteikties.¹⁰⁷

6) *Konspirācijas vainošana*. Politiskajam spēkam ir izdevīgi vainot citus par notiekošo, piemēram, ārzemniekus, liberālus intelektuāļus vai opozīciju. Visbiežāk tiek norādīts, ka citi ir tie, kas "diktē noteikumus", līdz ar to jau atkal vaina tiek noņemta no sevis.¹⁰⁸

7) *Jauna skandāla izcelšana*. Pēc tam, kad ir pieejami pierādījumi, kas kalpo kā apliecinājums labējā populisma maldīgajām ziņām, tiek radīts jauns skandāls, lai novērstu uzmanību no pierādījumiem.¹⁰⁹

8) *Šķietama atvainošana*. Šķietama atvainošana ir noslēdzošais posms, kas var sekot, bet ne visos gadījumos, taču atvainošana nav īsta/patiesa. Politiķi visbiežāk atvainojas par kāda cita pārpratumu, nevis par savām tiešajām darbībām un to sekām.¹¹⁰

Paternotts un Kuhars neuzstāj, ka jēdziens *dzimtes ideoloģija* ieviests, pateicoties labējam populismam, taču viņi norāda nenoliedzamas līdzības starp labējā populisma ideoloģiju un pret-dzimtes kustības aktīvistu ideoloģiju.¹¹¹ Arī Kuhars un Paternotts atsaucas uz Rutu Vodaku, kura akcentējusi galvenās kopējās iezīmes starp pret-dzimtes kustībām un populistu kampaņām – viņu politika balstās baiļu iedvešanā un ignorēšanā.¹¹² Pēc populistu vēstītā *dzimtes ideoloģija* ir draudi, kas populistiem rada iespēju *dzimtes ideoloģiju* pielīdzināt daudz un dažādiem draudu veidiem. Populisti iedala sabiedrību divās daļās – *mēs* un *viņi*, kur *mēs* ir *tīrie* cilvēki, bet *viņi* ir saistāmi ar korumpētajiem.¹¹³

Autori skaidro, ka cīņa pret dzimti un seksuālajām tiesībām tiek izmantota kā varas instruments. Vairākās Eiropas valstīs valda "politiskā homofobija", kas savā veidā kalpo arī kā politiskā stratēģija ar mērķi nodrošināt pastāvošā politiskā spēka varu konkrētajā sabiedrībā.¹¹⁴ Līdzīgi kā Krievijā, arī, piemēram, Polijā un Ungārijā ar dzimti saistītie

¹⁰⁴ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 20.

¹⁰⁵ Turpat.

¹⁰⁶ Turpat.

¹⁰⁷ Turpat.

¹⁰⁸ Turpat.

¹⁰⁹ Turpat.

¹¹⁰ Turpat.

¹¹¹ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 13.

¹¹² Turpat. 14. lpp.

¹¹³ Turpat. 15. lpp.

¹¹⁴ Turpat.

jautājumi tiek pretnostatīti tradicionālajām vērtībām, līdz ar to šie jautājumi tiek izmantoti kā instruments, lai komunicētu pret-dzimtes kustības idejas sabiedrībā.

Rezumējot Vodakas piedāvātos soļus labējā populisma izpausmes veidos – taktikā, iespējams secināt, ka labējā populisma pārstāvju galvenie mērķi ir novērst uzmanību no savām darbībām, paralēli vainojot *citius* – svešos par konkrētās darbības sekām.

4.2. Baiļu radīšanas diskurss

Atsaucoties uz labējā populisma izpausmes veidiem, pēc Vodakas piedāvātajiem deviņiem punktiem, kuros izskaidro, kā tiešā veidā tiek izmantota baiļu radīšanas politika, iespējams izprast labējā populisma un baiļu radīšanas diskursa saistību. Tiek izskaidrotas lomas un veidi, kā politiķi strādā, lai vienlaicīgi radītu *savējā* tēlu un tajā pašā laikā radītu sabiedrībā arī bailes. 1) *Cilvēku (THE people) pārstāvji*. Politiķi rada iespaidu, ka viņi pārstāv sabiedrību, pretnostatot sevi pret *citiem, svešajiem*, tādā veidā it kā aizsargājot sabiedrību. 2) *Vairāku ideoloģiju pārstāvniecība*. 3) *Politiķi – mediju pārzinēji*. Mūsdienu labējo politisko spēku pārstāvji visbiežāk labi orientējas *Facebook, Twitter*, kā arī citu sociālo un tradicionālo mediju lietošanā. Nereti politiķi sevi atspoguļo jauneklīgā un simpātiskā, *stilīgā* veidā, radot iespaidu, ka viņš ir *savējais*. 4) *Harizmātisks līderis – vīrietis*. 5) *Rūpīga sabiedriskā tēla izvēle*. Nereti politiķi pielīdzina sevi kādam sabiedrībā zināmam tēlam, Vodaka kā piemēru min Robinu Hudu, folkloras tēlu, kurš palīdz trūcīgajiem. Tiek pielāgots pat apģērbs, kā arī politiskie plakāti. 6) *Labējais populisms korelē ar anti-intelektuālismu*. 7) *Politiķi piedāvā pseido-emancipētu dzimtes politiku (gender policies)*. 8) *Izteikta retorikas atšķirība starp labējo politisko spēku, opozīciju un valdību*.¹¹⁵

Pēc baiļu radīšanas diskursa soļu apkopojuma iespējams secināt, ka politiķiem ir izdevīgi radīt *savējā* tēlu, lai gūtu pēc iespējas lielu atbalstu no sabiedrības, līdz ar to arī rūpīgi tiek strādāts pie publiskā tēla radīšanas.

¹¹⁵ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 21-22.

5. MEDIJU DIENASKĀRTĪBA

Mediju saturs būtiski ietekmē sabiedrības domu un viens no galvenajiem mediju dienaskārtības uzdevumiem ir noteikt prioritāti visai sabiedrībai aktuāliem jautājumiem. Tāpat arī jāņem vērā, ka politiskie spēki ietekmē mediju saturu, savukārt mediju saturs – sabiedrību.¹¹⁶

Tā kā 2016. gadā jo īpaši aktuāls kļuva Stambulas konvencijas parakstīšanas, bet pēc tam arī konvencijas ratifikācijas nepieciešamības jautājums Latvijā, nozīmīgs bija notikumu – interviju, diskusiju – atspoguļojums medijos. Ņemot vērā, ka medijiem jātiecas atspoguļot pēc iespējas objektīvas ziņas, svarīga bija arī mediju pieaicināto ekspertu loma. Līdz ar to svarīgi ir saprast, kāda ir bijusi mediju loma laikā, kad jo īpaši tika apspriesta Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamība Latvijā.

Procesu, kurā tiek noteikta dažādu problēmu, notikumu un jautājumu prioritāte, sauc par dienaskārtību. Maksvels Makkombs (*Maxwell Mccombs*) skaidro, ka pieejamais informācijas apjoms ikdienā ir ļoti liels, tādēļ arī sabiedrībai interesējošo jautājumu ir daudz, un tiem pievērsta pastiprināta uzmanība.¹¹⁷ Dienaskārtības noteicēju, piemēram, nozares speciālistu mērķis ir nokļūt mediju redzes lokā, lai tieši viņu piedāvātais problēmjautājums tiktu izskatīts medijos – lai šis jautājums, nevis citi, būtu pieejams sabiedrībai kā apspriešanas objekts.¹¹⁸ Būtiski uzsvērt, ka dienaskārtība ir vairāku problēmu kopums, kas hierarhiskā kārtībā tiek izskatīts un komunicēts sabiedrībā. Tāpat arī – dienaskārtība atspoguļo konkrētā laikā un vietā nozīmīgu problēmu.¹¹⁹ Dienaskārtība kļūst aktuāla tajā brīdī, kad rodas konflikts starp divām vai vairāk identificējamām grupām. Tieši konflikta potenciāls starp proponentiem un oponentiem masu medijos informāciju padara par ziņu vērtu (*newsworthy*).¹²⁰ Jo īpaši liela uzmanība šādos konfliktu brīžos jāpievērš mediju saturam, jo tiem ir iespēja notikumu vai nu "maskēt", vai nu atspoguļot, vai arī novērst uzmanību no kādas problēmas, atspoguļojot citu notikumu. Mediji šādu metodi izmanto tā iemesla dēļ, ka sabiedrība nevar izsekot visiem paralēli notiekošajiem notikumiem, līdz ar to iespējams ietekmēt viedokļus.¹²¹

Laika gaitā ir kļuvis aktuāls jautājums, kurš veido mediju dienaskārtību. Makkombs, lai izskaidrotu mediju dienaskārtības savstarpējo saikni ar citām dienaskārtībām, salīdzina to

¹¹⁶ Jeffres, L. (1997). *Mass Media Effects*. Illinois: Waveland Press. P. 124.

¹¹⁷ McCombs, M. (2014.). *Setting the Agenda*. (2nd ed.). Cambridge: Polity Press. P. 81.

¹¹⁸ Dearing, J., Rogers, E. (1996). *Agenda-Setting*. London: SAGE Publications. P. 1-2.

¹¹⁹ Turpat. 2. lpp.

¹²⁰ Turpat.

¹²¹ Jeffres, L. (1997). *Mass Media Effects*. P. 127.

ar metaforu – "sīpola mizošanu".¹²² Daudzās sīpola mizas kārtas reprezentē daudzos ietekmējošos faktoros, kas veido un formē mediju dienaskārtību, kas ir "sīpola kodols".¹²³ Mediju dienaskārtība sastāv no vairākiem slāņiem, kuros ietilpst:

1. Citas dienaskārtības – to skaitā organizācijas, interešu grupas, sabiedriskās attiecības, politiskās kampaņas;
2. Mediju dienaskārtība;
3. Sabiedrības dienaskārtība.¹²⁴

Taču zem daudzajiem slāņiem būtiska loma ir arī dziļākajiem – dažādajiem ziņu medijiem, kas cits citu ietekmē. Līdz noteiktam līmenim šīs mediju savstarpējās interakcijas apstiprina un arī pastiprina žurnālistikas tradīcijas un sociālās normas. Iepriekš minētās normas un tradīcijas ir tās, kas veido un formē "sīpola kodolu", un nosaka pamatnoteikumus, definējot un veidojot mediju dienaskārtību.¹²⁵

Spriežot pēc tā, cik dažādos veidos tiek ietekmēta mediju dienaskārtība, iespējams secināt, ka mediji spēj formēt sabiedrības domu.

5.1. Mediju efekti un mediju dienaskārtības mērījumi

Lielākoties dienaskārtību izmanto masu komunikācijas pētnieki, lai noskaidrotu mediju atstātos efektus indivīdu attieksmēs, kā arī, lai mērītu attieksmes maiņas.¹²⁶ Lai arī sākotnēji pētnieki uzskatīja, ka mediju mērķis ir informēt sabiedrību, tad vēlāk viedoklis mainījās uzskatot, ka mediji spēj arī pārliecināt sabiedrību. Pētnieki uzsvēra, ka mediji ne tik daudz ietekmē tieši – ko domāt, bet gan – par ko domāt.¹²⁷

Sabiedrības, mediju un politiskā dienaskārtība tiek mērīta atšķirīgi. Piemēram, sabiedrības dienaskārtības mērījumu gadījumā, lai noskaidrotu sabiedrības viedokli, tiek uzdoti tādi jautājumi kā "*Kas, Jūsuprāt, šobrīd ir visaktuālākā valsts problēma?*"¹²⁸ Mediju dienaskārtību, savukārt, visbiežāk mēra, izmantojot kontentanalīzi. Šajā gadījumā tiek skaitītas ziņas, kas tiek atspoguļotas dažādos medijos. Ziņu skaits izmēra kāda konkrēta vēstījuma īpatnības mediju dienaskārtībā. Mediju auditorija ir tā, kas vērtē, cik nozīmīga un vērtīga ir attiecīgā ziņa.¹²⁹ Politiskā dienaskārtība atšķirībā no sabiedrības un mediju dienaskārtības, kas tiek mērītas diezgan standartizēti, tiek mērīta dažādi – atkarībā no situācijas. Tiek skatīti juridiskie, ekonomiskie jautājumi, kā arī tiek mērīts laiks, kas

¹²² McCombs, M. (2014.). *Setting the Agenda*. (2nd ed.). P. 111.

¹²³ Turpat.

¹²⁴ Turpat. 112. lpp.

¹²⁵ Turpat.

¹²⁶ Dearing, J., Rogers, E. (1996). *Agenda-Setting*. P. 13.

¹²⁷ Turpat. 14. lpp.

¹²⁸ Turpat. 17. lpp.

¹²⁹ Turpat. 18. lpp.

politiskajam spēkam tiek dots, lai problēmjaudājumu apspriestu publiskajā telpā, par to diskutētu.¹³⁰

Kopumā masu komunikācijas atstātie efekti var izpausties vairākos līmeņos, kur 1) pirmā līmeņa dienaskārtības efekti fenomenu/notikumu demonstrē tikai līdz kādai noteiktai pakāpei, 2) otrā līmeņa dienaskārtība parāda tuvākus un detalizētākus notikumu apskatus, tā piedāvā plašāku notikumu skaidrojumu un izklāstu, sabiedrībai "sniedzot skaidrāku bildi".¹³¹

Lai, piemēram, filmās sasniegtu pēc iespējas dramatiskāku efektu, filmu sākumos rāda melnbaltus attēlus, iespējams, pat sēpijas – pēkšņa toņu maiņa izceļ un veido emocionālus pārdzīvojumus, tie emocionāli ietekmē.¹³² Līdzīgi efekti notiek tad, ka mediju otrā līmeņa – uz īpašībām balstītas dienaskārtības – un sabiedrība iekļauj šādus ietekmējošus "toņus", viedokļi par konkrētām lietām kļūst emocionāli. Tomēr kā grāmatas autors atzīst, mediju dienaskārtība dara daudz vairāk, kā tikai formē dienaskārtību mūsu galvās. Mediji, izvairoties no kāda problēmjaudājuma, pievērš uzmanību kādam citam notikumam. Šādi mēdz rīkoties arī politiķi vēlēšanu laikā, par ko nereti tiek arī negatīvi vērtēti.¹³³ Tiek ņemts vērā un izmantots fakts, ka cilvēki nevar paralēli pievērst uzmanību visam notiekošajam, un vēl jo vairāk – objektīvi spriest par visām konkrētajā laikā aktuālajām tēmām, līdz ar to izšķirošu lēmumu pieņemšanas brīžos, cilvēki, lielākoties, piekrīt tam viedoklim, kas tiek visvairāk piedāvāts.¹³⁴

Jāņem vērā, ka mediji spēj ievērojami ietekmēt sabiedrības domu, jo, piemēram, veidojot diskusijas vai intervijas, medijiem ir iespēja izvēlēties, kurus nozares ekspertus aicināt izteikt viedokli, līdz ar to medijam ir iespēja izvēlēties – kādu nostāju paust. Taču medijiem ir jāpiedāvā dažādas perspektīvas, lai sabiedrība spētu, pirmkārt, uztvert kopējo jautājuma kontekstu, otrkārt – lai tā spētu veidot savu personīgo viedokli par problēmjaudājumu.¹³⁵

Svarīgs faktors mediju dienaskārtībā ir arī mediju argumentācija – veids, kādā ziņa tiek pasniegta sabiedrībai. Argumentēt nozīmē piešķirt pamatojumus.¹³⁶ Viens no zināmākajiem modeļiem, kas attiecināms uz argumentāciju, ir Stefena Tulmina (*Stephen Toulmin*) argumentācijas modelis. Modelis sastāv no sešiem punktiem 1) *Pretenzija (Claim)* – kas ir prasība, par kuru tiek diskutēts vai par kuru strīdās, argumenta beigas. 2) *Dati* – fakti, kuri tiek iesniegti kā pamats prasībai. 3) *Garantija (Warrant)* – princips, *ķēde*, kas savieno pretenziju un datus ar prasību. 4) *Kvalifikators (qualifier)* – vai arī, piemēram, tādi vārdi kā

¹³⁰ Dearing, J., Rogers, E. (1996). *Agenda-Setting*. P. 18.

¹³¹ McCombs, M. (2014.). *Setting the Agenda*. (2nd ed.). P. 97.

¹³² Turpat. 98. lpp.

¹³³ Turpat. 99. lpp.

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ Jeffres, L. (1997). *Mass Media Effects*. 128.

¹³⁶ Plantin, C. (2002). "Argumentation studies and discourse analysis: the French situation and global perspectives". *Discourse Studies*, 4(3), 343-368. doi: 10.1177/14614456020040030501

obligāti, iespējams, vārdi, kas raksturo, cik spēcīga ir pretenzija. 5) *Atspēkojums (Rebuttal)* – apstākļi, pie kuriem garantijas galveno autoritāti vajadzētu atstādināt. 6) *Pamats (Backing)* – lauka atkarīgie mainīgie apgalvojumi, kas atbalsta garantiju, kas savieno datus ar pretenziju.¹³⁷

Kā viens no galvenajiem argumenta kvalitāti ietekmējošiem faktoriem tiek norādīts pareiza auditorijas izvēle. Skaidri definējot auditoriju, iespējams arī skaidrāk raksturot punktus, kurus vēlas uzsvērt, ar kuriem cenšas auditoriju pārliecināt.¹³⁸ Sāra Morasso (*Sara Morasso*) savā pētījumā par mediju argumentāciju pēta, kā mediji izvēlas vārdus, kā arī, kā kontekstuālie rāmji (*contextual frames*) veido nozīmes un argumentācijas, kas tiek izmantotas par pamatu kādai ziņai.¹³⁹ Autore, atsaucoties uz Ērvinga Gofmaņa (*Erving Goffman*) rāmējuma teoriju, min, ka tieši pareizi izvēlēti kontekstuālie rāmji ir tie, kas veido argumentācijas, taču to pareiza uztveršana arī ir lielā mērā atkarīga no ziņas uztvērēja kontekstuālajām zināšanām.¹⁴⁰

Mediju argumentācijas stratēģijas var tiešā veidā ietekmēt sabiedrības viedokli kādā jautājumā – jo īpaši tai sabiedrības daļai, kas izvēlas viedokli balstīt mediju veidotajā saturā.

¹³⁷ Toulmin, S. (1958). *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 97-107.

¹³⁸ Miller, R. (1989). *The Informed Argument*. London: Harcourt Brace Jovanovich Publishers. P. 4.

¹³⁹ Morasso, S. (2012). "Contextual frames and their argumentative implications: A case study in media argumentation". *Discourse Studies*, 14(2), 197-216. doi: 10.1177/1461445611433636

¹⁴⁰ Turpat.

6. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Kā piemērotākās pētījuma metodes tika izvēlētas kvantitatīvā kontentanalīze, ar kuras palīdzību tika saskaitīts, kāds ir diskusiju un interviju ekspertu sadalījums pēc dzimuma, kā arī tiks izcelts, kurā laikā vairāk runāts par Stambulas konvenciju, tāpat arī aplūkota aicināto ekspertu viedokļu proporcija diskusijās un intervijās gan atsevišķi, gan kopumā. Diskursa vēsturiskā metode (DVA), kas ir daļa no kritiskās diskursa analīzes (KDA), tās paveids – paredzēta, lai analizētu, kādi ir mediju veidoto interviju un diskusiju galvenie aktori, kas tiek aicināti kā viedokļa līderi. Tāpat arī DVA palīdz noskaidrot, kādi ir galvenie diskursi, kurus aktori veido, kā arī – kādi argumenti galvenokārt tiek izmantoti un kādas (arī kādā veidā) attieksmes tiek paustas. Tāpat arī izmantota datu vākšanas metode – veiktas daļēji strukturētas intervijas, lai noskaidrotu, kāds ir mediju pārstāvja un Baltijas Mediju izcilības centra pārstāves viedoklis saistībā ar mediju darbu jautājumā par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Apkopojot iepriekš minētās pētniecības metodes un datu vākšanas metodi, analizētas mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā latviešu valodā iznākušo mediju diskusijās un intervijās no 2016. līdz 2017. gadam.

6.1. Daļēji strukturētā intervija

Apkopojot intervijas kā datu vākšanas metodes ieguvumus, tiek norādīti desmit galvenie punkti, kas interviju padara par veiksmīgu informācijas avotu. Kā būtiskākie ieguvumi tiek uzsvērti – fleksibilitāte, kas paredz to, ka intervijas laikā iespējams pielāgoties, nepieciešamības gadījumā jautājumus papildinot, kā arī pārjautājot respondenta atbildi, ja tā bijusi neskaidra vai nepilnīga.¹⁴¹ Tāpat arī tiek norādīta spēja uztvert neverbālo komunikāciju, kā arī *pabeigtība*, kas raksturo iespēju gūt atbildes uz visiem pētniekam interesējošajiem jautājumiem, jo viņam ir iespēja vadīt interviju.¹⁴² Detalizētāk raksturojot daļēji strukturēto interviju, Kenets Beilijs (*Kenneth Bailey*) skaidro, ka tā sniedz iespēju veidot un vadīt brīvās formas interviju – uzdot jautājumus intervijas gaitā, nevis vadīties tikai pēc iepriekš sagatavotajiem jautājumiem.¹⁴³ Daļēji strukturētās intervijas ir elastīgākas, kā arī *atvērtākas*, līdz ar to intervētājam ir iespēja intervijas gaitā uzdot konkretizējošus jautājumus.¹⁴⁴ Ievērojams ieguvums daļēji strukturēto interviju ziņā ir iespēja intervijas jautājumus uzdot mainīgā secībā. Nav nepieciešamības vadīties pēc iepriekš sagatavotas secības, jo īpaši, ja

¹⁴¹ Bailey, K. (1982). *Methods of Social Research*. London: Collier Macmillan Publishers. P. 182-183.

¹⁴² Turpat.

¹⁴³ Bailey, K. (1982). *Methods of Social Research*. P. 183.

¹⁴⁴ Mārtinsone, K. (2011). *Ievads pētniecībā. Stratēģijas, dizaini, metodes*. 171. lpp.

intervija dabiskā ceļā ir ievirzījusies citā virzienā. Taču intervētājam ir jāspēj interviju vadīt, lai nenovirzītos pārāk tālu no tēmas.¹⁴⁵ Tomēr, kā jau jebkuram intervijas veidam, arī daļēji strukturētajai intervijai piemīt riski un iespējamās neveiksmes. Autori uzsver, ka intervijas laikā pēc iespējas jāizvairās no subjektivisma, atšifrējot atbildes, kā arī uzdodot jautājumus.¹⁴⁶ Tāpat arī pētniekam-intervētājam jāpievērš uzmanību savai uzvedībai, uzdodot jautājumus, jo viņa vai viņas reakcija var ietekmēt respondenta atbildes, kā arī tā var ievirzīt respondentu atbildēt *pareizajā* – intervētājam vēlamajā virzienā.¹⁴⁷ Kā daļēji strukturēto interviju mīnuss norādīts arī to laukietilpīgums. Gan pašas intervijas gaita var būt ilga, gan process, kurā tiek saskaņota intervija var izvērsties ilgs.¹⁴⁸

Pētījumā izmantota daļēji strukturētā intervija, jo, lai arī jautājumi daļēji tika sagatavoti iepriekš, bija iespējama to papildināšana, balstoties intervējamo atbildēs.

6.2. Kvantitatīvā kontentanalīze

Kontentanalīze ir visnenākā un zināmākā teksta analīzes metode.¹⁴⁹ Veicot kontentanalīzi, pētniekam ir jāizvēlas pieeja, ar kādu pētījums tiks veikts – deduktīvā vai induktīvā. Atšķirībā no deduktīvās pieejas, induktīvā ļauj kategorijas radīt un papildināt pētījuma laikā, līdz ar to induktīvā pieeja sniedz pētniekam iespēju labot kodēšanas kategorijas, ja tas nepieciešams.¹⁵⁰ Jebkuras kvantitatīvas kontentanalīzes galvenais mērķis ir radīt saskaitāmas vērtības – kategorijas.¹⁵¹ Kopumā kontentanalīze analizē un apkopo informāciju, nevis plaši un detalizēti izklāsta pētāmās problēmas iezīmes.¹⁵²

Kvantitatīvā kontentanalīze fokusējas uz konkrētu parametru mērījumiem, kur izmērāms ir, piemēram, konkrēts vārdu skaits kādā teksta nodaļā.¹⁵³ Lai arī pētījumā izmantota kvantitatīvā kontentanalīze, Klaus Krippendorffs (*Klaus Krippendorff*) skaidrojis, ka jebkāda veida teksts pats par sevi vienmēr būs kvalitatīvs, tādēļ kvantifikācija nav galvenais noteicošais kritērijs runājot par kontentanalīzi.¹⁵⁴ Viņš tālāk turpina, ka kontentanalīzes dati var rezultēties arī verbālās atbildēs uz pētāmo jautājumu. Kvantitatīvā kontentanalīze var analizēt ne tikai rakstisku tekstu, bet arī filmās novērotus dialogus, tāpat arī vizuāļus, mūziku,

¹⁴⁵ Bailey, K. (1982). *Methods of Social Research*. London: Collier Macmillan Publishers. P. 183.

¹⁴⁶ Turpat.

¹⁴⁷ Turpat.

¹⁴⁸ Turpat.

¹⁴⁹ Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: SAGE Publications. P. 55.

¹⁵⁰ Neuendorf, A. K. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. London: SAGE Publications. P. 10.

¹⁵¹ Turpat. 14. lpp.

¹⁵² Turpat.

¹⁵³ Turpat. 55. lpp.

¹⁵⁴ Krippendorff, K. (2017). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: SAGE Publications. P. 88.

dažāda veida raksturojumus un citas nozīmes, kas tiek atklātas, piemēram, filmā.¹⁵⁵ Kontentanalīzes pamatā ir kodēšana, līdz ar to, pētījumā nepieciešams pielāgot kodēšanas shēmu. Pēc tam ir nepieciešama kategorizācija, līdz ar to pētniekam ir jāsaprot, kur viena kategorija beidzas, un kur nākamā sākas.¹⁵⁶ Turpinot par kodēšanu, tiek uzsvērts, ka kodēšanas shēmai ir jābūt objektīvai un jēgpilnai, ir jāsaprot, piemēram, valodnieciskās iezīmes, kā arī dažādus mainīgos lielumus.¹⁵⁷ Pētniekam, pētot tekstu, skaidri jāsaprot mērķis, ar kādu tiek veikta analīze – gan kvantitatīva, gan kvalitatīva.¹⁵⁸

Uzsvērts, ka nereti tiek jaukti *kvantitatīvs* un *empīrisks* termini. Empīriski novērojumi ir tie, kas tiek balstīti reālos, novērojamos fenomenos. Līdz ar to gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi pētījumi var būt empīriski. Mēģinājumi raksturot teoriju, nepētot lietu, notikumu, uzvedību un citu *īstu* darbību – subjektus, ir uzskatāmi par tiem gadījumiem, kad pētījums nav empīrisks.¹⁵⁹

Konkrētā pētījuma gadījumā kvantitatīvā kontentanalīze nepieciešama, lai apkopotu diskusijās un intervijās intervētos ekspertus pēc dzimuma, kā arī, lai spētu izveidot laika līniju, kas norāda, kad intervijas un diskusijas ir bijušas jo īpaši aktuālas. Tāpat arī ar kvantitatīvās kontentanalīzes palīdzību apkopotas pārstāvēto viedokļu proporcijas.

Kritiskā diskursa analīze

Ruta Vodaka skaidro, ka kritiskā diskursa analīze radusies, vairākiem pētniekiem sadarbojoties, tajā skaitā – Teuns van Daiks (*Teun van Dijk*), Normans Fērklouvs (*Norman Fairclough*), kā arī Gunters Kress (*Gunther Kress*) un Teo van Līvens (*Theo van Leeuwen*), kā arī pati Ruta Vodaka. Lai arī katra pētnieka pieejas nedaudz atšķiras, Kress ir akcentējis būtiskos vienojošos elementus, kas ir 1) valoda ir sociāls fenomens, 2) ne tikai indivīdi, bet arī institūcijas un sociālas kopienas ir nozīmi nesošas, kas tiek izpaustas valodas un citos sistemātiskos veidos, 3) tieši teksts komunikācijā ir attiecīgās valodas vienības, 4) lasītāji un klausītāji nav pasīvi attiecībā uz tekstiem, 5) ir līdzības starp valodu un zinātņi, valodu un institūcijām.¹⁶⁰ Savukārt Vodaka kritisko diskursa analīzi (KDA) raksturo pēc noteiktiem punktiem:

1. KDA ir attiecināma uz sociālām problēmām. Tā nav tieši saistāma ar valodu, bet gan ar sociālo un kultūras procesu lingvistisko raksturu. KDA ir interdisciplināra.

¹⁵⁵ Neuendorf, A. K. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. P. 15.

¹⁵⁶ Brewer, M., Crano, W. (2002). *Principles and methods of Social Research*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. P. 245-247.

¹⁵⁷ Neuendorf, A. K. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. P. 9.

¹⁵⁸ Turpat. 15. lpp.

¹⁵⁹ Turpat. 14. lpp.

¹⁶⁰ Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. P. 5-6.

2. KDA ir tieši saistīta ar varas attiecību pētniecību. KDA pēta gan varu diskursā, gan arī varu pār diskursu.
3. Diskurss veido sabiedrību un kultūru, bet tajā pašā laikā tās (sabiedrība un kultūra) arī rada diskursu. Ikkatrs valodas lietojums atveido un transformē sabiedrību, un kultūru – arī varas attiecības.
4. Valodas lietojums var būt ideoloģisks, tādēļ, lai to atklātu, tekstā ir jāanalizē tā interpretācijas, uztveri, kā arī sociālie efekti.
5. Diskursi ir vēsturiski un tie var tikt uztverti tikai attiecībā uz to kontekstu. Diskursi netiek pausti tikai vienā konkrētā kultūrā, ideoloģijā vai vēstures posmā, tie ir intertekstuāli saistīti arī ar citiem diskursiem.
6. Saistība starp tekstu un sabiedrību nav tieša, saiknei ir iespējama, ja tai ir starpnieks.
7. Diskursa analīze ir skaidrojoša un interpretējoša. KDA interpretācijas ir dinamiskas, kā arī atvērtas jauniem kontekstiem un jaunai informācijai.
8. Diskurss ir sociālās uzvedības forma.¹⁶¹

Kritiskā diskursa analīze pēta tādus jautājumus kā valodas lietojumu organizācijās, kā arī iespējamus aizspriedumus, tāpat arī ar rasismu, antisemītismu un seksismu saistītas problēmas.¹⁶²

Diskursa vēsturiskā metode ir kritiskās diskursa analīzes paveids, kas izstrādāta, balstoties kritiskās diskursa analīzes pamatos.

6.3. Diskursa vēsturiskā metode

Diskurss tiek skaidrots kā kaut kas, ko nevar novērot – redzēt, taču diskurss kalpo kā instruments, caur kuru pētīt pasauli.¹⁶³ Diskurss kalpo kā instruments, lai noskaidrotu, ko cilvēki domā, sakot to, ko viņi saka.¹⁶⁴ Wodaka skaidro, ka diskursa vēsturiskā metode (DVA), kas ir kritiskās diskursa analīzes viena no pieejām, izmantošanai nepieciešams ievērot triangulācijas principu. Šis princips ļauj savienot dažādās diskursīvās un sociālās prakses.¹⁶⁵ Triangulācijas princips sastāv no vairākiem atsevišķiem punktiem:

1. Nekavējošais, kā arī valodas un paša teksta konteksts;
2. Intertekstuālās un interdiskursīvās attiecības starp tekstiem, žanriem un diskursiem;

¹⁶¹ Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. P. 146-147.

¹⁶² O'Halloran, K. (2003). *Critical Discourse Analysis and Language Cognition*. Edinburgh: Edinburgh University Press. P. 15.

¹⁶³ Sunderland, J. (2004). *Gendered discourses*. P. 7.

¹⁶⁴ Jones, R. (2012). *Discourse Analysis. A Resource Book for Students*. New York: Routledge. P.4.

¹⁶⁵ Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. P. 157.

3. Attiecīgās situācijas konteksts un no tā atkarīgie-mainīgie (laiks, vieta, dalībnieku lomas);
4. Sociālpolitiskais un vēsturiskais konteksts – diskursīvo notikumu vēsturiskie iemesli, kā arī vēsture tam, uz ko diskursīvās tēmas ir attiecināmas.¹⁶⁶

Pētniece Ruta Vodaka, skaidrojot diskursa vēsturisko metodi, min, ka tā ļauj analizēt dažāda veida tekstus – drukātus, audio, video. Taču būtiski, lai šie teksti attiektos uz strukturētām zināšanām jeb diskursiem, tie pieder konkrētam žanram, kā arī tie tiek aplūkoti atkarībā no konkrētā konteksta (*situatedness*).¹⁶⁷ Viņa skaidro, ka DVA ir būtiski izprast, pie kādiem nosacījumiem un pie kādiem apstākļiem teksts ir tapis. Vodaka ir nosaukusi arī piecas diskursīvās stratēģijas, kas kalpo par pamata jautājumiem veicot DVA:

1. Nosaukšana – kā nosauktas personas, kā uz tām lingvistiski atsaucas?
2. Apgalvošana – kādas rakstura iezīmes, īpašības piedēvētas personām un procesiem?
3. Argumentācija – ar kādiem argumentiem un argumentācijas shēmām personas vai personu grupas cenšas leģitimizēt citu apspiešanu vai diskriminēšanu?
4. Perspektivizācija, rāmējums vai diskursa reprezentācija – no kādas perspektīvas vai skatupunkta skatīti iepriekš nosauktie punkti?
5. Intensifikācija, mīkstināšana/mazināšana – kā tiek komunicētas diskursīvās stratēģijas, vai tās tiek intensificētas vai mīkstinātas?¹⁶⁸

Tāpat arī DVA diskursu definē kā no konteksta atkarīgas semiotiskās prakses, kas nozīmē, ka tās ir saistītas ar argumentāciju, līdz ar to DVA ļauj aplūkot tekstu daudz plašākā – vēsturiskā kontekstā, ņemot vērā dažādus skatupunktus un atšķirīgas problēmu argumentācijas.¹⁶⁹ DVA ļauj nošķirt pozitīvu sevis prezentāciju un negatīvu svešā/cita prezentāciju, izmantojot diskursīvās stratēģijas. Skaidrojot DVA, Vodaka izceļ tieši intertekstualitāti un saistību ar citiem diskursiem, kam ir liela loma problēmjautājuma izprašanā.¹⁷⁰

Vodaka norāda, ka DVA ļauj teksta makro līmeni attiecināt un kontekstualizēt ar mikro līmeni.¹⁷¹ Vodaka skaidro, ka šādi teksti visbiežāk sastāv no diviem līmeņiem, kur pirmais ir sākuma līmeņa analīze (*entry level analysis*), kas fokusējas uz temata dimensiju, savukārt padziļinātā analīze (*in-depth analysis*) ļauj rūpīgi pārbaudīt un analizēt teksta un tā detaļu savstarpējo saistību. Kā sākuma analīzes galvenais mērķis tiek norādīts – iespēja no teksta uztvert galvenos saturiskos tematus un pēc tam tos ievietot konkrētos diskursos.

¹⁶⁶ Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. P. 55.

¹⁶⁷ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 51.

¹⁶⁸ Meyer, M. Wodak, R. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE Publications. P. 72-73.

¹⁶⁹ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 51.

¹⁷⁰ Turpat.

¹⁷¹ Turpat. 50. lpp.

Galvenās analizējamās kategorijas ļauj apkopot tekstu un raksturot galveno, un svarīgāko informāciju.¹⁷² Savukārt padziļinātais līmenis sastāv no žanra analīzes, piemēram, televīzijas intervijas vai politiska plakāta, no attiecīgā teksta makrostruktūras, no diskursīvajām stratēģijām, argumentācijas shēmām, kā arī citām jēgpilnajām lingvistiskajām nozīmēm. Ruta Vodaka DVA raksturo kā piemērotu pētījuma metodi, lai analizētu intervijas, diskusijas, kā arī citus līdzīgu komunikācijas veidus.¹⁷³

DVA ir cieši saistīta ar terminu *topoi*, kas pēc Sāras Rubinelli (*Sara Rubinelli*) ir argumentācijas stratēģijas, kas ļauj runu padarīt par veiksmīgu. Savukārt Martins Venglers (*Martin Wengeler*) apgalvo, ka *topoi* dekonstruē nepatiesi vai kļūdaini uztvertus ikdienas sarunās lietotus aizspriedumus par kādu tēmu. Aristotelis *topoi* jēdzienu saistījis ar *endoxa* terminu, kas attiecināms uz situāciju, kad kāds viedoklis sabiedrībā tiek plaši apstiprināts un atbalstīts, jo tas pieder *tradicionālām zināšanām*, kas var nebūt *patiesas zināšanas*.¹⁷⁴ Turpinot šo domu, Frans Ēmerens (*Frans Eemeren*) skaidrojis, ka *endoxa* ir viedoklis, kas plaši tiek akceptēts, jo tas tiek saistīts ar *normālu* (tradicionālu) viedokli.¹⁷⁵

Pētījuma ietvaros tika izmantota Rutas Vodakas piedāvātā diskursa vēsturiskās metodes shēma. Vodakas DVA shēma ir trīsdimensionāla, kurā, pirmkārt, jāidentificē konkrētā diskursa *saturs*, otrkārt, jāanalizē *diskursīvās stratēģijas*, tajā skaitā arī argumentācijas stratēģijas, treškārt, jāanalizē *lingvistiskās realizācijas*, arī lingvistiskās nozīmes, kas ir no konteksta atkarīgas.¹⁷⁶

6.1. tabula

Rutas Vodakas DVA shēma

Stratēģija	Stratēģijas mērķis	Lingvistiskā realizācija (izmantotie līdzekļi)
Nosaukšana	Iekšgrupas un ārgrupas konstruēšana	- Piederības kategorizācija - Bioloģiskas, dabiskas un depersonalizējošas metaforas, un metonīmijas - Sinekdohas
Apgalvošana	Sociālo aktoru vairāk vai mazāk pozitīva, vai negatīva, noraidāma, vai pieņemama marķēšana	- Stereotipizācija, piedēvējot pozitīvas vai negatīvas iezīmes - Implīcīti (netieši) un eksplīcīti (skaidri formulēti) apgalvojumi
Argumentācija	Pozitīvu vai negatīvu iezīmju attaisnošana	- Tēmu (<i>topoi</i>) izmantošana, lai attaisnotu politisku iekļaušanu vai izslēgšanu, diskrimināciju vai privilēģijas

¹⁷² Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 50.

¹⁷³ Turpat. 51. lpp.

¹⁷⁴ Turpat. 52. lpp.

¹⁷⁵ Turpat.

¹⁷⁶ Meyer, M., Wodak, R. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. P. 72.

Perspektivizācija, rāmējums, diskursa reprezentācija	Līdzdalības izrādīšana Runātāja skatupunkta (viedokļa) pozicionēšana	- Reportēšana (ziņošana), aprakstīšana, narācija vai citēšana par diskriminējošiem notikumiem un uzstāšanās reizēm
Intensifikācija, mīkstināšana/mazināšana	Propozīcijas (problēmas) epistēmiskā statusa modifikācija	- Runas intensificēšana vai mīkstināšana, pielietojot izteiksmes līdzekļus

6.4. Pētījuma dizains

Pētījumā analizētas intervijas un diskusijas, kas notikušas laika posmā no 2016. gada līdz 2017. gadam latviešu valodā iznākušajos medijos. Analizēti tika tikai tie avoti, kas atbilda diskusiju vai interviju prasībām. Diskusijas un intervijas tika meklētas vietnē *Station.lv* pēc atslēgas vārdiem *Stambulas konvencija*, norādot laika posmu no 2016. gada 1. janvāra līdz 2017. gada 31. decembrim.

Lai spētu kategorizēt un analizēt pētāmās diskusijas un intervijas, tika izmantota Rutas Vodakas piedāvātās diskursīvās stratēģijas un viņas izvirzītie pieci jautājumi, kas palīdz atbildēt uz pētāmo problēmu. Pētījuma metodoloģijas daļā jau tika aplūkoti Vodakas izvirzītie jautājumi – nosaukšana, apgalvošana, argumentācija, perspektivizācija, rāmējums, diskursa reprezentācija, kā arī intensifikācija, mīkstināšana/mazināšana. Konkrētā pētījuma ietvaros shēma papildināta un pielāgota (sk. 6.2. tabulu), lai spētu identificēt dominējošās, kā arī vispārējās argumentācijas stratēģijas, kas valda medijos par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.

Pētījuma shēmu pielāgojot pētījuma nepieciešamībām, tika saglabāta tās sākotnējā uzbūve, kas sastāv no diskursīvajām stratēģijām un pieciem Rutas Vodakas izvirzītajiem pamata jautājumiem.¹⁷⁷ Jautājumi tika pielāgoti pētījumam. Skaidrojot diskursīvās stratēģijas, Ruta Vodaka ir sacījusi, ka tās ne vienmēr ir plānotas un skaidras. Viņa turpina, ka stratēģijas nereti ir atkarīgas no subjektīviem priekšstatiem un vērtējumiem. Stratēģijas noteikti ir mērķorientētas, taču tas nenozīmē, ka iesaistītās puses to aptver, jo bieži vien viedoklis tiek pausts emociju ietekmē.¹⁷⁸ Nosaukšanas stratēģijā tiks pētīts, ar kādiem vārdiem raksturota Stambulas konvencija kā tāda, kā arī – kādos vārdos dēvēta Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamība Latvijā, pie nosaukšanas stratēģijas analizēti arī visi tie diskursi, kas ir tiešā veidā saistāmi ar Stambulas konvenciju. Tāpat arī pētīts, vai/kādas atsauces tiek izmantotas, runājot par Stambulas konvenciju. Apgalvošanas stratēģijā pētīts, kāds ir mediju

¹⁷⁷ Meyer, M., Wodak, R. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. P. 72-73.

¹⁷⁸ Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. P. 156.

novērtējums gan par pašu Stambulas konvenciju, gan tā palīdz izprast pieaicināto ekspertu, runasvīru novērtējumu mediju izpratnē. Argumentācijas stratēģijā analizēts, kādi – patiesi vai nepatiesi apgalvojumi tiek izmantoti, tajā skaitā, vai tie ir sabiedrību maldinoši. Perspektivizācijas, rāmējuma, diskursa reprezentācijas stratēģijā analizēts iesaistīto pušu skatupunkts. Savukārt intensifikācijas vai mīkstināšanas stratēģijā pētīts, kāda valoda – lingvistiskā realizācija – tiek izmantota, respektīvi, vai jautājums par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā tiek pastiprināts vai mīkstināts/mazināts.

Tāpat arī tika veikta daļēji strukturētā intervija ar žurnālisti Ingu Sprinģi, kā arī Baltijas Mediju izcilības centra izpilddirektori Guntu Slogu. Interviju mērķis bija noskaidrot, kā mediju darbu saistībā ar Stambulas konvencijas jautājumu vērtē mediju eksperti.

6.2. tabula

Pētījumam pielāgota DVA shēma

Diskursīvās stratēģijas	Paskaidrojoši jautājumi	Mērķis	Lingvistiskā realizācija
Nosaukšana	1.Ar kādiem vārdiem interviju un diskusiju dalībnieki nosauc un raksturo Stambulas Konvenciju? 2.Uz ko aktori atsaucas, runājot par Stambulas Konvenciju?	<i>Tēla</i> – diskursa veidošana	1.Piederības kategorizācija 2.Metaforas, metonīmi, salīdzinājumi, stereotipiska – pozitīvs vai negatīvs iezīmju atveidojums
Apgalvošana un argumentācija	1.Kāda ir komunikācija – vai tā ir pozitīva, negatīva, neitrāla? 2.Kādas iezīmes piedēvētas Stambulas konvencijai? 3.Kādi argumenti tiek izmantoti, lai attaisnotu pozitīvo vai negatīvo viedokli? 4.Kā tiek argumentētas piedēvētās iezīmes?	Izmantojot argumentus, pārliecināt pretējā viedokļa pārstāvjus	1. Tieši un netieši apgalvojumi 2. Stereotipisku vārdu izvēle, īpašības vārdi 3. Patiesa, kļūdaina vai maldinoša argumentācija
Perspektivizācija, rāmējums, diskursa reprezentācija	1.Kāda ir pieaicināto ekspertu perspektīva? 2.Kāds ir interviju un diskusiju dalībnieku skatupunkts? 3.Kāds ir raidījuma vadītāja skatupunkts?	Diskusijas/intervijas dalībnieku skatupunkta noteikšana	1.Citāti, atsaukšanās uz citiem līdzīgiem gadījumiem 2.Metaforas

Intensifikācija, mīkstināšana/mazī nāšana	1.Kāda rakstura izteikumi tiek pausti – intensificēti vai mīkstināti?	Pastiprināt vai mīkstināt viedokli par Stambulas Konvenciju	1.Runas veids – intensificēta runa, deminutīvi, nozīmi pamazinoši vārdi

7. MEDIJU ARGUMENTĀCIJAS STRATĒGIJAS PAR STAMBULAS KONVENCIJAS RATIFIKĀCIJAS NEPIECIEŠAMĪBU LATVIJĀ. LATVIEŠU VALODĀ IZNĀKOŠAJOS MEDIJOS

Pētījuma daļā aplūkots Stambulas konvencijas vispārējais konteksts, tāpat arī aplūkota esošā situācija Stambulas konvencijas ratifikācijas jautājumā Latvijā un citās Eiropas valstīs. Plašāks tēmas apskats nepieciešams, lai precīzāk spētu definēt iespējamus mediju ietekmējošos faktorus, kas ietekmē mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.

7.1. Stambulas konvencija – apkopojošs situācijas apraksts Eiropā un Latvijā

2011. gadā tika pieņemta Eiropas Padomes konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbību ģimenē novēršanu un apkarošanu jeb Stambulas konvencija. Lai arī Stambulas konvencija tika radīta jau 2011. gadā, pēdējo gadu laikā (no 2016. gada beigām līdz pat 2018. gada sākumam) sabiedrībā tā kļuvusi jo īpaši aktuāla. Stambulas konvencijas un tās ratifikācijas nepieciešamības jautājums Eiropā, jo īpaši Latvijā – sabiedrībā radījis plašas diskusijas. Atsaucoties uz žurnālistes Ingas Sprinģes un Agatas Strausas – *Re:Baltica* veikto pētījumu 2018. gada sākumā¹⁷⁹, katoļu baznīcas *sašutums* par "*ģenderisma ideoloģiju*"¹⁸⁰ kalpojis kā viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ uz nenoteiktu laiku valdība aizkavējusies izskatīt konvenciju. Tieši 2016. gads ir uzskatāms par būtisku laika posmu, kurā arī medijiem bija aktīvi jākomunicē un sabiedrība jāinformē par to, kas ir Stambulas konvencija, kāda ir tās būtība, kā arī bija jāizvēlas eksperti, kuriem sniegt iespēju izteikt viedokli konvencijas ratifikācijas jautājumā.

Stambulas konvencijas viena no galvenajām idejām ir cīnīties pret vardarbību pret sievietēm, kā arī pret vardarbību ģimenē.¹⁸¹ Stambulas konvencija ir pirmais oficiālais *instruments* cīņā pret vardarbību, kā arī mēģinājums Eiropā izskaust dzimtē balstītu vardarbību. Konvencijas mērķis ir dalībvalstīs izveidot un ieviest likumus, kas vardarbības upurus pasargātu, savukārt varmākas – sodītu par noziedzīgu darbību veikšanu.¹⁸² 2017. gadā Eiropas Parlaments veica pētījumu, lai noskaidrotu vardarbības pret sievieti rādītājus Eiropā. Tika noskaidrots, ka 33% sieviešu jau kopš 15 gadu vecuma ir bijušas fiziskas, seksuālas vai

¹⁷⁹ Strausa, A. Sprinģe, I. (2018). Kas baznīca iestājas par "ģimenes vērtībām." *Rebaltica.lv*. Izgūts no: <https://rebaltica.lv/2018/03/kad-baznica-iestajas-par-gimenes-vertibam/>

¹⁸⁰ Turpat.

¹⁸¹ [N. m.]. (2017). At a Glance. *The Istanbul Convention: A tool to tackle violence against women and girls*. Retrieved from

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA\(2017\)608814_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA(2017)608814_EN.pdf)

¹⁸² Turpat.

emocionālas vardarbības upures, savukārt viena no 20 sievietēm ir tikusi izvarota.¹⁸³

Apkopojot galvenās Stambulas konvencijas idejas, kļūst skaidrāki arī konvencijas mērķi:

1. Definē un kriminalizē vardarbību tās visplašākajā izpratnē – fiziska, seksuāla vardarbība, tāpat arī vajāšana, seksuāla aizskaršana (*harassment*) un citi.
2. Novērš vardarbību, iesaistītajām pusēm liekot darīt visu nepieciešamo, piemēram, veidot kampaņas, kas pievērš uzmanību dzimtes vardarbību raksturojošām problēmām, kā arī aicina apmācīt iestāžu ekspertus, piemēram, sociālā dienesta darbiniekus, kas ikdienā sastopas ar vardarbības upuriem. Tāpat arī vērš uzmanību mediju lomai dzimtes stereotipu vairošanā.
3. Aizsargā upurus, iesaistītajām dalībvalstīm liekot nodrošināt nepieciešamās atbalstošās iestādes, kas nepieciešamības gadījumā spēj sniegt, piemēram, medicīnisku, psiholoģisku palīdzību, vai arī spēj sniegt pajumti, vai juridiska rakstura padomus.
4. Uztāda obligātu nosacījumu vākt datus par ar dzimtē balstītiem vardarbības gadījumiem un tai līdzīgiem gadījumiem.
5. Vērš uzmanību uz bēgļu statusu ieguvušo cilvēku ievainojamību – vajāšanas un citas vardarbības izpausmes iespējamību.
6. Nodrošina starptautisku sadarbību – aizgādniecība vardarbīgas darbības gadījumā par konkrētās valsts iedzīvotāju tiek nodrošināta arī tad, ja viņš atrodas ārpus dzimtenes.
7. Piedāvā un skaidro *dzimtes* jēdzienu, skaidrojot to kā sociālo normu un uzvedību kopumu, kā arī skaidro sociālo lomu – sabiedrībā pieņemto, sieviešu un vīriešu *pareizo* lomu aizspriedumus.
8. Par iespējamiem vardarbības upuriem tiek uzskatītās kā meitenes un sievietes, tā arī zēni un vīrieši.¹⁸⁴

Eiropas Parlamenta mājas lapā pieejamā informācija norāda galvenās idejas, par ko Stambulas konvencija iestājas. Arī Latvijā vardarbība pret sievietēm un bērniem ir aktuāla, tādēļ Labklājības ministrija apkopo un publicē datus, kas izskaidro vardarbības tendences pēdējo gadu griezumā. Jaunākais pieejamais pētījums par vardarbību pret sievietēm Latvijā ir pieejams par 2015. gada rādītājiem. Pētījumā atzīts, ka ne vienmēr tiek dokumentēts upura dzimums noziedzīgu nodarījumu gadījumā, līdz ar to nav iespējams pilnīgi objektīvi analizēt

¹⁸³ Jourova, V. (2017). European Commission actions to combat Violence Against Women. *Factsheet on the EU actions to fight violence against women*.

¹⁸⁴ [N. m.]. (2017). At a Glance. *The Istanbul Convention: A tool to tackle violence against women and girls*. Retrieved from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA\(2017\)608814_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA(2017)608814_EN.pdf)

cietušo upuru sadalījumu pēc dzimuma.¹⁸⁵ Tomēr pētnieki veikuši secinājumu, ka seksuāla vardarbība un izvarošana biežāk skar sievietes, nevis vīriešus. Tāpat arī apkopotu dati par fizisku vardarbību Latvijā – 2015. gadā cietuši 38,6 % sieviešu vecumā no 15 gadiem, kas ir par 6 % vairāk, nekā vidēji citās Eiropas Savienības valstīs.¹⁸⁶ Tāpat arī daudzas sievietes (32,1 %) norādījušas, ka cietušas no fiziskas vardarbības, taču par to nav nevienu informējušas. 84,1 % cietušo sieviešu arī atzinušas, ka vardarbības sekas izjutušas arī kā reālas veselības problēmas, turpretim Eiropā vidējais rādītājs šajā jautājumā ir 68,9 %.¹⁸⁷ Apzinoties šādus rādītājus, iespējams secināt, ka Stambulas konvencijas izvirzīto mērķu izpilde kalpotu kā viens no instrumentiem, kā novērst vardarbības rādītāju augšanu. Pētījumā par vardarbību pret sievieti apkopota arī pieejamā informācija par vardarbības ģimenē rādītājiem. Dati liecina, ka 80 % no fiksētajiem vardarbības gadījumiem pret bērniem notikusi ģimenē, nevis no svešiniekiem, arī sievietes (40%) cietušas tieši no tuviniekiem (vīra, partnera), nevis nepazīstamiem cilvēkiem.¹⁸⁸

Lai arī Latvijā kopš 2014. gada 23. decembra ir pieņemti un kopš 2015. gada 1. janvāra ieviesti valsts apmaksāti rehabilitācijas pakalpojumi tiem, kas cietuši no vardarbības,¹⁸⁹ palīdzības sniegšanu iespējams papildināt, piemēram, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, vairāk komunicēt vardarbību pret sievieti un vardarbību ģimenē kā pastāvošu problēmu, kā arī informēt par iespējām, kur nepieciešamības gadījumā iespējams saņemt palīdzību. Tāpat arī Stambulas konvencija piedāvā plašākas iespējas un ierosinājumus profesionāļu, un ekspertu apmācībā par to, kā rīkoties vardarbīgu rīcību gadījumos. Labklājības ministrija sadarbība ar resursu centru sievietēm "Marta" ir solis tuvāk profesionāļu apmācības ziņā, taču konference, kas tiek rīkota reizi gadā un kurā tiek runāts par vardarbības iemesliem un sekām, ir tikai viens no iespējamajiem instrumentiem vardarbības pret sievieti un ģimenē novēršanai.

¹⁸⁵ [B.a.]. (2016). Informatīvais ziņojums par Pekinas rīcības platformas īstenošanu Latvijā. *Lm.gov.lv.lv*, 29.lpp. Izgūts no: http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba_a/pekinas_zinojums_30012017_1.pdf

¹⁸⁶ [N. m.]. (2015). Gender Equality Index. Violence Indicators in Latvia. *Eige.europa.eu*. Retrieved from <http://eige.europa.eu/gender-equality-index/2015/domain/violence/LV>

¹⁸⁷ Turpat.

¹⁸⁸ [B.a.]. (2016). Informatīvais ziņojums par Pekinas rīcības platformas īstenošanu Latvijā. *Lm.gov.lv.lv*, 26.lpp. Izgūts no http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba_a/pekinas_zinojums_30012017_1.pdf

¹⁸⁹ Turpat.

7.2. Latviešu valodā iznākošo mediju izmantoto diskursīvo stratēģiju analīze par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā

Pētījuma daļā analizētas diskusijas un intervijas, kas publicētas latviešu valodā iznākošajos medijos laika posmā no 2016. gada līdz 2017. gadam. Interviju un diskusiju analīzei izmantota diskursa vēsturiskā metode, kas analizētas pēc Rutas Vodakas izvirzītām stratēģijām – nosaukšanas, apgalvojuma, argumentācijas, perspektivizācijas un mīkstināšanas/mazināšanas diskursīvās stratēģijas. Analīzes gaitā tika aplūkotas medijos pastāvošās diskursīvās stratēģijas, tāpat arī tika uzklautas un veikta mediju ekspertu – žurnālistes Ingas Sprinģes un Baltijas Mediju izcilības centra izpilddirektores Guntas Slogas – viedokļu analīze.

Žurnāliste Inga Sprinģe vērtējama kā leģitīms mediju eksperts, jo viņai ir jo īpaša pieredze izmeklējošās žurnālistikas jomā. Intervijā Sprinģe norādīja, ka žurnālistiem ir jāspēj sekot ne vien, piemēram, politiski noteiktai dienaskārtībai, bet arī jāpilda skaidrošanas funkcija, kas iekļauj datu vākšanu un padziļinātu sagatavošanos intervijām un diskusijām (sk. 1. pielikumu). Savukārt mediju eksperte Gunta Sloga uzsver nepieciešamību pēc viedokļu daudzveidības nodrošināšanas, tāpat arī viņa apgalvo, ka medijiem ir jāizvairās no radikālu viedokļu paudējiem, izvēloties ekspertus, kurus aicināt uz intervijām un diskusijām (sk. 2.pielikumu).

7.2.1. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "TV3 ziņas"

2016. gada 6. februāra raidījumā "TV3 ziņas" tika skaidrota tā laika situācija Stambulas konvencijas jautājumā – Latvija kavējas to parakstīt. TV3 ziņu korespondente Ilze Vēbere intervēja Labklājības ministrijas valsts sekretāri Ievu Jaunzemi, Saeimas deputāti un Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Latvijas delegācijas vadītāju Inesi Lībiņu-Egneri, Tieslietu ministru Dzintaru Rasnaču, resursu centru sievietēm "Marta" vadītāju Ilutu Lāci.

Kā argumentu par to, ka arī Latvijai ir jāpievienojas konvencijai, Jaunzeme atsaucas uz Itālijā notikušo noziegumu, kur vajāšanas rezultātā sieviete tika aplieta ar skābi.¹⁹⁰ Šajā gadījumā kā **argumentācijas stratēģija** tiek izmantota atsaukšanās uz citu valstu pieredzi. Tāpat arī Labklājības ministre apliecina, ka Latvijai nav identiski jāpārraksta konvencijas definīcijas. Šāds apgalvojums darbojas kā skaidrojoša un **intensificējoša** diskursīvā stratēģija, jo tas nomāc sabiedrībā izskanējušos viedokļus par it kā nepieciešamajām darbībām, kas

¹⁹⁰ Vēbere, I. (2016, 6.febr.). Vidēji katru gadu vīri nogalina vismaz piecas sievietes; Latvija kavējas parakstīt konvenciju, kas varētu to mainīt. *TV3 Ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/videji-katru-gadu-viri-nogalina-vismaz-piecas-sievietes-latvija-kavejas-parakstit-konvenciju-kas-varetu-to-mainit/>

Latvijai būs jāveic, pievienojoties konvencijai, kas nav patiesas. Savukārt Lībiņa-Egnere ieilgušo konvencijas parakstīšanas un ratifikācijas procesu skaidro kā: "[..] vai nu tā ir liela muļķība, vai nu ļaunprātība".¹⁹¹

Rasnačs apgalvo, ka: "*Lielākais konvencijas apjoms ir atbalstāms [..], bet esot atsevišķas normas, par kurām ir vajadzīga padziļināta juridiskā analīze*".¹⁹² Rasnača apgalvojums par to, ka juridiskā analīze *esot vajadzīga*, liecina par nepilnīgu iedziļināšanos tēmā un atsaukšanos uz citu sacīto, kas rada iespaidu, ka Tieslietu ministrs pats nav pilnībā visu konvencijas tekstu lasījis, līdz ar to nav vērtējams kā kompetents viedokļa paudējs. Raidījuma laikā netiek intervēti "Asociācijas Ģimene" pārstāvji, taču tiek citēts viņu sacītais par konvencijas pavērtajām iespējām vardarbībai pret sievietēm, jo tā it kā "paredz nediskrimināciju publisko labierīcību lietotājiem".¹⁹³ Resursu centru sievietēm "Marta" vadītāja Iluta Lāce "Asociācijas Ģimene" izteikumus nosauc par izkropļotu redzējumu, kā arī šo redzējumu nosauc par neatbilstošām fantāzijām.

Raidījuma laikā izskanēja abu nostāju viedokļi, līdz ar to bija vērojamas arī dažādas diskursīvās stratēģijas. Tieši viedokļu daudzveidību kā nepieciešamu uzsvēra arī Gunta Sloga, Baltijas Mediju izcilības centra izpilddirektore (sk. 2. pielikumu). Galvenās diskursīvās stratēģijas raidījumā bija, nevis par pašu konvenciju, bet gan par izteikumiem, kas vērsti pret to – **izkropļots redzējums, neatbilstošas fantāzijas, muļķība un ļaunprātība.**

Raidījuma sižets ilga vien 4 minūtes un 14 sekundes, tādēļ intervējamajiem, iespējams, netika dota iespēja pilnībā argumentēt savu viedokli. Līdz ar to arī viņu legitimitāti vērtēt var tikai daļēji. Dzintars Rasnačs izvairījās no atbildes sniegšanas, savukārt Lāce un Lībiņa-Egnere šajā raidījumā savu viedokli argumentēja drīzāk emocionāli, nevis balstoties konkrētos konvencijas punktus. Skaidrošanas funkciju pildīja žurnāliste, skaidrojot konvencijas būtību, kā arī norādot uz vardarbības veidiem, tādā veidā sabiedrību izglītojot un iepazīstinot ar konvencijas būtību.

7.2.2. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikraksta "Neatkarīgā Rīta Avīze" diskusijā

2016. gada 16. februāra laikraksta "Neatkarīgā Rīta Avīze" izdevumā noritēja diskusija starp Labklājības ministrijas referenti Viktoriju Boļšakovu, Tieslietu ministrijas parlamentāro sekretāru Jāni Iesalnieku, tieslietu doktoru un Tieslietu ministrijas pasūtītas

¹⁹¹ Vēbere, I. (2016, 6.febr.). Vidēji katru gadu vīri nogalina vismaz piecas sievietes; Latvija kavējas parakstīt konvenciju, kas varētu to mainīt. *TV3 Ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/videji-katru-gadu-viri-nogalina-vismaz-piecas-sievietes-latvija-kavejas-parakstit-konvenciju-kas-varetu-to-mainit/>

¹⁹² Turpat.

¹⁹³ Turpat.

juridiskās analīzes autori Baibu Rudevsku, zvērinātu advokātu Aldi Alliku un Saeimas deputāti (Saskaņa) Jūliju Stepaņenko. 16. februāra rakstā tika atspoguļota "Asociācijas Ģimene" rīkotā diskusija, kas norisinājās 2016. gada 11. februārī Rīgas Domes telpās.

Argumentācijas stratēģijā Boļšakova Stambulas konvencijas parakstīšanas un ratifikācijas nepieciešamību argumentē ar vardarbības Latvijā rādītājiem, norādot, ka "2011. gada aptaujā jau pieauguši jaunieši atzina, ka trešdaļa cietusi no emocionālas vardarbības".¹⁹⁴ Referente savu argumentāciju skaidro ar konkrētiem faktiem, atsaucoties uz statistikas rezultātiem, nevis balstoties emocijās, kā arī izskaidro *sociālā dzimuma* jēdzienu kā nošķirumu no tā, kas tiek uzskatīts par vīrišķīgu, bet kas – par sievišķīgu, līdzīgi kā to ir skaidrojusi arī Džūdita Batlere (*Judith Butler*), runājot par femininitāti un maskulinitāti.¹⁹⁵ Tāpat arī Boļšakova skaidro konvencijas būtību, norādot tās mērķus, piemēram, saistību uzņemšanos vardarbības novēršanā no valsts puses, vainīgo sodīšanu, cietušajiem piedāvājot rehabilitācijas iespējas.

Jūlija Stepaņenko apgalvo, ka "*Labklājības ministrija apgalvo, ka Latvija ir viena no atpalikušajām valstīm*".¹⁹⁶ Taču šādi Labklājības ministrija nav izteikusies, iepriekš ir norādīts, ka Latvija ir viena no nedaudzajām valstīm, kas nav pievienojusies konvencijai, taču Stepaņenko pārfrāzējums rada nepatiesu – negatīvu emocionālo nokrāsu, maldinot sabiedrību. Stepaņenko izmanto **mīkstināšanas/mazināšanas stratēģiju**, lai vainotu *svešos* jeb šajā gadījumā Labklājības ministriju, par šādu taktiku runājis arī Deivids Paternots un Romāns Kuhars.¹⁹⁷

Šaubu diskursu rada **apagalvojuma stratēģija** – Jānis Iesalnieks, apgalvo, ka konvencija būtu jāratificē, tomēr vēlāk viņš skaidro, kas valstī jau tiek darīts vardarbības izskaušanas ziņā, piemēram, likuma izmaiņas, kas paredz varmākas izraidīšanu no mājām.¹⁹⁸ Tāpat arī Iesalnieks atsaucas uz konservatīvās "Asociācijas Ģimene" lūgumu veikt juridisku analīzi, kas ieviestu skaidrību, piemēram, *sociālā dzimuma* jautājumā un to, ko nozīmētu konvencijas ieviešana Latvijā. Līdz ar to par konvencijas parakstīšanas un ratifikācijas nepieciešamību tiek runāts aplinkus, nenorādot skaidru nostāju, taču ar lingvistiskajām

¹⁹⁴ Lulle, B. (2016, 16.febr.). Diskusija: Stambulas konvencija nebūs panaceja. Bažas un mīti dzīvi. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. Izgūts no: <http://nra.lv/latvija/163525-diskusija-stambulas-konvencija-nebus-panaceja-bazas-un-miti-dzivi.htm>

¹⁹⁵ Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. P. 41.

¹⁹⁶ Lulle, B. (2016, 16.febr.). Diskusija: Stambulas konvencija nebūs panaceja. Bažas un mīti dzīvi. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. Izgūts no: <http://nra.lv/latvija/163525-diskusija-stambulas-konvencija-nebus-panaceja-bazas-un-miti-dzivi.htm>

¹⁹⁷ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 15.

¹⁹⁸ Lulle, B. (2016, 16.febr.). Diskusija: Stambulas konvencija nebūs panaceja. Bažas un mīti dzīvi. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. Izgūts no: <http://nra.lv/latvija/163525-diskusija-stambulas-konvencija-nebus-panaceja-bazas-un-miti-dzivi.htm>

realizācijām top skaidrs, ka Iesalnieks ir drīzāk pret, nekā par tās ratifikāciju Latvijā, radot bažas un šaubas, vai konvencijas apstiprināšana Latvijā ir nepieciešama.

Nosaukšanas stratēģijā Baiba Rudevska rada konvencija – **bīstama demokrātijai** diskursu. Rudevska apgalvo, ka "*par konvenciju dzirdam vairāk emocijas, nevis racionālus argumentus*".¹⁹⁹ Rudevska arī apgalvo, ka ir "*[..] putrošanās ar diskriminācijas jēdzienu*".²⁰⁰ Šajā gadījumā Rudevska izmantojusi metaforu, kas **intensificē** it kā sabiedrības radīto neizpratni par *dzimtes* un *dzimuma* jēdzieniem. Par metaforu kā instrumentu, ar kuru var *spēlēties* ar tiešām un slēptām nozīmēm, ir runājusi arī Džoanna Mallholanda (*Joan Mulholland*), kura skaidrojusi, ka metaforas lietotājs var nozīmi pavērst sev vēlamajā virzienā.²⁰¹

Nosaukšanas stratēģijā Boļšakova Stambulas konvencijas ieviešanu Latvijā nosauc par *cerību sievietēm*, tādā veidā **intensificējot** konvencijas nozīmīgumu un pastiprinot savu nostāju tās ratifikācijas nepieciešamībā. Savukārt Baibas Rudevskas lingvistiskās realizācijas rada konvencijas kā **ideoloģijas** diskursu, viņa konvencijā iekļauto *dzimtes* jēdzienu nosauc par socioloģisku un ideoloģisku, kas pastiprina konvencijas negatīvo emocionālo nokrāsu. Rudevskas **nosaukšanas stratēģija** sakrīt ar pret-dzimtes kustību dalībnieku *dzimtes* salīdzinājumu ar ideoloģiju²⁰², līdz ar to iespējams analizēt, kādas nostājas pārstāvju viedokļus Rudevska izvēlas par informācijas avotu, argumentējot ratifikācijas (ne)nozīmīgumu.

Līdzīgi kā Rudevska, arī Alda Allika izmantotā lingvistiskā realizācija izskaidro viņa nostāju par konvencijas (ne)apstiprināšanu, viņš saka, ka: "*Stambulas konvencija ir modificēts zinātniskais komunisms, neoliberālais totalitārisms, pseidozinātniskais pieejas eksemplārs*".²⁰³ Alliks **mīkstina/mazina** konvencijas nozīmīgumu un devumu sabiedrībai, salīdzinot to ar totalitāru režīmu, kas rada, pirmkārt, skaidru Allika nostāju, otrkārt, rada izteikti negatīvu sasaisti ar konvencijas ideju. Kā skaidrojusi Grafa, arī konservatīvie pret-dzimtes kustības pārstāvji Polijā *dzimtes* jēdzienu salīdzinājuši ar totalitāru režīmu.²⁰⁴ Alliks konvenciju salīdzina arī ar "Trojas zirgu", kas kā tēlainis izteiksmes līdzeklis skaidro it kā

¹⁹⁹ Lulle, B. (2016, 16.febr.). Diskusija: Stambulas konvencija nebūs panaceja. Bažas un mīti dzīvi. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. Izgūts no: <http://nra.lv/latvija/163525-diskusija-stambulas-konvencija-nebus-panaceja-bazas-un-miti-dzivi.htm>

²⁰⁰ Turpat.

²⁰¹ Mullholand, J. (1991). *The Language of Negotiation. A Handbook of Practical Strategies for Improving Communication*. London: Routledge. P. 19.

²⁰² Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 12.

²⁰³ Lulle, B. (2016, 16.febr.). Diskusija: Stambulas konvencija nebūs panaceja. Bažas un mīti dzīvi. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. Izgūts no: <http://nra.lv/latvija/163525-diskusija-stambulas-konvencija-nebus-panaceja-bazas-un-miti-dzivi.htm>

²⁰⁴ Graff, A. (2014). "Report from the gender trenches: War against "genderism" in Poland". *European Journal of Women's Studies*, 21(4), 431-442. doi: 10.1177/1350506814546091

konvencijas apslēptās idejas. Arī šajā gadījumā ir izmantota emocionāli spēcīga metafora, kas, kā apgalvojusi Mallholanda, var ar laikraksta lasītāju veidot ciešu emocionālo sasaisti, līdz ar to – arī nozīmi.²⁰⁵

Diskusijā **nosaukšanas stratēģijas** pārsvarā bijušas ar izteiktu negatīvu emocionālo pieskaņu, konvenciju, nosaucot par, piemēram, ideoloģisku, pseidozinātnisku. Pēc diskusijas pārstāvju sadalījuma iespējams secināt, ka nostāju sadalījums bijis neproporcionāls – 3 pret, 1 par, bet 1 neitrāls. Šajā gadījumā jāņem vērā, ka diskusijas organizatori bija "Asociācijas Ģimene" pārstāvji, kas, ir konservatīvu un tradicionālu ģimenes vērtību atbalstītāji.

Lai arī uz diskusiju tika aicināti, piemēram, tieslietu doktore un zvērināts advokāts, viņu nostāja par konvencijas ratifikācijas nepieciešamību bija skaidra un argumentācija par tās neieviešanu – emocijās argumentēta, līdz ar to aicināto diskusijas ekspertu leģitimitāte nav viennozīmīga. Viktorijas Boļšakovas argumentācija minama kā leģitīma tā iemesla dēļ, ka viņa, veicot apgalvojumus, atsaukusies uz konkrētiem konvencijā minētiem punktiem, kas, piemēram, palīdzētu izskaust vardarbību Latvijā. Pārējie diskusijas dalībnieki pauda interpretāciju par konvencijā paustajām idejām, kas radīja maldinošas argumentācijas iespaidu.

Gan Inga Sprinģe (sk. 1. pielikumu), gan Gunta Sloga (sk. 2. pielikumu) intervijā norādīja, ka mediju uzdevums ir nodrošināt dažādus viedokļu pārstāvjus, jo dzīvojam demokrātiskā valstī. Tomēr fakts, ka laikrakstā uz interviju aicināti 3 pret un tikai 1 par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā pārstāvis, liecina par medija tendenciozu avotu izvēli un konkrētu mediju argumentācijas stratēģiju.

7.2.3. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Krustpunktā"

Latvijas Radio 1 raidījuma "Krustpunktā" 2016. gada 18. marta sižetā starp toreizējo Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētāju Ilzi Viņķeli, Latvijas pārstāvi Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtā Daci Kavasū, Tieslietu ministrijas parlamentāro sekretāru Jāni Iesalnieku un biedrības "Asociācija Ģimene" pārstāvi Elīnu Kārķli tika diskutēts par Stambulas konvencijas parakstīšanas nepieciešamību Latvijā.²⁰⁶

Kā diskusijas dalībnieki izvēlēti gan dažādu jomu, gan dažādu pārliecību pārstāvji. Piemēram, Ilze Viņķele – amatpersona, kuras valsts amata pildīšanas laikā tika radīta

²⁰⁵ Mullholand, J. (1991). *The Language of Negotiation. A Handbook of Practical Strategies for Improving Communication*. P. 19.

²⁰⁶ Tomsons, A., Ābola, I. (2016, 18. marts). Latvija vilcinās parakstīt Stambulas konvenciju. Par un pret argumenti. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/latvija-vilcinas-parakst-it-stambulas-konvenciju.-par-un-pret-arg.a65365/>

Stambulas konvencija, kā arī pretēja viedokļa pārstāve – Elīna Kārkla, "Asociācija Ģimene" pārstāve. Raidījuma tēma 2016. gada 18. martā bijusi jo īpaši aktuāla, jo tajā laikā Latvija bija viena no trim Eiropas Savienības valstīm, kas Stambulas konvenciju vēl nebija parakstījusi.

Diskusijas laikā tika novērotas trīs dominējošās diskursīvās stratēģijas, kas attiecināmas uz Stambulas konvencijas parakstīšanas nepieciešamību Latvijā. Raidījumā atklātās diskursīvās stratēģijas ir – **konvencija kā problēma, problēma – ar trūkumiem, šaubas.**

Nosaukšanas stratēģijā tiek radīts **konvencija kā problēmas** diskurss. Konvencija tiek dēvēta un/vai pielīdzināta problēmai, kā arī tiek dēvēta par problēmu ar trūkumiem, **nosaukšanas stratēģijā** konvencija arī tiek padarīta par vainīgu, citējot Elīnu Kārklu: „*Konvencija no vienas puses padara vīriešus par, nu, tādiem vainīgiem jau pašos pirmsākumos, lai gan vardarbība ģimenē skar abas puses. Protams, nedaudz vairāk [skar – aut. piez.] sievietes, jo sievietes ir fiziski vājākas*”.²⁰⁷ Šajā gadījumā Stambulas konvencija nosaukta gan par problēmu, gan par problēmu, kas vainojama pie it kā tālākām sekām – vīriešu un zēnu ignorēšanu vardarbības jautājumā.

Jānis Iesalnieks norādīja, ka sabiedrībā ir pamats šaubām un satraukumam "*par to, vai konvencijā definētie mērķi pilnībā aptver to, par ko šī konvencija patiesībā ir*".²⁰⁸ Tāpat arī kā argumentācija no Iesalnieka puses kalpo "*[..] ir daži konvencijas panti, dažas konvencijas pantu interpretācijas, kas rada, teiksim tā, bažas*".²⁰⁹ **Argumentācijas stratēģija** kalpo **šaubu** diskursam. Pēc Daces Kavasas lūguma nosaukt piemēru šādām pantu interpretācijām, Iesalnieks minēja šaubas par *sociālā dzimuma* jēdzienu. Šajā brīdī arī raidījuma vadītājs iejaucas ar lūgumu paskaidrot, ko nozīmē *sociālā dzimuma* termins.

Pēc Aida Tomsona izteikuma – precizējošā jautājuma rodas iespaids, ka, nevis viņš vēlas noskaidrot diskusijas dalībnieku viedokļus, jo pretējā gadījumā raidījuma vadītājs būtu varējis izlabot Iesalnieku par nekorektu jēdzienu lietojumu, bet gan noskaidrot jēgu, jo to patiešām neizprot – "*ļaujiet man saprast, kas ir sociālā dzimte, izstāstiet saprotamā valodā*".²¹⁰ Šāds jautājums rada iespaidu, ka raidījuma vadītājs nav iedziļinājies raidījuma diskusijas būtībā, jo *sociālo dzimti*, par kuru runā raidījuma vadītājs, terminoloģiski pareizi ir saukt par *sociālo dzimumu*, kas tika aprakstīts un skaidrots arī raidījuma aprakstā, radot negatīvu emocionālo nokrāsu, kā arī **mīkstinot/mazinot** Stambulas konvencijas jautājuma nozīmīgumu un jēgu.

²⁰⁷ Tomsons, A., Ābola, I. (2016, 18. marts). Latvija vilcinās parakstīt Stambulas konvenciju. Par un pret argumenti. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/latvija-vilcinās-parakstīt-stambulas-konvenciju.-par-un-pret-arg.a65365/>

²⁰⁸ Turpat.

²⁰⁹ Turpat.

²¹⁰ Turpat.

Žurnāliste Inga Sprinģe intervijā atkārtoti uzsvēra, cik būtiski žurnālistam ir sagatavoties pirms jebkuras intervijas vai diskusijas, taču viņa arī skaidroja, ka žurnālisti ir slinki un bieži vien izvēlas nevākt datus (sk. 1. pielikumu). Arī turpinot runāt par dzimtes lomām, lingvistiskā realizācija no raidījuma vadītāja puses ir drīzāk *viegla* un bez pārliecinošiem piemēriem, skaidrojumiem, jo "*kāpēc par šo [dzimtes lomām – aut. piez.] ir jautājums vai bažas? Es saprotu, ka mums, droši vien, ir zināmi priekšstati, ka dzemdēt var tikai sievietes. Vīrietis, viņam tur nekas drīzāk nesanāks*".²¹¹ Raidījuma vadītāja apgalvojumi ir ne vien pašsaprotami, bet arī nopietnību **mīkstināši/mazinoši**, jo valoda, kas tiek lietota, atstāj virspusēju un negatīvu iespaidu par Stambulas konvenciju kopumā. Tāpat arī vadītājs atsaucas uz sabiedrībā plaši zināmu aizspriedumu par to, ka sievietes viens no galvenajiem uzdevumiem dzīvē ir kļūt par māti,²¹² savukārt vēlāk pārliecinās, vai konvencija iestājas par sieviešu tiesībām apgalvojot, ka pēc konvencijas ieviešanas sievietes varēs: "*[..] izvēlēties, vai kotletes cept, vai vadīt lidmašīnu*".²¹³ Šajā gadījumā jau pašā jautājumā, kura mērķis ir noskaidrot objektīvu skaidrojumu, ir ietverts plaši izplatīts aizspriedums par sievietēm, kā arī radīts pārspīlējums, iespējams, ar mērķi trivializēt jautājumu. Tieši šādu aizspriedumainu piemēru par sievietēm kā mājas darbu veicējām ir minējusi arī Džeina Sanderlanda, apgalvojot, ka no sievietēm visbiežāk tiek sagaidīta, piemēram, viesu uzņemšana.²¹⁴ Ir izmantota **mazināšanas stratēģija**, kas, izmantojot salīdzinājumu, rada konvencijas būtību **nievājošu** diskursu.

Analizējot raidījuma vadītāja izmantoto valodu, netieši iespējams novērot raidījuma vadītāja **perspektivizācijas stratēģiju**, kas, klausoties raidījumu, rada iespaidu par virspusēju skatījumu uz raidījuma tēmu – Stambulas konvenciju kā tādu. Diskusijas laikā raidījuma vadītājs nav ieinteresēts skaidrot vai papildināt kāda diskusijas dalībnieka teikto. Tomēr pēc mediju ekspertes Guntas Slogas sacītā – tieši skaidrošanas funkcija ir viena no galvenajām mediju funkcijām (sk. 2. pielikumu), taču šajā gadījumā raidījuma vadītājs izvairās no aktīvas iesaistes, kas liecina par konkrēta skatupunkta esamību.

Apgalvojuma stratēģijā atkārtoti tika radīts **šaubu** diskurss. Iesalnieku uztrauc, vai Stambulas konvencija iestājas arī par "*transpersonām un vēl kaut kādiem dīvainiem, es atvainojos, indivīdiem*".²¹⁵ Arī šajā gadījumā viņa izvēlētie apgalvojumi neiztur kritiku, jo

²¹¹ Tomsons, A., Ābola, I. (2016, 18. marts). Latvija vilcinās parakstīt Stambulas konvenciju. Par un pret argumenti. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/latvija-vilcinas-parakstit-stambulas-konvenciju.-par-un-pret-arg.a65365/>

²¹² Doyle, A.J., Paludi, M.A. (1995). *Sex and Gender. The Human Experience*. P.94.

²¹³ Turpat. 4. lpp.

²¹⁴ Sunderland, J. (2004). *Gendered discourses*. P. 21.

²¹⁵ Tomsons, A., Ābola, I. (2016, 18. marts). Latvija vilcinās parakstīt Stambulas konvenciju. Par un pret argumenti. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/latvija-vilcinas-parakstit-stambulas-konvenciju.-par-un-pret-arg.a65365/>

Stambulas konvencijā tiek skaidrota dzimumu līdztiesība tās visplašākajā kontekstā – tajā skaitā arī dzimuma orientācija un dzimumidentitāte. Iesalnieka bažas pretargumentē arī Dace Kavasa norādot, ka arī transpersonām ir tiesības uz aizsardzību no, piemēram, vardarbības ģimenē.²¹⁶

Diskusijas laikā notika arī telefonintervija ar Valdu Reķi, biedrības "Ģimenes šūpulis" vadītāju, kura apstiprināja, ka visbiežāk no emocionālās un fiziskās vardarbības cieš bērni. Tāpat arī viņa norādījusi, ka bērni sociālās normas, tajā skaitā vardarbību, iemācās ģimenē, līdz ar to vardarbīga izturēšanās tiek nodota no paaudzes paaudzē.²¹⁷ Par šādu fenomenu ir runājis arī Džeims Doils (*James Doyle*), norādot, ka sociālās un arī dzimtes lomas tiek iemācītas no apkārtējās vides.²¹⁸ Tāpat arī Reķe norādīja, ka dzimumam ne vienmēr ir noteicošā loma, runājot par vardarbības gadījumiem ģimenē – cieš gan zēni, gan meitenes. Reķe apstiprināja, ka uz aizspriedumu pamata ir iespējama vardarbība, kā piemērs tika minēts zēns, kurš vēlas darīt lietas, kas tradicionāli tiktu uztvertas par meitenei piemērotām.

Kopumā diskusijā iezīmējās trīs biežāk sastopamie diskursi: **konvencija kā problēma, problēma ar trūkumiem, šaubas**. Diskusijas laikā apgalvojumi lielākoties bija negatīvi mērķēti, kuri bija jāatspēko ar pretargumentiem no konvenciju apstiprinošo pārstāvju puses. Lai arī diskusijas dalībnieku sadalījums bija it kā proporcionāls – divi par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā, bet divi pret, kā papildu ietekmējošais dalībnieks uzskatāms arī raidījuma vadītājs, kura komentāros bija novērojamas subjektīvas – negatīvas emocionālās nokrāsas nostāja par konvenciju.

Uz raidījumu aicinātie diskusijas dalībnieki ir vērtējami kā daļēji kompetenti. Dace Kavasa, kuras ikdienas darbs paredz strādāt ar dzimtes un ar to saistīto jautājumu aktualitāti Latvijā, ir uzskatāma par leģitīmu ekspertu, savukārt, piemēram, Elīna Kārkla, kura pārstāv "Asociāciju Ģimene", kuras mērķis ir stiprināt ģimeni tās tradicionālajā izpratnē,²¹⁹ nostājas paušanā iztrūkst pilnvērtīgas argumentācijas. Tāpat arī telefonintervijā intervētā Valda Reķe, biedrības "Ģimene Šūpulis" pārstāve, nebūtu uzskatāma par jomas ekspertu. Jāņem vērā, ka biedrība "Ģimenes Šūpulis" ir arī norādīta "Asociācijas Ģimene" organizāciju biedru sarakstā.²²⁰ Tādēļ kopumā – diskusijai izvēlēti drīzāk negatīvi noskaņoti, oponentoši dalībnieki, nevis vienlīdzīgs viedokļu sadalījums, medijam tādā veidā radot noliedzošu argumentācijas stratēģiju.

²¹⁶Tomsons, A., Ābola, I. (2016, 18. marts). Latvija vilcinās parakstīt Stambulas konvenciju. Par un pret argumenti. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/latvija-vilcinas-parakstit-stambulas-konvenciju.-par-un-pret-arg.a65365/>

²¹⁷ Turpat.

²¹⁸ Doyle, A.J., Paludi, M.A. (1995). *Sex and Gender. The Human Experience*. P. 93.

²¹⁹ [B.a.]. (B.g.) Filozofija, mērķi, uzdevumi. *Asociācija Ģimene*. Izgūts no: <http://asociacijagimene.lv/filozofija-merki-uzdevumi/>

²²⁰ [B. a.]. (B.g.). Biedri. Organizācijas. *Asociācija Ģimene*. Izgūts no: <http://asociacijagimene.lv/biedri/>

7.2.4. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas Konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikrakstā "Neatkarīgā Rīta Avīze"

2016. gada 16. aprīļa diskusijā laikrakstā "Neatkarīgā Rīta Avīze" žurnāliste Elita Veidemane intervēja Saeimas deputāti Jūliju Stepaņenko, Edgaru Kramiņu, pedagoģijas zinātni doktoru, Ievu Bērziņu, Latviešu identitātes atbalsta biedrības vadītāju, kā arī Andreju Mūrnieku, Latvijas Pedagogu domes valdes priekšsēdētāju.

Diskusijas laikā tika runāts ne tikai par Stambulas konvenciju, bet arī par izglītības likuma normām par tikumisku audzināšanu. Analīzeta tika diskusijas daļa, kurā runa bija par Stambulas konvenciju.

Nosaukšanas stratēģijā Kramiņš saka: "[...] *cilvēku grupa, varam to nosaukt par sektu, kas sāk risināt dažādus jautājumus, piemēram, par viendzimuma laulību legalizāciju un genderismu*".²²¹ Kramiņš runā mēs-viņi diskursā, kur citi runā par *genderismu*, kas ir neeksistējošs jēdziens, visticamāk, Kramiņš runājis par *dzimtes* jēdzienu. Taču viņa izmantotā lingvistiskā realizācija **mīkstina/mazina** viedokli par konvencijā iekļautajiem jēdzieniem, tādā veidā nievācot to, taču izmantotā terminoloģija ir nepilnīga un maldinoša. *Dženderismu* sarunvalodā lietoja arī katoļu baznīcas pārstāvji, norādot, ka šī ideja ir vainojama izvirtību, tajā skaitā – pedofilijas esamībā.²²² Pēc atsauces uz nekorekti lietotu terminu, saprotama arī Kramiņa nostāja konvencijas jautājumā, kas līdzīgi kā Grafas raksturotajiem katoļu baznīcas pārstāvjiem, ir radikāla.

Jūlija Stepaņenko, savukārt, Stambulas konvenciju dēvē un asociē ar kaut ko negatīvu. Viņa apgalvo, ka: "*Jau no 4. klases bērņus plāno pievērst tādām tēmām kā prostitūcija [...], dzimumu līdztiesība. [...]. Bērņā vispirms jānostiprina vērtība, nevis [...] jāpiebāž galva ar lietām, kuras bērņā rada nelīdzsvarotību*".²²³ Stepaņenko konvencijas galveno domu par dzimumu līdztiesības ieviešanu salīdzina ar nelīdzsvarotību, kas apliecina viņas nostāju par konvencijas būtību kopumā. Atsaucoties uz Stepaņenko sacīto, rodas asociācijas ar Ingas Sprinģes minēto sarunu ar "Asociācija Ģimene" pārstāvjiem, kuri pauda viedokli, ka pēc konvencijas ieviešanas bērņudārzniekiem tiks mācīts masturbēt (sk. 1. pielikumu). Šajā gadījumā Stepaņenko, runājot par prostitūcijas tēmu skolā, izmantojusi radikāla viedokļa paušanu, kuru kā nekorektu stratēģiju no mediju kā ekspertu aicinātāju puses, atzina Gunta Sloga (sk. 2. pielikumu).

Apgalvojuma stratēģijā novērojama Ievas Bērziņas un žurnālistes Elitas Veidemanes nostāja, jo caur atsauci uz dzimumu stereotipu izskaušanu mācību vielā, piemēram, bērņa

²²¹ Veidemane, E. (2016, 26. apr.). Dzīvojam jaunā totalitārisma. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 80, 6.-7.

²²² Graff, A. (2014). "Report from the gender trenches: War against "genderism" in Poland". *European Journal of Women's Studies*, 21(4), 431-442. doi: 10.1177/1350506814546091

²²³ Veidemane, E. (2016, 26. apr.). Dzīvojam jaunā totalitārisma. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 80, 6.-7.

vecākus saucot par vecākiem, nevis atsevišķi nodalot tikai māti, viņas runā par pretrunām Satversmē, Veidemane jautājoši apgalvo: "*Tas viss taču ir pret Satversmi un pret mūsu dzīves pamatvērtībām*".²²⁴ Ieva Bērziņa jautājumu papildina *svešos jeb tos, kuri atbalsta konvencijas ratifikāciju Latvijā, nosaucot par dzimuma līdztiesības pieejas sludinātājiem. Vārds sludinātāji pauž izteiktu negatīvo emocionālo nokrāsu. Tiek pielietota mazināšanas diskursīvā stratēģija, radot negatīvas asociācijas laikraksta lasītāju viedokli par konvencijas atbalstītājiem. Turpinot mazināt konvencijas nozīmību, Veidemane vaicā vai: "[..] cilvēkiem ir jābūt novienādotiem, bez dzimuma atšķirībām, [..], tādas viendzimuma būtnes*".²²⁵ Atsaucoties uz intervijām ar mediju ekspertiem Guntu Slogu un Ingu Sprinģu, un viņu sacīto par to, ka līdzīgi kā pirms jebkuras intervijas, arī jautājumā par Stambulas konvenciju ir būtiska pirms diskusijas/intervijas iedziļināšanās tēmā, kā arī svarīgi ir izvairīties no emocionāliem viedokļiem (sk. 1. un 2. pielikumu), šajā gadījumā Veidemane nav izpildījusi ne vienu, ne otru prasību. Kā iepriekš skaidrots, konvencija neparedz vīriešu un sieviešu vienādošanu, tā paredz izskaust vardarbību pret sievietēm ar dažādiem likumiskiem rīkiem un mehānismiem. Līdz ar to Veidemanes subjektīvais viedoklis rada negatīvas asociācijas par konvenciju, kaut arī šis viedoklis netiek balstīts ar konkrētu atsauci, piemēram, uz pašas konvencijas punktiem.

Intervijas ievadā tiek sacīts, ka "*Diskusijas dalībnieki [..] kaut arī nebija vienprātīgi niansēs, tomēr vienojās par to, ka Stambulas konvencija ir bīstama Latvijas sabiedrībai*".²²⁶ Laikraksta ievadā minētā informācija rada iespaidu, ka ir notikušas spraigas diskusijas, taču diskusijas dalībnieki tomēr nonākuši pie vienota kopsaucēja, taču tā nav taisnība. Visi uz diskusiju aicinātie dalībnieki ir ar vienādu nostāju – pret konvencijas ratifikāciju Latvijā. Līdz ar to diskusija, spriežot pēc Baltijas Mediju Izcilības centra izpilddirektores Guntas Slogas sacītā (sk. 2. pielikumu), nebūtu vērtējama kā leģitīma tādēļ, ka ir pārstāvēta tikai viena viedokļa puse. Papildu diskusijas dalībniekiem arī pati žurnāliste pauž savu personīgo viedokli tēmā. Atsaucoties uz laikraksta ievadā minētajām diskusijām un panākto kopsaucēju, rodas sasaiste ar Ingas Sprinģes sacīto par Krievijas valdības mediju taktiku, kas paredz it kā dažādu viedokļu pārstāvju aicināšanu uz diskusiju (sk. 1. pielikumu), lai arī mediju argumentācijas stratēģija tāpat ir viena – rāmēta.

Ņemot vērā, ka diskusijā tika pārstāvēts tikai viens viedoklis, arī diskursīvās stratēģijas līdz ar to ir savstarpēji līdzīgas – pret konvencijas ratifikāciju vērstas. **Nosaukšanas stratēģija** veidojusi konvencija kā **bīstama sabiedrībai, nelīdzsvarotību**

²²⁴ Veidemane, E. (2016, 26. apr.). Dzīvojam jaunā totalitārisma. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 80, 6.-7.

²²⁵ Turpat.

²²⁶ Turpat.

izraisošu diskursu, kā arī konvencijas atbalstītāji dēvēti par **sludinātājiem**, kas rada konvenciju **nievājošu** diskursu.

7.2.5. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas Konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikrakstā "Rīgas un Aprīnka Avīze"

2016. gada 26. aprīļa laikraksta "Rīgas un Aprīnka Avīze" izdevumā žurnālists Imants Liepa intervē Tieslietu ministrijas pasūtītās juridiskās analīzes autori Baiba Rudevska.

Nosaukšanas stratēģijā Baiba Rudevska pēc Liepas lūguma raksturot konvenciju, nosauc to par starptautisku līgumu, taču vēlāk viņa skaidro, ka "[..] *pašlaik tiek izdarīts spiediens gan no ārpuses, gan no dažādām iekšzemes organizācijām, lai piespiestu šai konvencijai pievienoties*".²²⁷ Rudevska, lai arī nosauc konvenciju vārdā, kas ir korekts apzīmējums, runājot par Stambulas konvenciju – starptautisks līgums, tomēr arī atzīmē, ka pievienošanās tai ir it kā piespiedu kārtā. Tāpat arī viņa salīdzina konvencijas tekstu ar ābolu, norādot, ka: "[..] *aiz tā gludās un pievilcīgās mizas slēpjas pamatīga puve*".²²⁸ Izmantojot šādu salīdzinājumu, Rudevska **intensificē** negatīvās iezīmes, kuras, viņasprāt, ir ieslēptas konvencijas idejā. Salīdzinājums ar ābolu tēlainā veidā konvenciju raksturo jo īpaši negatīvā kontekstā. Tāpat arī konvencijas ideju viņa nosauc par *absurda kalngalu*, kas ir vēl viens tēlains salīdzinājums, lai **intensificētu** savu nostāju pret konvencijas ratifikāciju.

Tāpat arī Rudevska konvencijas atbalstītājus nosauc par muļķīgiem un neapzinīgiem, apgalvojot ka: "[..] *tie latvieši un tās latvietes, kuri šo konvenciju atbalsta, rīkojas pagalam muļķīgi un neapzinīgi*".²²⁹ Rudevska savā veidā kaunina tos, kuri atbalsta konvencijas ratifikāciju, nošķirot sabiedrību kā *savējos* un *svešos*. Vodaka tieši medijus norādīja kā vietni, kur iespējams paust labēji populistiskas idejas, piemēram, nošķirot *mūs* no *savējiem*²³⁰, ko šajā gadījumā laikraksta intervijā ir darījusi arī Rudevska. Raksturojot konvencijas pamatidejas, Rudevska tās salīdzina ar *indīgajiem tārpiem*, kas it kā slēpjas konvencijas tekstā. Izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, radīts izteikti negatīvs – konvencijas nozīmību **mazinošs** diskurs, tā tiek tēlainā veidā salīdzināta ar apdraudējumu.

Rudevska arī pauž savu **perspektivizāciju**, apgalvojot, ka konvencijas pamatā ir *marksisma ideoloģija*: "[..] *jā, šīs konvencijas pamatā būtībā ir tā pati ideoloģija, kuras*

²²⁷ Liepa, I. (2016, 26. apr.). Vai tiešām vairs nebūs vīriešu un sieviešu, bet tikai dzimtes? *Rīgas un Aprīnka Avīze*. Izgūts no: <http://www.aprinkis.lv/stopinu-novads-zinas/item/30712-vai-tiesam-vairs-nebus-viriesu-un-sieviesu-bet-tikai-dzimtes>

²²⁸ Turpat.

²²⁹ Turpat.

²³⁰ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 66-67.

piekritēji nogalināja mūsu vecākus".²³¹ Tāpat viņa arī norāda, ka: "*Mēs, latvieši, pārāk labi zinām, ko tas (marksisma ideoloģija – aut. piez.) nozīmē*".²³² Izmantota **mazināšanas stratēģija**, lai konvenciju raksturotu kā kaut ko izteikti nepieņemamu sabiedrībai, atsaucoties uz vēsturiskiem notikumiem. Tāpat arī Rudevska šajā gadījumā izvēlas veidot mēs-viņi diskursu, *svešos* – konvencijas atbalstītājus, salīdzinot arī ar marksisma atbalstītājiem. Ruta Vodaka savā diskursa vēsturiskās metodes shēmā tieši salīdzinājumu norādījusi kā vienu no perspektivizācijas instrumentiem, kas var būt izteikti subjektīva un emocijās balstīta.²³³

Lai arī žurnālista Imanta Liepas viedoklis nav radikāls un nostāja par konvenciju netiek pausta tiešā veidā, tā ir nojaušama, balstoties, piemēram, jautājumā: "*Kādēļ, Jūsuprāt, Latvijā ir tik niecīga pretestība konvencijas parakstīšanai*"?²³⁴ Žurnālists būtu varējis uzdot neitrālu jautājumu ar lūgumu skaidrot, kāda ir kopējā nostāja Latvijā, taču jautājums bija ar konkrētu domu orientēts, rāmēts, kas arī izkristalizē paša žurnālista viedokli par ratifikācijas (ne)apstiprināšanas nepieciešamību. Neprofesionalitāte no Liepas puses izpaudās kā rāmēts jautājums, respondentam liekot atbildēt konkrētā veidā.²³⁵

Ne žurnālists, ne Baiba Rudevska nevar tikt raksturoti kā leģitīmi tēmas eksperti, jo Baibas Rudevskas gadījumā vairums atbilžu tika pausti emociju iespaidā, atsaucoties uz ar konvenciju nesaistītiem vēsturiskiem notikumiem, savukārt Liepa, izmantojot **apgalvojuma stratēģiju**, uzdevuma jautājumus, kas interviju rāmēja konkrētā – konvenciju noliedzošā veidā.

Ņemot vērā žurnālista un intervējamā atbildes, arī diskursīvās stratēģijas atbilst paustajām nostājām. Izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, konvencija raksturota negatīvi, tā nosaukta un salīdzināta ar *ideoloģiju, puvi, absurda kalngalu*, savukārt tajā ietvertās domas – par *indīgiem tārpiem*. Izvēloties intervēt tikai vienu cilvēku, medijs ir skaidri izvēlējis argumentācijas stratēģiju, kas ir vienpusēja, nepiedāvājot sabiedrībai uzklaut pretējās puses viedokli.

²³¹ Liepa, I. (2016, 26. apr.). Vai tiešām vairs nebūs vīriešu un sieviešu, bet tikai dzimtes? *Rīgas un Aprīnka Avīze*. Izgūts no: <http://www.aprinkis.lv/stopinu-novads-zinas/item/30712-vai-tiesam-vairs-nebus-viriesu-un-sieviesu-bet-tikai-dzimtes>

²³² Turpat.

²³³ Meyer, M., Wodak, R. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. P. 72-73.

²³⁴ Liepa, I. (2016, 26. apr.). Vai tiešām vairs nebūs vīriešu un sieviešu, bet tikai dzimtes? *Rīgas un Aprīnka Avīze*. Izgūts no: <http://www.aprinkis.lv/stopinu-novads-zinas/item/30712-vai-tiesam-vairs-nebus-viriesu-un-sieviesu-bet-tikai-dzimtes>

²³⁵ Bailey, K. (1982). *Methods of Social Research*. P. 183.

7.2.6. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas Konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Pusdiena"

2016. gada 6. maija raidījumā "Pusdiena" tika ziņots par Tieslietu ministrijas sagatavoto atzinumu – juridisku analīzi. Juridiskajā analīzē tiek pausts viedoklis par Stambulas konvenciju kā nederīgu dokumentu. Arī šī telefonintervija norisinās pirms Stambulas konvencija Latvijā ir parakstīta. Galvenie raidījuma jautājumi ir par to, 1) kādēļ Tieslietu ministrijas sagatavotais atzinums par Stambulas konvenciju ir tāds, kāds tas ir, 2) pēc kādiem kritērijiem Tieslietu ministrija izvēlējās juristus, kas veica šo analīzi. Jāņem vērā, ka arī 2016. gadā – laikā, kad tiek veikta juridiskā analīze, Tieslietu ministrs ir Dzintars Rasnačs, kurš ir publiski paudis sašutumu par Stambulas konvenciju kopumā, kā arī *"iespējamā interpretācija, piemēram, par viendzimuma laulībām, sociālo dzimumu jeb genderu skaitu un to lomām, ir pretrunā ar Latvijas sabiedrības pamatvērtībām un dzīvesziņu"*.²³⁶ Top skaidrs, ka Dzintars Rasnačs bez papildu iedziļināšanās lasījis, kā arī pēc tam runājis par Stambulas konvenciju, kas pierādāms ar faktu, ka Stambulas konvencija neparedz, piemēram, viendzimuma laulību legalizāciju. Rezumējot šo, Tieslietu ministrs, iespējams, izmantojis savu amata stāvokli, lai pieaicinātu *līdzīgi domājošus* juristus. Tāpat arī, izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, radījis **baiļu** diskursu. Rasnačs, piesaucot viendzimuma laulības un pretrunas ar dzīvesziņu, centies sabiedrību iebiedēt, norādot, ka Stambulas konvencijas apstiprināšanas gadījumā varētu legalizēt arī viendzimuma laulības. Tāpat arī Rasnača izteiktās bažas par *genderu* skaita palielināšanos sasaucas ar Deivida Paternotta un Romāna Kuhara raksturoto katoļu baznīcas propagandu, kas apgalvo, ka *dzimtes* jēdziens rada satraukumu par to, ka vairs nebūs tikai vīrietis un sievietes, bet vēl sešas dzimtes.²³⁷

Raidījumā tiek atskaņota iepriekš sagatavota telefonintervija ar Latvijas Universitātes tiesību zinātņu asociēto profesori Kristīni Dupati, kura pretargumentē juridiskās analīzes veicēju sacīto. Šajā intervijā izteikti izpaužas **apgalvojuma** un **argumentācijas stratēģijas**, kas no Dupates izpaužas, piemēram, kā *"Stambulas konvencija neparedz ieviest kaut kādas jaunas doktrīnas vai izpratni par to, kas ir cilvēka dzimums"*.²³⁸ Savu apgalvojumu asociētā profesore skaidro ar argumentu, ka Latvija jau tāpat aizsargā tiesības, kas ir atrunātas Stambulas konvencijā, jo tās ir saistāmas ar normatīviem, kas ir atrunāti jau iepriekš parakstītās starptautiskās konvencijās. Ar **nosaukšanas stratēģiju** tika pastiprināts juridiskās

²³⁶ [B.a.]. (B.g.). Tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs: par riskiem ratificējot Stambulas konvenciju. *Spektrs*. Izgūts no: <http://spektrs.com/visas-zinas/tieslietu-ministrs-dzintars-rasnacs-par-riskiem-ratificējot-stambulas-konvenciju/>

²³⁷ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 7.

²³⁸ Bērtule, A., Konohovs, A., Valdmanis, G. (2016, 6.maijs). Atzinums par Stambulas konvenciju izpelnās pamatīgu kritiku. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pusdiena/atzinums-par-stambulas-konvenciju-izpelnas-pamatigu-juristu-krit.a67934/?highlight=Stambulas%20konvencija>

analīzes absurds. Dupate izmantoja tādas lingvistiskās realizācijas kā *"To pavisam nevarētu vērtēt kā juridiski pamatotu argumentāciju, tas ir vienkārši kaut kādas cilvēku grupas viedoklis, kuram nav atrodams absolūti nekāds zinātnisks pamatojums"*.²³⁹ Izvēloties vārdus *kaut kādas cilvēku grupas* tiek **mazināta** Tieslietu ministrijas izvēlēto juristu veiktā darba nozīmība, līdz ar to arī izcelta un **intensificēta** Stambulas konvencijas nozīmība.

Kā otra raidījuma intervējamā persona bija nevalstiskās organizācijas resursu centra "Marta" vadītāja Iluta Lāce. **Apgalvojuma stratēģija** radīja **šaubu** un **neizpratnes** diskursu par juridisko analīzi, kas veikta. Lāce sacīja, ka *"daudzi apgalvojumi ir pretrunā ar jebkādam cilvēktiesībām"*²⁴⁰, kā arī *"nav saprotams, kādā veidā tika izvēlēts šis cilvēks, šis birojs, kas veica šo izvērtējumu"*.²⁴¹ Savu neizpratni Lāce argumentē ar faktu, ka Latvijā ir pieejami juristi, kuri ikdienā strādā ar vardarbības jautājumiem un problēmām – cilvēktiesību juristi. Arī pēc tam Lāce saka, ka kopumā nesaprot, kādēļ vispār ir nepieciešama šāda veida analīze, ja ir skaidrs, ka Latvijā ir nepieciešams novērst vardarbību pret sievieti.

Arī šī raidījuma laikā spilgtākie manāmie diskursi bija **šaubu** un **neizpratnes** diskurss, taču šoreiz, nevis par pašu konvenciju, bet gan par Tieslietu ministrijas veikto juridisko analīzi, respektīvi par iemeslu, kādēļ nevajadzētu konvenciju ratificēt, nevis par konvenciju kā tādu.

Raidījumā intervētā Iluta Lāce vērtējama kā nozarē zinoša speciāliste, jo viņa ir zināma kā persona, kura arī, sadarbojoties ar Latvijas Republikas Labklājības ministriju, īstenojusi projektu, kura mērķis, bijis panākt, lai *"pēc iespējas vairāk sieviešu tiktu ievēlētas pašvaldību vēlēšanās Latvijā 2005. gada martā"*.²⁴² Gan Lāces zināšanas dzimumu līdztiesības jautājumā, gan viņas ilgā pieredze nozarē padara viņu par leģitīmu nozares ekspertu. Arī Latvijas Universitātes asociētā profesore Kristīne Dupate vērtējama kā objektīva tiesību zinātņu pārstāve, ņemot vērā gan viņas darba pieredzi sfērā, gan paustos pretargumentus, kādēļ veiktā juridiskā analīze nav korekta. Šī raidījuma ietvaros raidījuma vadītāja Gunāra Valdmaņa dalība bija neitrāla, jo intervijas kalpoja kā atskats uz notikušo, līdz ar to viņa dalība nebija noteicoša vai kā citādi tiešā veidā viedokli ietekmējoša.

²³⁹ Bērtule, A., Konohovs, A., Valdmanis, G. (2016, 6.maijs). Atzinums par Stambulas konvenciju izpelnās pamatīgu kritiku. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pusdiena/atzinums-par-stambulas-konvenciju-izpelnas-pamatigu-juristu-krit.a67934/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁴⁰ Turpat.

²⁴¹ Turpat.

²⁴² Labklājības ministrija. (B.g.). Sieviešu iesaistīšana politikā un lēmumu pieņemšanas procesos. *Lm.gov.lv*. Izgūts no: <http://www.lm.gov.lv/text/378>

7.2.7. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Pēcpusdiena"

2016. gada 6. maija pēcpusdienā, pēc tam, kad eksperti jau bija kritizējuši Tieslietu ministrijas pieprasīto juridisko analīzi, raidījums "Pēcpusdiena" telefonintervijā intervēja jau uz Latvijas Radio 1 raidījumā "Krustpunktā" diskusijā aicināto Tieslietu ministrijas parlamentāro sekretāru Jāni Iesalnieku, tāpat arī Latvijas pārstāvi Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtā, Daci Kavasu, kura arī piedalījās jau iepriekš minētajā diskusijā, un arī Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecāko referanti Viktoriju Boļšakovu, un Ministru prezidenta preses sekretāru Andreju Vaivaru.²⁴³

Kā raidījuma mērķi raidījuma vadītāja Arta Skuja min noskaidrot: 1) kā ir nokļūts līdz secinājumiem, ka Stambulas konvenciju apstiprināt Latvijā nav nepieciešams un 2) "*ar ko draud Stambulas konvencija [...] vai patiesi draud?*"²⁴⁴

Nosaukšanas stratēģija īstenota nosaucot konvenciju par **cēlu mērķi, ideoloģiju**, kā arī radot **bažu** diskursu. Kā pirmā intervējamā persona aicināta Dace Kavasa, lai izskaidrotu, kas ir Stambulas konvencija. Kavasai atbildot uz raidījuma vadītājas Skujas jautājumu, Arta Skuja secina "*tāds dokuments ar cēlu mērķi, taču tā pieņemšana nemaz tik raiti nesokas*".²⁴⁵ Arī vēlāk, turpinot skaidrot, ko nozīmētu Stambulas konvencijas ratifikācija Latvijā, raidījuma vadītāja pārjautā, vai tas nenozīmētu "*ka pilnīgi automātiski mēs Latvijas likumdošanā ieviesīsim visu, kas rakstīts konvencijā, un tad nu mēģināsim to interpretēt*"?²⁴⁶ Tiek pielietota **mīkstināšanas/mazināšanas stratēģija**, jo jautājuma veidā tiek atbildēts uz iepriekš uz aizspriedumiem balstītiem jautājumiem, piemēram, par Dzintara Rasnača pausto viedokli par to, ka Stambulas konvencijas interpretācija satur iespējamību arī par viendzimuma laulībām un genderu skaita palielināšanos.²⁴⁷ Par to, vai viss konvencijā iekļautais saturs tiks identiski izstrādāts arī Latvijā, skaidro Dace Kavasa: "*tas (konvencijas ratifikācija – aut. piez.) nenozīmē pilnīgi visu normu pāreju*".²⁴⁸ Izmantojot **argumentācijas** startēģiju, skaidrojot, ko nozīmētu konvencijas ieviešana, Kavasa pilda skaidrošanas funkciju, mazinot neziņu un iespējamās bažas sabiedrībā. Arī žurnāliste Inga Sprinģe intervijā kā vienu no problēmām

²⁴³ Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iezpazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁴⁴ Turpat.

²⁴⁵ Turpat.

²⁴⁶ Turpat.

²⁴⁷ [B.a.]. (B.g.). Tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs: par riskiem ratificējot Stambulas konvenciju. *Spektrs*. Izgūts no: <http://spektrs.com/visas-zinas/tieslietu-ministrs-dzintars-rasnacs-par-riskiem-ratificējot-stambulas-konvenciju/>

²⁴⁸ Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iezpazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>

raksturoja sabiedrības neizpratni par konvencijas starptautisko raksturu – tā veidota un piemērota vēl daudzām valstīm ar dažādām kultūrām un tradīcijām, nevis tikai Latvijai (sk. 1. pielikumu).

Savukārt, Jānis Iesalnieks Stambulas konvenciju nosauc par "*ideoloģijas [...] tēžu apkopojumu*"²⁴⁹, izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, viņš rada negatīvu emocionālo nokrāsu, radot konvencijas kā **apdraudējuma**, jo tā pielīdzināta ideoloģijai.

Argumentācijas stratēģija šī raidījuma ietvaros izpaužas kā Daces Kavasas piedāvātie pretargumenti jautājumā par to, kādēļ juridiskā analīze par Stambulas konvencijas neapstiprināšanu Latvijā ir aplama un kritizējama. Juridiskās analīzes ietvaros tika izvirzīts pēc Kavasas – subjektīvs viedoklis par to, ka, apstiprinot Stambulas konvenciju, būs nepieciešams pārskatīt Latvijas laulību definīciju starp vīrieti un sievieti. Kavasa šādu viedokli argumentē kā nepilnīgu, jo juridiskās analīzes autori ir interpretējuši "*ģimeni tikai ar laulību*"²⁵⁰, neņemot vērā, piemēram, civilstāvokļa iespējamību. Tāpat arī Kavasa pretargumentēja juridiskās analīzes pausto viedokli par to, ka "*likumdevējs būs atcēlis vienu no svarīgākajām pamattiesībām Latvijā – vienlīdzību likuma priekšā, a priori padarot vīriešu diskrimināciju, tāpat, diskrimināciju pēc bioloģiskā dzimuma, par leģitīmu, turklāt bez jebkāda racionāla pamata.*"²⁵¹ Kavasa arī šajā gadījumā, izmantojot **argumentācijas stratēģiju**, pilda skaidrošanas funkciju, viņa skaidro, ka juridiskās analīzes autori ir izvēlējušies subjektīvu Latvijas Satversmes perspektivizāciju, runājot par ģimeni, laulības un sievietes, un vīriešu līdztiesību, piedāvājot apgalvojumu, ka Stambulas konvencijas apstiprināšanas gadījumā vīrieši tiks diskriminēti.

Tāpat arī **argumentācijas stratēģija** izpaudās, kad Jānis Iesalnieks skaidroja, kā tika izvēlēti juristi, kuri analizēja Stambulas konvenciju. Kā argumentu par izvēlētajiem juristiem Iesalnieks min Tieslietu ministrijas noslogotos speciālistus, kas kalpoja par iemeslu, lai kā ārpalpojumu nolīgtu zvērinātās advokātes Ingas Kačevskas biroju. Baibu Rudevsku, kura ir juridiskās analīzes autore, Iesalnieks raksturo kā personu, kurai viņš uzticas. Taču vēlāk, kad raidījuma vadītāja vaicā, kādēļ Tieslietu ministrija izvēlējusies tieši viņu, lai analizētu konvenciju, ņemot vērā Rudevskas pausto nostāju, ka konvencija Latvijā radīs problēmas²⁵², Iesalnieks kā argumentu norāda, ka "*būtu grūti atrast kādu, kas ir kompetents šajos*

²⁴⁹ Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iezpazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁵⁰ Turpat.

²⁵¹ [B.a.]. (2016, 5.maijs). Juridiskā analīze par Stambulas konvencijas iespējamo ietekmi uz Latvijas tiesību sistēmu. *Tm.gov.lv*. Izgūts no: <https://www.tm.gov.lv/lv/aktualitates/tm-informacija-presei/juridiska-analize-par-stambulas-konvencijas-iespejamo-ietekmi-uz-latvijas-tiesibu-sistemu>

²⁵² Kavasa, D. (2016, 29.apr.). Mīti par Stambulas konvenciju. *Satori.lv*. Izgūts no: <https://www.satori.lv/article/miti-par-stambulas-konvenciju>

jautājumos un nav, iespējams, kaut kādā pozīcijā, bet tas nemazina juridisko kvalifikāciju".²⁵³ Arguments neiztur kritiku, jo savā veidā pats Iesalnieks atzīst, ka Rudevskai ir konkrēta, zināma nostāja Stambulas konvencijas ratifikācijas jautājumā, kas nozīmē, ka juridiskā analīze nevar tikt garantēta kā objektīva.

Apgalvojuma stratēģijā Iesalnieks apgalvo, ka "*lai arī Stambulas konvencija mērķu ziņā ir pilnībā atbalstāma, [..], konkrētais dokuments ir ar tādiem slēptiem zemūdens akmeņiem, kas liecina par zināmu ideoloģisku motivāciju*".²⁵⁴ Šajā stratēģijā tiek radīts **draudu** diskurss, jo kā domu pastiprinošs līdzeklis ir izmantota metafora *zemūdens akmeņi*, ar mērķi saasināt problēmu. Apgalvojot, ka konvencijā tiek kaut kas it kā apslēpts, sabiedrībā iespējams radīt bažas un raizes. Iesalnieka piedāvātie apgalvojumi nav uzskatāmi par objektīviem argumentiem, jo "*konvencijas anotācijā ir ļoti apšaubāmi izteikumi, kas neliecina par tādu objektīvu starptautisku dokumentu, bet gan par vienas konkrētas ideoloģijas [..] tēžu apkopojumu*".²⁵⁵ Fakts, ka Iesalnieks nesauc konkrētus piemērus, bet gan izmanto vārdus *apšaubāmi izteikumi, ideoloģijas*, bez konkrētiem piemēriem, liecina par nepilnīgu, maldinošu argumentāciju, kā arī atsauci uz katoļu baznīcas un konservatīvo pārstāvju viedokli par *dzimti kā ideoloģiju*.²⁵⁶

Labklājības ministrijas bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā referente Viktorija Boļšakova, atbildot uz raidījuma vadītājas jautājumu "*vai arī Labklājības ministrija uz Stambulas konvenciju raugās ar līdzīgām bažām?*"²⁵⁷, atbildēja ar pateicību Tieslietu ministrijai par to, ka līdz ar veikto juridisko analīzi "*tagad visa Latvija jau gandrīz zina, ka šāda Stambulas konvencija par to runā*".²⁵⁸ Tieši runāšanu par konvenciju Boļšakova atzīmē kā *pozitīvu*, taču telefonintervijas laikā viņa tiešā veidā neatbild uz Artas Skujas uzdoto jautājumu, bet gan skaidro, ka "*mēs (Labklājības ministrija – aut. piez.) sapratām, ka ir vēl kaut kādas lietišas, kur mums vajag pilnveidoties, piemēram, izveidojot aizsardzības un palīdzības sistēmu no seksuālās vardarbības cietušajiem*".²⁵⁹ Viņa tiešā veidā nedz apstiprina, nedz noliedz, ka ir nepieciešams parakstīt un pēc tam ratificēt Stambulas konvenciju, viņa saka, ka "*paņemsim katru likumprojektu, ko arī izstrādāja Tieslietu ministrija, visur būs,*

²⁵³ Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iezapazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁵⁴ Turpat.

²⁵⁵ Turpat.

²⁵⁶ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 2.

²⁵⁷ Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iezapazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁵⁸ Turpat.

²⁵⁹ Turpat.

protams, ka atsauces uz Stambulas konvenciju".²⁶⁰ Šāds apgalvojums rada neviennozīmīgu viedokli no Labklājības ministrijas pārstāves puses, radot neizpratni par to, kāda tieši ir Labklājības ministrijas nostāja ratifikācijas jautājumā.

Lai arī ministru prezidenta preses sekretārs Andrejs Vaivars, atsaucoties uz ministru prezidenta Māra Kučinska sacīto par to, ka Stambulas konvencija ir atbalstāms dokuments, apgalvo, ka tā ir – tomēr pauž bažas "*par to, ka atsevišķas normas varētu būt pretrunā ar Satversmi, tāpēc tiktu pievienota deklarācija, kad tā (Stambulas konvencija – aut. piez.) tiks ieviesta, Latvija to ieviesīs atbilstoši Satversmei*".²⁶¹ Izmantojot **apgalvojuma stratēģiju**, tiek radīts **bažu** diskurss, jo Vaivars apgalvo, ka normas varētu būt pretrunā ar Satversmi, kas daļai sabiedrības var radīt uztraukumu par konvencijas būtību.

Arī šī raidījuma ietvaros kā galvenās diskursīvās stratēģijas valdīja **ideoloģija** un **bažas**, savukārt, pateicoties raidījuma vadītājas izvēlētajām lingvistiskajām realizācijām, raidījuma laikā Stambulas konvencija tika nosaukta arī par **cēlu mērķi**, kas salīdzinot ar iepriekš minētajām diskursīvajām stratēģijām, ir izteikti pozitīva.

Kopumā uz telefoninterviju aicinātie eksperti vērtējami kā daļēji kompetenti, ņemot vērā viņu saistību un lomu konvencijas ratifikācijas jautājumā. Līdzīgi kā raidījumā "Krustpunktā", Kavasa izkaidroja galveno Stambulas konvencijas būtību, kā arī – ko nozīmētu tās ratifikācija Latvijā, jo viņai ir juridiskas zināšanas šajā jautājumā. Jānis Iesalnieks, savukārt, iespējams, uz interviju aicināts sava amata dēļ, taču padziļinātu zināšanu šajā tēmā viņam nav, turpretim ir skaidra Iesalnieka **perspektivizācija** jautājumā par ratifikācijas nepieciešamību, kas sakrīt arī ar Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi, jo Iesalnieka skatupunkts izpaudās, runājot par konvenciju **draudu** diskursā. Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecāko referanti Viktoriju Boļšakovu un Ministru prezidenta preses sekretāru Andreju Vaivaru bija ar neitrālāku, taču tajā pašā ar neviennozīmīgu nostāju.

7.2.8. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "LNT ziņas"

2016. gada 6. maija raidījuma "LNT ziņas" sižetā tika intervēta resursu centra sievietēm "Marta" vadītāja Iluta Lāce un Dace Kavasa, juriste un Latvijas pārstāve Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtā, kā arī Tieslietu ministrijas parlamentārais sekretārs Jānis Iesalnieks.

²⁶⁰ Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iepazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁶¹ Turpat.

Argumentācijas stratēģijā no Ilutas Lāces puses konvencijas nepieciešamība Latvijā tiek argumentēta ar: "*Konvencija ļoti skaidri norāda, ka ir jāstrādā pret vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, [..], ka ir jāizskauž vardarbība*".²⁶² Lāce norāda konkrētas rīcības, kuras ar Stambulas konvencijas palīdzību tiek piedāvātas, lai valstī cīnītos ar vardarbību. Lāce, izmantojot **argumentācijas stratēģiju** intensificē konvencijas nozīmību, atzīmējot to kā *līdzekli cīņai pret vardarbību*.

Kavasa savu neizpratni par Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi pauž, citējot analīzē rakstīto, ka analīzes veicēju prāt "*konvencija ir radikālā feminisma ideoloģijas instruments*"²⁶³, šādu juristu analīzi Kavasa nevarot saprast, tādā veidā **intensificējot** nostāju par konvencijas kā **nozīmīga dokumenta** diskursu. Savukārt Jānis Iesalnieks telefonintervijā, atbildot uz žurnālista uzdoto jautājumu par to, vai, viņaprāt, veiktā juridiskā analīze ir kvalitatīva, Iesalnieks apstiprina, ka tā ir kvalitatīva. Fakts, ka Iesalnieks kritizēto analīzi uzskata par pieņemamu, apliecina viņa nostāju konvencijas (ne)ratifikācijas jautājumā. Savu nostāju Iesalnieks argumentē ar neizpratni par konvencijā iekļautu LGBT personu aizsardzību vardarbības gadījumā. **Apgalvojuma stratēģija** rada **baiļu** diskursu, jo Iesalnieks runājot par konvenciju, atsaucas uz LGBT, kas konservatīvi domājošajos var raisīt neizpratni un negatīvas asociācijas.

Raidījuma laikā izskanēja dažāda rakstura diskursīvās stratēģijas par konvenciju – gan par, gan pret tās nepieciešamību Latvijā. Konvencija tika raksturota gan kā **līdzeklis, kas palīdz cīnīties pret vardarbību**, gan arī tika nosaukta par **ideoloģijas instrumentu**.

Attiecībā uz mediju praksi, tiek ievērots princips, ka vārds jādod abu viedokļu pārstāvjiem, kā intervijā sacījusi Gunta Sloga (sk. 2. pielikumu). Arī intervētie nozares eksperti vērtējami kā leģitīmi, taču, iespējams, sižeta ierobežotā laika dēļ, trūka pilnvērtīgākas argumentācijas kā no Iesalnieka, tā arī no Kavasas puses.

7.2.9. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Pēcpusdiena"

2016. gada 10. maija raidījumā "Pēcpusdiena" raidījuma vadītājs Tālis Eipurs telefonintervijā intervē ziņu aģentūras "LETA" žurnālisti Ellu Pētermani, kura sekoja līdzī valdības sēdei laikā, kad tika pieņemts lēmums par Stambulas konvencijas parakstīšanu.²⁶⁴

²⁶² LNT ziņas. (2016, 6.maijs). Stambulas konvenciju nevar atbalstīt, jo tā pārstāv radikālo feminismu un neatbilst Satversmei, uzskata TM. *LNT ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/stambulas-konvenciju-nevar-atbalstit-jo-ta-parstav-radikalo-feminismu-un-neatbilst-satversmei-uzskata-tm/>

²⁶³ Turpat.

²⁶⁴ Valeine, I., Eipurs, T. (2016, 10.maijs) Valdība atbalstījusi Stambulas konvencijas parakstīšanu. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/valdiba-atbalstijusi-stambulas-konvencijas-parakstisanu.a68096/?highlight=Stambulas%20konvencija>

Nosaukšanas stratēģijā intervijas laikā izskanēja vairāki salīdzinājumi ar negatīvu emocionālo nokrāsu, piemēram, Jānis Reirs, atbildot Labklājības ministrijas vārdā, Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi nosauca par *nekvalitatīvu, tendenciozu*, kā arī minējis Krievijas propagandas ietekmi ziņojuma izveidē. Vērtējot Ellas Pētermanes lingvistisko realizāciju, runājot par Stambulas konvencijas ratifikāciju, viņa izmanto tādus vārdus kā "[..] *Saeimā, visticamāk, nu, sākas kaislīgas diskusijas*"²⁶⁵, ar ko žurnāliste domājusi lemšanu par Stambulas konvencijas parakstīšanas nepieciešamību. **Intensifikācijas stratēģija** izpaužas izsakot tādu epitetu kā *kaislīgas diskusijas*, kas tēlainā veidā apzīmē žurnālistes viedokli par to, kā un kādas Saeimā izvērtīsies diskusijas par Stambulas konvencijas parakstīšanas nepieciešamību. Šādā veidā arī tiek **intensificēts** konvencijas apstiprināšanas process, jo konvencija šādā veidā tiek raksturota kā sarežģīta. Politologs Ivars Ījabs, kurš Nacionālās apvienības Visu Latvijai!-Tēvzemei un Brīvībai/LNNK darbību saistībā ar Stambulas konvencijas jautājumiem salīdzināja ar boulingu, dēvējot to par *primitīvu spēli*, līdz ar šādu salīdzinājumu, izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, ir pozicionējis politisko spēku darbību kā neadekvātu, savukārt konvencija tiek atspoguļota kā **pozitīva**.

Lai arī raidījuma vadītājs lūdza Pētermanei izskaidrot, kāda ir Tieslietu ministra Dzintara Rasnača argumentācija apgalvojot, ka, viņaprāt Saeima konvenciju neratificēs, Pētermane un Eipurs vienojas, ka "*argumentācija tur ir jāprasa pašam Dzintaram Rasnačam*".²⁶⁶ Tomēr Pētersone atzīst, ka pēc valdības sēdes, atšķirībā no ministru ieinteresētības runāt par problēmjautājumu, "*interese tiešām bija ļoti liela no medijiem*".²⁶⁷

Intervētais ministru prezidenta preses sekretārs Andrejs Vaivars pēc raidījuma vadītāja lūguma atbild par ministru prezidenta argumentācijām, (ne)apsverot Tieslietu ministra Dzintara Rasnača demisiju. Vaivars raksturo konvencijas izpētes procesu kā "*visai interesantu, bet jebkurā gadījumā nav pamata viņa demisijas pieprasīšanai*".²⁶⁸ Nosaucot juridiskās analīzes veikšanu kā *visai interesantu*, Vaivars ar šādu salīdzinājumu ir **mīkstinājis/mazinājis** kritiku pret juridisko analīzi, kas sekoja pēc atzinuma publiskošanas. Līdz ar to iespējams uzskatīt, ka Vaivars ar **apgalvojuma stratēģijas** palīdzību centies **mīkstināt** izteiktās kritikas būtiskumu, kas nozīmētu, ka arī viņš ir pret konvencijas ratifikāciju Latvijā.

Tāpat arī **apgalvojuma stratēģijā** skaidri manāma intervētā politologa Ivara Ījaba nostāja attiecībā uz Dzintara Rasnača pārstāvēto Nacionālo apvienību, kas "*līdz šim vienmēr*

²⁶⁵ Valeine, I., Eipurs, T. (2016, 10.maijs) Valdība atbalstījusi Stambulas konvencijas parakstīšanu. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/valdiba-atbalstijusi-stambulas-konvencijas-parakstisanu.a68096/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁶⁶ Turpat.

²⁶⁷ Turpat.

²⁶⁸ Turpat.

ir bijusi pietiekoši konservatīva jautājumos, kas attiecas uz dzimumu līdztiesību un [...] viendzimuma partneru attiecībām".²⁶⁹ Līdz ar to Ījabs apgalvo, ka Dzintars Rasnačs ir uzskatāms par konservatīvu. Tāpat arī Ījabs apgalvo, ka Tieslietu ministrijas nolīgtais *kantoris* ir neveiklā veidā pamatojis politisku pozīciju. Arī citas lingvistiskās realizācijas, piemēram, "[...] dokuments (Stambulas konvencijas juridiskā analīze – aut.piez.) ir uzražots"²⁷⁰, šāda vārdu izvēle **mīkstina/mazina** veiktās juridiskās analīzes nozīmību un leģitimitāti, akcentējot tās zemo kvalitāti, kas tādā veidā arī **intensificē** Ījaba nostāju konvencijas nepieciešamības ziņā. Arī vēlāk, atbildot uz raidījuma vadītāja jautājumu par to, vai tiešām Stambulas konvencija Latvijā netiks ratificēta, Ījabs kā vienu no piemēriem min deputāti Jūliju Stepaņenko, "*kas ir ar savu viedokli*"²⁷¹, līdz ar to Ījabs apšaubā, vai Stambulas konvencija varētu tikt ratificēta, jo jāņem vērā konservatīvo politiķu nostāja.

Atbildot uz lūgumu komentēt esošo situāciju saistībā ar Tieslietu ministrijas nostāju Stambulas konvencijas parakstīšanas jautājumā, politologs Ivars Ījabs apgalvo, ka "*galvenā problēma situācijā ir pašam Tieslietu ministram Dzintara Rasnača kungam*".²⁷² Izmantojot šādu apgalvojumu, Ījabs **argumentē** domu, ka Rasnačs savu politisko pozīciju ir izmantojis kā "*sratēģiju, kas mēģina kaut kādā veidā līdzsvarot vai notušēt ar dažādiem juridiskiem argumentiem*".²⁷³ Šajā gadījumā Ījabs atsaucas uz Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi, kuru arī Ījabs, izmantojot lingvistisko realizāciju *nav izrādījusies īpaši produktīva*, pauž negatīvu viedokli par Tieslietu ministrijas un līdz ar to – ministra veikto darbu. Līdz ar šādu apgalvojumu/argumentāciju Ījabs **mīkstina/mazina** Tieslietu ministra kompetenci un spējām izvērtēt Stambulas konvenciju kā tādu un tās ieviešanas nepieciešamību Latvijā.

Intervijas noslēgumā raidījuma vadītājs izmanto frazeoloģismu "*mēģināsim citu pienā sviestu nekult*", ar ko viņš, visticamāk, domājais nevēlēšanos *iejaukties citu darīšanās*, kas šajā gadījumā, iespējams, domāts kā nevēlēšanās iejaukties esošajā situācijā saistībā ar Stambulas konvencijas jautājumu, taču vadītājs arī piebilst, ka: "*programmā "Pēcpusdiena" mēs noteikti skatīsimies līdz arī, kas notiek ar šo jautājumu*".²⁷⁴ Šāds raidījuma vadītāja izteikums rada iespaidu, ka nekādā veidā nevēlas iesaistīties vai ietekmēt notiekošo, taču notikumu gaitai ir

²⁶⁹ Valeine, I., Eipurs, T. (2016, 10.maijs) Valdība atbalstījusi Stambulas konveencijas parakstīšanu. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no:

<http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/valdiba-atbalstijusi-stambulas-konvencijas-parakstisanu.a68096/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁷⁰ Turpat.

²⁷¹ Turpat.

²⁷² Bērtule, A., Konohovs, A., Valdmanis, G. (2016, 6.maijs). Atzinums par Stambulas konvenciju izpelnās pamatīgu kritiku. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pusdiena/atzinums-par-stambulas-konvenciju-izpelnas-pamatigu-juristu-krit.a67934/?highlight=Stambulas%20konvencija>

²⁷³ Turpat.

²⁷⁴ Valeine, I., Eipurs, T. (2016, 10.maijs) Valdība atbalstījusi Stambulas konveencijas parakstīšanu. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/valdiba-atbalstijusi-stambulas-konvencijas-parakstisanu.a68096/?highlight=Stambulas%20konvencija>

vērts sekot līdzī – kas rada "klusā vērotāja" iespaidu. Tieši par zemo mediju ieinteresētību, *slinkumu* un nevēlēšanos pildīt skaidrošanas funkciju telefonintervijā runāja žurnāliste Inga Sprinģe (sk. 1. pielikumu) norādot, ka mediji stāsta par Stambulas konvenciju kopumā, bet nerunā par vardarbības problēmu, par tās radītajām sekām, piemēram, ģimenē.

Kopumā intervijas laikā iezīmējās vairāki diskursi, taču spilgtākās (attiecībā, nevis uz pašu konvenciju, bet gan ar to saistīto – Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi) diskursīvās stratēģijas ir bijušas **konservatīvisms** un **šaubas**. Šajā intervijā jo īpaši izpaudās **nosaukšanas stratēģijas**, ar to palīdzību izcelti dažādie viedokļi, kas saistīti ar veikto juridisko analīzi.

Intervijas dalībnieki vērtējami kā leģitīmi, ņemot vērā to, ka ziņu aģentūras "LETA" žurnāliste Ella Pētermane atstāstīja valdības sēdē galvenos jautājumus, par kuriem diskutēts. Lai arī viņas runā bija manāma attieksme par tēmu, tā netraucēja veikt notikumu izklāstu. Politikas zinātnieks Ivars Ījabs uz interviju aicināts ar mērķi izskaidrot esošo situāciju tieši politiskā spiediena aspektā. Arī Ījaba lingvistiskā realizācija liecina par liberālu nostāju Stambulas konvencijas ratifikācijas jautājumā, taču viņš tiešā veidā nepauž savu viedokli, bet gan izskaidro, kādēļ, piemēram, Tieslietu ministrijas nostāja, ņemot vērā Tieslietu ministra Dzintara Rasnača nostāju, par konvenciju ir tāda, kāda tā ir minēta šajā un iepriekš analizētajās intervijās.

7.2.10. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "900 sekundes"

2016. gada 10. maija raidījumā "900 sekundes" uz interviju tika aicināts valsts prezidents Raimonds Vējonis. Raidījumā tiek skaidrota esošā situācija un politisko spēku nostāja jautājumā par Stambulas konvencijas parakstīšanas nepieciešamību. Raidījumā prezidentam tika vaicāti vairāki sabiedrībai aktuāli jautājumi, tajā skaitā Stambulas konvencijas parakstīšanas nepieciešamība, kā arī viedoklis par Tieslietu ministrijas pasūtītās juridiskās analīzes kvalitāti.

Atbildot uz raidījuma vadītāju jautājumu: "*Jūsaprāt, kā Latvijai būtu pareizi jārīkojas, ņemot vērā gan sieviešu tiesību ievērošanu, gan šo te starptautisko kontekstu*"²⁷⁵, Vējonis atbild, ka: "*[..], protams, vardarbība kā tāda ir nosodāma un nav pieņemama nevienam [..], es uzskatu, ka mums ir jāpievienojas konvencijai, jāparaksta, jāratificē*".²⁷⁶ Izmantojot

²⁷⁵LNT ziņas. (2016, 10.maijs). Dienas aktualitātes. *LNT 900 sekundes*. Izgūts no: <https://tvplay.skaties.lv/parraides/900-sekundes/733106?autostart=true>

²⁷⁶ Turpat.

nosaukšanas stratēģiju, valsts prezidents rada konvencijas kā **nepieciešama un ratificējama dokumenta** diskursu, tādā veidā raksturojot to kā sabiedrībā vajadzīgu.

Nosaukšanas un apgalvojuma stratēģijā valsts prezidents, atsaucoties uz Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi, saka: "*tas, ka ir šī juridiskā analīze, [..], manuprāt, tā teikt, ir sapinušies meistarībā Tieslietu ministrijā, jo īpaši Tieslietu ministrs*".²⁷⁷ Prezidents tālāk turpina, ka, viņaprāt, robeža starp politiku un tiesībām ir sajaukta. "*Šajā situācijā tiešām šeit ir politika iejaukta un tas, manuprāt, nav pieņemami, jo Tieslietu ministrijai ir jāstrādā kā neatkarīgai institūcijai*",²⁷⁸ skaidro Vējonis. Ar **apgalvojuma stratēģiju**, Vējonis **mazina** juridiskās analīzes leģitimitāti. Līdzīgi kā Vējonis, arī Baltijas Mediju izcilības centra izpilddirektore Gunta Sloga telefonintervijā apgalvoja, ka konvencijas apspriešanas un apstiprināšanas procesu būtiski ietekmē politiskie spēki (sk. 2. pielikumu).

Raidījuma izskaņā prezidentam tiek uzdots jautājums par to, kādai Latvijā būtu jābūt Stambulas konvencijai, precizējot, vai "*Stambulas konvencija būtu parakstāma un ratificējama tāda, kāda tā ir, jeb atrunām, kā to, piemēram, ministru prezidenta kungs saka [..], kā Jūs to ar saviem padomdevējiem redzat*"?²⁷⁹ Prezidents atbild, ka: "*Mēs pašlaik neredzam nekādas pretrunas starp Satversmi un Stambulas konvenciju, [..], jo tas ir juridiskais interpretējums, [..], protams, interpretēt var ļoti dažādi*".²⁸⁰ Prezidents izmantojot **mīkstināšanas/mazināšanas stratēģiju** veikto analīzi salīdzina ar interpretāciju, kas atkārtoti mazina analīzes leģitimitāti.

Lai arī prezidents apgalvo, ka gan viņš, gan viņa padomnieki nesaredz pretrunas, kuru dēļ nevarētu ieviest Stambulas konvenciju tādu, kāda tā ir, viņš turpina: "*[..], ja mums tiešām arī kādas bažas par iespējamām pretrunām ar Satversmi būs, tad mēs, parakstot Stambulas konvenciju, varam pievienot deklarāciju [..], tad mēs atrunājam punktus, par kuriem tad mums ir liels satraukums*".²⁸¹ Šajā gadījumā **nosaukšanas stratēģijas** radītais **bažu** diskurss akcentē esošos aizspriedumus par konvenciju kā draudiem sabiedrībā. Šāda **nosaukšanas stratēģija** atkārtoti rada jautājumus par to, kas sabiedrībā, attiecībā uz Stambulas konvenciju tiek uzskatītas par bažām un satraukumu. Iespējams, prezidentam vai arī intervētājiem – žurnālistiem bija jāturpina doma, izskaidrojot, kas ir tie jautājumi, kuri Latviju uztrauc, kā arī sniegt pretargumentus, lai bažu diskursu mazinātu.

Kopumā intervijas laikā bija manāmas vairākas diskursīvās stratēģijas, **nosaukšanas stratēģijā** izskanēja **bažu diskurss**, kas, iespējams, radās, atsaucoties uz publiskajā telpā

²⁷⁷LNT ziņas. (2016, 10.maijs). Dienas aktualitātes. LNT 900 sekundes. Izgūts no: <https://tvplay.skaties.lv/parraides/900-sekundes/733106?autostart=true>

²⁷⁸ Turpat.

²⁷⁹ Turpat.

²⁸⁰ Turpat.

²⁸¹ Turpat.

izskanējušiem viedokļiem un aizspriedumiem. Taču no Vējoņa puses Stambulas konvencija tika nosaukta arī par parakstāmu un arī ratificējamu dokumentu, kas veido pozitīvu emocionālo nokrāsu par Stambulas konvenciju. Attiecībā uz Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi, izskanēja izteikti negatīva **nosaukšanas diskursīvā stratēģija**, nosauc to par sapīšanas meistarībā.

No raidījuma vadītāju – Tāļa Eipura un Artas Skujas – puses netika novērotas izteiktas diskursīvās stratēģijas, jo viņi uzdeva jautājumus, atsaucoties uz tā laika publiskajā telpā aktuālajiem jautājumiem, piemēram, par Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi, kā arī faktu, ka "*Latvija ir viena no retajām Eiropas Savienības valstīm, kura pagaidām nav parakstījusi šo konvenciju*".²⁸² Šajā gadījumā ne no viena, ne otra raidījuma vadītāja netiek uztverta manāma nostāja jautājumā par Stambulas konvenciju, taču tajā pašā laikā netiek arī veikta papildu skaidrojošā funkcija, par kuru, telefonintervijā runāja gan Inga Sprinģe, gan Gunta Sloga (sk. 1. un 2. pielikumu). Balstoties Raimonda Vējoņa sniegtajās atbildēs, iespējams secināt, ka Vējonim trūkst pārliecinošas argumentācijas par to, kas ir konvencijas vājās, bet kas – stiprās puses. Ņemot vērā prezidenta apgalvojumu par to, ka konvenciju nepieciešams ratificēt arī Latvijā, netiek saukti konkrēti piemēri, kāpēc un kuri konvencijā iekļautie punkti būtu jo īpaši nepieciešami arī Latvijā. Līdz ar konkrētu argumentu un paskaidrojumu trūkumu, Vējoņa kā eksperta loma raidījuma tēmā nav vērtējama kā leģitīma.

7.2.11. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "900 sekundes"

2016. gada 11. maija raidījumā "900 sekundes" tika intervēts ministru prezidents Māris Kučinskis. Raidījuma vadītāji ir Arta Skuja un Mārtiņš Daugulis. Intervijas laikā tika apspriesti arī citi sabiedrībai aktuāli jautājumi, Stambulas konvencijas tēmai tika atvēlētas 6 minūtes.

Arta Skuja raidījuma ievadā paskaidro esošo situāciju, Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi raksturojot kā *skandālu, nekvalitatīvu pētījumu*, kā arī *politiski virzītu pētījumu*. Intervijas ar Māri Kučinski sākumā tiek atkārtoti parādīts video ieraksts no 10. maijā notikušās intervijas ar valsts prezidentu Raimondu Vējoni, kurš kritizē Tieslietu ministrijas pasūtīto juridisko analīzi kā politisku iejaukšanos. Kučinskis par juridisko analīzi

²⁸²LNT ziņas. (2016, 11.maijs). Dienas aktualitātes. *LNT 900 sekundes*. Izgūts no: <https://tvplay.skaties.lv/parraides/900-sekundes/733106?autostart=true>

saka: "[..] par šo pētījumu, par ko es jau izteicu savas domas, ka es neredzu, kāpēc viņš bija jāveic, [..], ir [..] absurds".²⁸³

Nosaukšanas stratēģijā, runājot, nevis par pašu konvenciju, bet to izvērtējošo – pasūtīto juridisko analīzi, izskan negatīvi un kritizējoši vārdi: *skandāls, nekvalitatīvs pētījums, politiski virzīts pētījums*, kā arī *absurds*. Šīs diskursīvās stratēģijas ļoti skaidri iezīmē gan raidījuma vadītāju, gan aicinātā viesu – Kučinska – nostāju par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Tāpat arī Kučinskis apgalvo, ka: "[..], protams, es nosodu šādu pētījumu esamību".²⁸⁴ Kučinskis arī vēlāk piebilst, ka pētījums ir pieprasīts ar zināmu politisku ievirzi.

No raidījuma vadītājas Artas Skujas bija manāma jo īpaši skaidra **perspektivizācija** attiecībā gan uz veikto juridisko analīzi, gan uz pašu Tieslietu ministru Dzintaru Rasnaču. Skuja: "[..] Rasnača prāt, te [runājot par pasūtīto juridisko analīzi – aut. piez] nekas nav pārķāpts, drīkst pasūtīt politiski angažētus pētījumus un pasniegt kā valsts, kā ministrijas viedokli".²⁸⁵ Arī vēlāk, vaicājot Kučinskim, vai arī citās ministrijās tiek "pasūtīti tādi paši – politiski pasūtīti pētījumi"?²⁸⁶ Skuja skaidri pauž savu nostāju pret veikto juridisko analīzi, tādā veidā, izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, tiek radīts **nosodījuma** diskurss saistībā ar juridisko analīzi, taču ne no viena, ne otra raidījuma vadītāja netiek skaidri pausta nostāja par pašu konvenciju, saglabājot neitrālu nostāju.

Intervijas laikā ir grūti vērtēt arī Māra Kučinska kā objektīva eksperta leģitimitāti saistībā ar konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā, jo intervijā būtisks uzsvars likts, nevis uz konvencijas idejām, bet gan Tieslietu ministrijas pasūtītās juridiskās analīzes kvalitāti.

7.2.12. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikraksā "Neatkarīgā Rīta Avīze"

2016. gada 15. maija intervijā ar valsts prezidentu Raimonu Vējoni žurnāliste Elita Veidemane uzdeva dažādus jautājumus, taču intervijas izskaņā sekoja arī jautājumi, kas sasiitīti ar Stambulas konvenciju.

Veidemane lūdz Vējonim argumentēt, "*kādēļ Jūs tik strikti iestājaties par Stambulas konvencijas ratifikāciju*"?²⁸⁷ Valsts prezidents savu nostāju argumentē ar faktu, ka

²⁸³LNT ziņas. (2016, 11.maijs). Dienas aktualitātes. LNT 900 sekundes. Izgūts no: <https://tvplay.skaties.lv/parraides/900-sekundes/733106?autostart=true>

²⁸⁴ Turpat.

²⁸⁵ Turpat.

²⁸⁶ Turpat.

²⁸⁷ Veidamane, E. (2016, 15.maijs.). Politīki ir aktieri, kas spēlē savai publikai. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 92,7.lpp.

"konvencija ir viens no instrumentiem, kas palīdzēs [..], iestājoties pret vardarbību".²⁸⁸ Vējoņa argumentācija arī turpmāk ir leģitīma, ņemot vērā, ka viņš atsaucas uz statistikas datiem par vardarbību pret sievietēm Latvijā. Savukārt Veidamane jautājumos izteikti izrāda savu nostāju, apgalvojot, ka "*satraukums ir par lēni lienošajām genderisma idejām, ar ko piestūkēta šī konvencija*".²⁸⁹ Izmantojot **nosaukšanas stratēģiju**, Veidamane rada **apdraudējuma** diskursu. Taču, pirmkārt, Veidamane atsaucas uz neesošu jēdzienu, tādā veidā ar negatīvu emocionālo nokrāsu maldinot laikraksta lasītājus, otrkārt, žurnāliste neveic skaidrošanas funkciju, bet gan pauž savu personīgo viedokli. Arī vēlāk, kad Vējonis skaidro, ka Latvijā konvencijas raifikācijas gadījumā netiks automātiski legalizētas viendzimuma laulības, Veidamane apgalvo, ka: "*[..] kad šo konvenciju ratificēs, notiks spiediens, lai skolu mācību programmas tiktu pārveidotas atbilstīgi genderisma idejām*".²⁹⁰ Veidamane ar **apgalvojuma stratēģiju** rada **baīļu** diskursu, apgalvojot, ka kaut kas krasi mainīsies, jo *svešie* plāno ieviest būtiskas izmaiņas, kas ir arī viens no labējo populistu baīļu diskursa radīšanas rīkiem – *savējo* un *svešo* pretnostatīšana.²⁹¹

Prezidents apgalvo, ka, "*acīmredzot nepieciešams turpināt diskutēt par konvenciju, sabiedrībai skaidrojot, visus tajā ietvertos jautājumus, lai konvencija nerada plaisas sabiedrībā*".²⁹² Lai arī žurnāliste uzdeva samērā provokatīvu jautājumu, Vējonis atbildēja neitrāli, norādot, ka jāturpina pildīt skaidrošanas funkcija. Arī žurnāliste Inga Sprinģe intervijā vairākkārt izcēla skaidrošanas funkcijas nozīmīgumu, kas medijiem intervijās un diskusijās ir jāgarantē (sk. 1. pielikumu).

Intervijas sadaļā, kur tika runāts par Stambulas konvenciju, bija vērojamas pretējo nostāju diskursīvās stratēģijas. No Veidamanes puses **nosaukšanas stratēģija** radīja **draudu** diskursu, viņa konvenciju sasaistīja ar *genderismu*, savukārt, Vējonis sacīja, ka konvencija ir *instruments*, kas *palīdz apkarot vardarbību sabiedrībā*.

Uz Veidamanes tendenciozajiem jautājumiem Vējonis atbildēja neitrāli, pretargumentējot ar konkrētiem faktiem, statistiku, kas viņa dalību intervijā padarīja par leģitīmu. Savukārt Veidamanes kā žurnālistes loma vērtējama kā jo īpaši neleģitīma, jo viņa ne tikai nepildīja skaidrošanas funkciju, bet arī pauda subjektīvu, tendenciozu viedokli.

²⁸⁸ Veidamane, E. (2016, 15.maijs.). Politīki ir aktieri, kas spēlē savai publikai. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 92,7.lpp.

²⁸⁹ Turpat.

²⁹⁰ Turpat.

²⁹¹ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 66-67.

²⁹² Veidamane, E. (2016, 15.maijs.). Politīki ir aktieri, kas spēlē savai publikai. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 92,7.lpp.

7.2.13. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laikrakstā "Neatkarīgā Rīta Avīze"

2016. gada 16. maija laikraksta izdevumā žurnāliste Baiba Lulle intervē Imantu Parādnieku, Saeimas Demogrāfijas lietu apakškomisijas priekšsēdētāju.

Intervijas laikā tiek runāts par dažādiem jautājumiem, un tās izskaņā Lulle jautā Parādnieka viedokli: "*Kā vērtējat valdības lēmumu beidzot parakstīt Stambulas konvenciju*"?²⁹³ Līdz ar Parādnieka atbildi spilgti izpaužas **nosaušanas stratēģija**, jo Parādnieks izvirza tādas diskursīvās stratēģijas kā *pilnīgi bezjēdzīgs instruments, marksisma ideoloģijas transformācija*, kā arī atsaucas uz jau vairākkārtīgi citās diskusijās un intervijās izskanējušo *genderismu*.²⁹⁴ Parādnieks izsaka bažas par Amerikas Savienotajās valstīs notiekušo: "*[..] atcēla koncertu, protestējot pret aizliegumu ielaist pretējā fiziskā dzimuma tualetēs personas, kurām ir cits sociālais dzimums*".²⁹⁵ Parādnieks, izmantojot **argumentācijas stratēģiju**, rada **baīļu** diskursu, viņš izmanto salīdzinājumu, citējot citas valsts gadījumu, tādā veidā iedvešot raizes, ka šāds atgadījums iespējams arī Latvijā, ja konvencija tiks ratificēta. Arī šīs intervijas laikā, kas ļoti iespējams ir asociējama ar laikraksta "Neatkarīgā Rīta Avīze" nostāju kopumā, Lulle nepilda skaidrojošo funkciju, bet gan ironiski nosaka, ka "*vienkārši jāuztaisa trešā tualete ar kvadrātiņu*".²⁹⁶

No Parādnieka puses bija skaidri definējamas diskursīvās stratēģijas, **nosaušanas stratēģijā**, radīja, piemēram, **konvencijas kā ideoloģijas** diskursu, tāpat arī veikta atsauce uz *genderisma* ideju kā apdraudējumu sabiedrībai.

Ņemot vērā, ka Parādnieks intervijas laikā atsaucās uz neeksistējošiem jēdzieniem, savukārt žurnāliste necentās tos koriģēt vai izskaidrot būtību, ne žurnāliste, ne intervējamais nav vērtējami kā leģitīmi eksperti jautājumā par konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā, jo argumentācija bija emocijās balstīta.

7.2.14. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "1:1"

2016. gada 17. maija LTV1 raidījumā "1:1" žurnālists Gundars Rēders intervēja Tieslietu ministru Dzintaru Rasnaču. Raidījumā kā mērķis uzstādīts noskaidrot, cik pamatoti ir Rasnača argumenti par konvencijas (ne)ieviešanu Latvijā.

²⁹³ Lulle, B. (2016, 16.maijs.). Parādnieks: izpratne par demogrāfiju valdībai ir, papildus vajadzēs arī naudu. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 93,7.lpp.

²⁹⁴ Turpat.

²⁹⁵ Turpat.

²⁹⁶ Turpat.

Raidījuma vadītājs jau ievadā Stambulas konvenciju raksturo kā bubuli, jo "[..] Tieslietu ministrs uzskata, ka tā ir pretrunā latviskai dzīvesziņai un gadu simteņos koptajām tradīcijām".²⁹⁷ Rēders, atsaucoties uz sabiedrības plašajām diskusijām, kas saistītas ar konvencijas apstiprināšanu Latvijā, izmanto salīdzinājumu, kas negatīvā veidā atspoguļo konvenciju, tā tiek salīdzināta ar bubuli – iedomās radītu biedēkli, briesmoni.²⁹⁸ Rēders, atsaucoties uz Rasnača teikto ārpus raidījuma, atgādina, ka viņš ir teicis, ka "[..] ir pelavas, kas neļauj to [ratificēt konvenciju – aut. piez.]".²⁹⁹ Sakāmvārds par pelavām un graudiem, izceļot tieši pelavas, akcentē Rasnača nostāju par konvenciju. **Nosaukšanas stratēģijā** Rasnačs rada konvencijas kā **ideoloģijas** diskursu. Rasnačs saka, ka: "*Tās pelavas diemžēl ir šī genderisma iekļaušana, [..], šīs ideoloģijas sludināšana ir vistiešākajā veidā saistīta ar tradicionālo dzimumu noliegšanu, [..] ar tiesībām uz sociālā dzimumu maiņu*".³⁰⁰ Stambulas konvencija no Rasnača puses nosaukta un asociēta tikai ar negatīviem salīdzinājumiem, radot izteikti negatīvu emocionālo nokrāsu. Tāpat arī Rasnačs atsaucas uz konvencijā neesošu jēdzienu – *genderisms*, ar ko viņš, visticamāk, domājis *sociālā dzimuma* jeb *dzimtes* jēdzienu. Līdzīgi kā citās intervijās un diskusijās paustie viedokļi, arī Rasnača minētā dzimtes kā ideoloģijas nostāja sasaucas ar pret-dzimtes kustības pārstāvju nostāju.³⁰¹ Raidījuma vadītājs Rasnača sacīto nosauc par *pilnīgām muļķībām*, lūdzot paskaidrot, kur tieši konvencijā genderisma jēdziens ir skaidrots. Rēders lūdz argumentēt Rasnačam pausto apgalvojumu. Šādā veidā Rēders pilda skaidrošanas funkciju, par kurām runāja intervētās mediju ekspertes Inga Sprinģe un Gunta Sloga (sk. 1. un 2. pielikumu).

Argumentācijas stratēģijā izpaliek leģitīms Rasnača skaidrojums par to, kurā konvencijas punktā rakstīts par genderisma jēdzienu. Rasnačs izvairās no jautājuma un kā argumentu izmanto Tieslietu ministrijas pasūtītās juridiskās analīzes un tās autores Baibas Rudevskas atzinumu. Tāpat arī Rasnačs savu nostāju argumentē ar kristīgo konfesiju atzinumu ka "[..] tiek ignorēta sieviešu un vīriešu līdztiesība".³⁰² Savukārt Rēders, skaidrojot vārda *dzimte* nozīmi, nolasa tās skaidrojumu, kas ietverts pašā konvencijā, kā arī tā saskan ar Rutas Vodakas skaidrojumu par sieviešu un vīriešu sociālo lomu atšķirībām.³⁰³

Argumentējot savu viedokli par Rasnača nostāju, Rēders apgalvo, ka: "[..] šobrīd Jūs, Rasnača kungs, maldināt sabiedrību, apgalvojot, ka šī konvencija veicina viendzimuma

²⁹⁷Rēders, G. (2016, 17.maijs). 1:1 Gundars Rēders:Dzintars Rasnačs. *Ltv1.lsm.lv*. Izgūts no: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.05.2016-11-gundars-reders--dzintars-rasnacs.id72248/>

²⁹⁸[B.a.]. (B.g.). Skaidrojošā vārdnīca. Bubulis. *Tezaurs.lv*. Izgūts no: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/bubulis>

²⁹⁹Rēders, G. (2016, 17.maijs). 1:1 Gundars Rēders:Dzintars Rasnačs. *Ltv1.lsm.lv*. Izgūts no: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.05.2016-11-gundars-reders--dzintars-rasnacs.id72248/>

³⁰⁰Turpat.

³⁰¹Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 2.

³⁰²Rēders, G. (2016, 17.maijs). 1:1 Gundars Rēders:Dzintars Rasnačs. *Ltv1.lsm.lv*. Izgūts no: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.05.2016-11-gundars-reders--dzintars-rasnacs.id72248/>

³⁰³Wodak, R. (1997). *Gender and Discourse*. P. 40.

laulību atzīšanu Latvijā".³⁰⁴ Rēders lūdz Rasnačam: "*Vai Jūs varat, lūdzu paskaidrot skatītājiem, kas ir sociālais dzimums, nebedējot skatītājus*"?³⁰⁵ Rēders, iespējams, atsaucas uz baiļu radīšanas diskursu, par ko runājis arī Romāns Kuhars un Deivids Paternotts, apgalvojot, ka politiķi baiļu diskursā ievieš arī savus *dzimtes ideoloģijas* skaidrojumus, tādā veidā nodalot *savējos no svešajiem*,³⁰⁶ kas šajā gadījumā ir homoseksuāli. Rasnačs, argumentējot savu apgalvojumu par to, kas ir *sociālais dzimums*, atkārtoti atsaucas uz *ideoloģiju*, kas ir vērsta pret tradicionālām vērtībām. **Nosaukšanas stratēģijā** Rasnačs izmanto aplamu raksturojumu, *sociālo dzimumu* nosaucot par **kreisi liberālu ideoloģiju**. Šajā gadījumā Rasnačs izmanto maldinošu argumentāciju, jo, pirmkārt, *sociālais dzimums* ir termins, nevis ideoloģija, otrkārt, *sociālā dzimuma* termins sevī neiekļauj tradicionālo vērtību izskaušanu, bet gan sociālo normu definēšanu un dažādo sociālo normu ierobežojumu, par ko runājusi ir arī Džūdita Batlere.³⁰⁷ Par *sociālo dzimumu* kā ideoloģiju runā pret-dzimtes kustību pārstāvji, rakturojot to arī kā pretdabisku un postošu³⁰⁸, līdz ar to Rasnačs izmantojis tādu pašu argumentāciju, kādu izmanto pret-dzimtes kustības dalībnieki.

Perspektivizācijas stratēģija raidījuma laikā izpaužas gan no raidījuma vadītāja puses, gan no intervējamā. Lai argumentētu savu viedokli, Rēders citē intervijas ar Rasnaču, kas notikušas pirms konkrētās 1:1 intervijas, savukārt Rasnača skatupunkts Stambulas konvencijas kontekstā izpaužas kā metaforu, sakāmvrādu, kā arī salīdzinājumu lietojums. Piemēram, izmantojot tādas izteicienus kā *graudi* un *pelavas*, pielīdzinot to Stambulas konvencijas kontekstam, kur konvencijas idejas tiek pielīdzinātas pelavām.

Apkopojot galvenās diskursīvās stratēģijas, top skaidrs, ka no Tieslietu ministra puses tās lielākoties ir izteikti negatīvas, jo konvencijā atrunātie jēdzieni tiek pielīdzināti *ideoloģijai*, *ideoloģijas sludināšanai*, *pelavām*, tradicionālo vērtību noliegšanai. Savukārt no raidījuma vadītāja puses ir skaidra **perspektivizācija**, kas izpaužas jautājumu veidā. Rēders lūdz argumentēt, kādēļ konvencija uzskatāma par neratificējamu, līdz ar to Rēdera nostāja ir vērtējama kā konvenciju atbalstoša. Tāpat arī Rēders raidījuma laikā, balstoties Stambulas konvencijas jēdzienu skaidrojumos, skaidro lietoto terminu nozīmi, kas šajā gadījumā strādā kā sabiedrību izglītojošs un informējošs instruments.

Vērtējot gan raidījuma vadītāja, gan intervējamā leģitimitāti jautājuma apspriešanā, ievērojami labāk sagatavojies intervijai bija žurnālists. Savukārt Rasnačs izvēlējās izvairīties uz lielāko daļu no uzdotajiem jautājumiem, tos vai nu noliedzot, vai nu pārinterpretējot

³⁰⁴Rēders, G. (2016, 17.maijs). 1:1 Gundars Rēders:Dzintars Rasnačs. *LtvI.lsm.lv*. Izgūts no: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.05.2016-11-gundars-reders--dzintars-rasnacs.id72248/>

³⁰⁵ Turpat.

³⁰⁶ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 15.

³⁰⁷ Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. London: Routledge. P. 42.

³⁰⁸ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 4.

jautājumu būtību. Ruta Vodaka, runājot par labējā populisma izpausmes veidiem, ir skaidrojusi, ka viens no soļiem, kā labējie populistī rīkojas, ir darbības noliegšana, veidojot dubultnozīmes, kuras *savējie* saprot, bet *svešie*, kas raidījuma ietvaros ir Rēders – domātu, ka ziņojums ir pārprasts.³⁰⁹

Tā kā raidījuma laikā gan raidījuma vadītājs, gan intervējamais lielākoties centās viens otru pārtraukt, bieži vien iztrūka pilnīgas un objektīvas argumentācijas. Tāpat arī intervijas gaitu palēnināja Rasnača izvairīšanās no jautājumiem un atkārtotāšanās.

7.2.15. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Krustpunktā"

2016. gada 7. jūnija raidījumā "Krustpunktā" uz interviju aicināta Ināra Mūrniece, Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētāja.³¹⁰ Intervijas laikā tika apspriestas vairākas tēmas un jautājumi, kurus uzdeva žurnālisti un raidījuma klausītāji, taču intervijas izskaņā politiķei tika uzdoti jautājumi arī par Stambulas konvenciju. Raidījuma vadītājam Aidim Tomsonam vaicājot, kāds būs Mūrnieces lēmums, balsojot par vai pret Stambulas konvencijas ratifikāciju Latvijā, Mūrniece atbild ar "*es, droši vien, ļoti nopietni domāšu*", taču vēlāk viņa atklāj, ka "*tā kā konvencija ir parakstīta ar atrunu uz Latvijas Satversmi, man nav nekādu iebildumu par to nobalsot.*"³¹¹ Jāņem vērā, ka Ināra Mūrniece, tāpat kā Dzintars Rasnačs ir Nacionālās Apvienības "Visu Latvijai!-Tēvzemei un Brīvībai/LNNK" pārstāve, kas, kā raidījuma "Pēcpusdiena" telefonintervijā atzina arī politologs Ivars Ījabs, ir konservatīva. Stambulas konvencijas aspektā konservatīvisms no nacionālās apvienības puses izpaužas kā tradicionālās ģimenes – kurā ir vīrietis un sievietē – atbalstīšana. Atsauci uz Latvijas Satversmes 110. pantu, kas paredz aizsargāt un atbalstīt savienību starp vīrieti un sievieti, raidījuma laikā min arī Mūrniece.

Nosaukšanas stratēģijā, tai mijoties ar **apgalvojuma stratēģiju**, izskan konvencijas kā **nopietna dokumenta** diskurss. Tomēr, lai arī Mūrniece it kā **intensificē** konvencijas nozīmīgumu, viņa vēlāk turpina "*[..] pats svarīgākais ir, nevis, kas notiek, parakstot kādu starptautisko dokumentu, bet, kas notiek valstī.*"³¹² Arī vēlāk viņa atkārtotā domu sakot, ka "*svarīgi ir nevis viena konvencija, bet, kas reāli valstī tiek darīts.*"³¹³ Līdz ar šādu izteikumu Mūrniece, savukārt, **mīkstina/mazina** konvencijas nozīmīgumu, turpinot runāt par jau

³⁰⁹ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. P. 20.

³¹⁰ Tomsons, A., Unāma, E. (2016, 7.jūn). Krustpunktā studijā Saeimas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece. *Lrs l. lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/krustpunkta-studija-saeimas-priekssedetaja-inara-murniece.a69371/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³¹¹ Turpat.

³¹² Turpat.

³¹³ Turpat.

paveiktajiem darbiem, kas saistīti ar vardarbības izskaušanu Latvijā. Kā piemēru Mūrniece min "es tiešām esmu ļoti priecīga, ka ir pieņemti grozījumi, kas paredz, ka, ja ģimenē ir varmācība, tad no dzīves vietas tiek aizvests projām varmāka".³¹⁴ Mūrniece atsaucas uz Civillikuma izmaiņām, kas stājās spēkā 2014. gada pavasarī ar mērķi mazināt vardarbību Latvijā.³¹⁵ Pēc Mūrnieces sacītā iespējams secināt, ka viņa Stambulas konvenciju uzskata par it kā nepieciešamu dokumentu, taču tajā pašā laikā tiek atgādināts gan par Latvijas Satversmes pantiem, gan par jau ieviestajām korekcijām Latvijas likumdošanā. Līdz ar Mūrnieces teikto, nav secināma viennozīmīga nostāja.

Raidījumā valdība tikai viena konkrēti pausta diskursīvā stratēģija – **nopietns dokuments**, kas izskanēja no Mūrnieces. Raidījuma vadītājs šajā intervējā ir neitrāls, viņš uzdod jautājumus, kurus tiešaistē uzdod raidījuma klausītāji, līdz ar to no viņa puses nav vērojamas nekāda veida, iespējams, ietekmējošas diskursīvās stratēģijas. Tā kā intervēta tika tikai Mūrniece, tika piedāvāts arī tikai viens, šajā gadījumā – neviennozīmīgs viedoklis par ratifikācijas nepieciešamību, līdz ar to tiek pausta arī neviennozīmīga argumentācijas stratēģija no medija puses. Jo īpaši jāņem vērā, ka žurnālists nepilda skaidrošanas funkciju, tādēļ jautājums par konvenciju tiek virspusēji apspriests, nebalstoties konkrētos faktos.

7.2.16. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Rīta intervija"

2016. gada 16. decembra Latvijas Radio 1 raidījumā "Rīta intervija", raidījuma un intervijas vadītājs Artjoms Konohovs intervēja Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāru Nilu Muižnieku, lai noskaidrotu viņa viedokli par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Jau intervijas sākumā komisārs pauž viedokli gan jautājumā par vardarbību pret sievietēm un ģimenē, gan par LGBT tiesībām kā uzmanības vērtām. Viņa nostāja noprotama sakot: "*Es visur Eiropā saku, ka šis ir īstais brīdis lauzt veco sistēmu*".³¹⁶ Kā noprotams, ar šo apgalvojumu Muižnieks vēlējies akcentēt šī brīža nepieciešamību sabiedrībā pēc pārmaiņām – atvērtāku domāšanu.

Atbildot uz raidījuma vadītāja jautājumu par to, kāda ir dzimumu līdztiesības situācija Latvijā šobrīd, Muižnieks atbild, ka "[...] Latvijā tāpat kā visur, jā, ir arī atsevišķi gadījumi, ka vīrieši ir cietuši, bet, ja to statistiku apkopo [...], var redzēt, ka pāri par 90 % no upuriem ir

³¹⁴ Tomsons, A., Unāma, E. (2016, 7.jūn). Krustpunktā studijā Saeimas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://l1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/krustpunkta-studija-saeimas-priekssedetaja-inara-murniece.a69371/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³¹⁵ Labklājības ministrija. (2016). Informatīvais ziņojums par Pekinas rīcības platformas īstenošanu Latvijā. *Lm.gov.lv*. Izgūts no: http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba_a/pekinas_zinojums_30012017_1.pdf

³¹⁶ Konohovs, A. (2016, 16.dec). Nils Muižnieks par situāciju Latvijā cilvēktiesību jomā. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://l1.lsm.lv/lv/raksts/riita-intervija/nils-muiznieks-par-situaciju-latvija-cilvektiesibu-joma.a78708/?highlight=Stambulas%20konvencija>

sievietes".³¹⁷ Muižnieks tālāk turpina, ka šāda statistika atspoguļo dzimumu līdztiesības jautājuma problēmu.

Nosaukšanas stratēģijā vērojama Muižnieka nostāja par konvencijas ideju kopumā. Viņš skaidro, ka "*dzimumu līdztiesības jomā cilvēks ir alerģisks pret šito vārdu dzimte – gender, jo viņi tur ielasa visādas lietas, kas tur nav domātas*".³¹⁸ Šajā gadījumā, **nosaukšanas stratēģija** rada **konvencijas kā nepieciešama dokumenta** diskursu, tāpat arī viņš pilda skaidrošanas funkciju, vērtējot sabiedrības aizspriedumaino domāšanu. Muižnieks tālāk vēsta, ka cilvēki, domājot par Stambulas konvenciju, "*domā par geju laulībām, [...], ka tradicionālās ģimenes tiks sagrautas un iznīcinātas*".³¹⁹ Nosaucot aizspriedumus, Muižnieks skaidro, kas šobrīd ir aktuālās problēmas, kādēļ ratifikācijas process ir tik ļoti ieildzis.

Raidījuma vadītājs, atsaucoties uz Muižnieka teikto, saka, ka par Stambulas *Latvijā ir bijušas ārkārtīgi plašas diskusijas*".³²⁰ Raidījuma vadītājs, izrunājot vārdu **ārkārtīgi intensificēja** nozīmi, lai izceltu, cik sarežģīts un plaši aprunāts ir bijis Stambulas konvencijas ratifikācijas jautājums Latvijā līdz šim. Atsevišķi Konohovs izcēla arī Tieslietu ministrijas izvēlētos ekspertus, kas publicēja konvencijas juridisko analīzi. Runājot tieši par Tieslietu ministrijas izvēlētajiem juristiem, Konohovs sacīja, "*Tieslietu ministrijas pieaicināto ekspertu, ja var tā teikt, [...] ziņojumā ir konstatēti daudzi, teiksim tā, aizspriedumi, [...], savdabīgs, es teiktu, dzimtes traktējums ir parādījies*".³²¹ Raidījuma vadītāja lingvistiskā realizācija izpaudās, piemeklējot vārdus, kas **mīkstina/mazina** juridiskās analīzes vērtību un nozīmīgumu, tādā veidā, apšaubot juridiskās analīzes leģitimitāti un norādot savu **perspektivizāciju** konvencijas nepieciešamības jautājumā.

Apgalvojuma stratēģijā Muižnieks ļoti skaidri definēja, ko nepieciešams darīt, lai Stambulas konvencijas ratifikācijas jautājumu virzītu uz priekšu. Muižnieks skaidro, ka: "*Ir jāizglīto sabiedrība, jāizglīto profesionāļi, jānodrošina pietiekami vietas upuriem un jāpalīdz viņiem pēc tam nostāties uz kājām, natkarīgi no ģimenes stāvokļa un situācijas mājā, kuru pameta*".³²² Pēc Muižnieka nosauktajiem punktiem, ko nepieciešams darīt, lai informētu sabiedrību, viņš izmanto arī epitetu *nostāties uz kājām*, lai **intensificētu** Stambulas konvencijā atrunāto punktu lietderīgumu un nozīmīgumu, tādā veidā norādot, ka tā tiešā veidā palīdzētu vardarbības upuriem.

³¹⁷ Konohovs, A. (2016, 16.dec). Nils Muižnieks par situāciju Latvijā cilvēktiesību jomā. *Lrs l.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/riita-intervija/nils-muiznieks-par-situaciju-latvija-cilvektiesibu-joma.a78708/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³¹⁸ Turpat.

³¹⁹ Turpat.

³²⁰ Turpat.

³²¹ Turpat.

³²² Turpat.

Konohovs, atsaucoties uz interviju ar Intu Ķuzi, valsts policijas priekšnieku, apgalvo, ka "*amatpersonas ļoti aktīvi runā, es varētu pat teikt – slavē, ka Latvijā ir šī upuru nošķiršana*".³²³ **Mīkstināšanas/mazināšanas stratēģija** nojaušama pēc veida, kādā Konohovs izvēlas vārdus, runājot par amatpersonu paveikto. Pēc raidījuma vadītāja sacītā – es varētu pat teikt – slavē, rodas iespaids, ka viņš vēlas mazināt patiesībā paveiktā nozīmīgumu, amatpersonu izteikumus vērtējot kā pārspīlētus. Tāpat viņš arī turpina: "*Vai šis, Jūsprāt, ir tik liels sasniegums, par kādu viņu mēģina Latvijā pasniegt, vai tomēr tā ir tāda, nu, ļoti pašsaprotama prakse*"?³²⁴ Arī šajā gadījumā, izvēloties sacīt *mēģina pasniegt* tiek izmantota **mīkstināšanas stratēģija**, jo tiek mazināta nozīme, apšaubot, vai tiešām amatpersonu, policijas padarītais ir tik vērtīgs, kā par to tiek runāts. Muižnieks šādu darbību atzīmē kā pozitīvu praksi, tāpat arī viņš apgalvo, ka Ķuzis un policija kopumā ir veikuši svarīgu darbu, šo problēmu skaidrojot sabiedrībai.

Raidījuma izskaņā tika runāts arī par nepieciešamību atteikties no nepilsoņu statusa piešķiršanas bērniem, kā arī par LGBT tiesībām. Konohovs tālāk stāsta "*no tā, ko es lasīju Jūsu ziņojumā*"³²⁵ [..].³²⁶ Atsaucoties uz interviju ar žurnālisti Ingu Sprinģi (sk. 1. pielikumu), viņa kā vienu no būtiskākajiem žurnālistu un mediju pārstāvju uzdevumiem norādīja sagatavošanos intervijai, lai pārzinātu tēmu. Arī Stambulas konvencijas – dzimumu līdztiesības aspekts tika iekļauts Muižnieka sagatavotajā ziņojumā, līdz ar to secināms, ka raidījuma vadītājs pirms intervijas bija iepazinies arī ar to. Lai arī šāda darbība var šķist pašsaprotama, atsaucoties uz, piemēram, raidījuma "Krustpunktā" vadītāju Aidi Tomsonu, radās iespaids, ka runājot par *dzimuma* un *sociālā dzimuma (dzimtes)* jautājumiem, viņam pašam nebija īsti skaidrības, kādas ir to būtiskākās atšķirības, kas nozīmē, ka viņš diskusijai nebija pietiekami labi sagatavojies.

Raidījuma vadītājs Artjoms Konohovs intervijas laikā vērtējams kā leģitīms intervijas vadītājs, ņemot vērā viņa iedziļināšanos tēmā, kas nojaušama pēc uzdotajiem jautājumiem, gan arī noprotot pēc tā, kā viņš atsaucas uz citu interviju, piemēram, ar Intu Ķuzi, lai labāk izskaidrotu esošo situāciju. Valsts policijas kā leģitīma eksperta iespējamību Stambulas konvencijas jautājumā telefonintervijā minēja arī Inga Sprinģe (sk. 1. pielikumu), kas liecina arī par leģitīmu informācijas avotu izvēli no raidījuma vadītāja puses. Arī raidījumā

³²³ Konohovs, A. (2016, 16.dec). Nils Muižnieks par situāciju Latvijā cilvēktiesību jomā. *Lrs l. lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/riita-intervija/nils-muiznieks-par-situaciju-latvija-cilvektiesibu-joma.a78708/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³²⁴ Turpat.

³²⁵ Council of Europe. (2016, sept.). No violence against children is acceptable, all violence is preventable. *COE*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/no-violence-against-children-is-acceptable-all-violence-is-preventable>

³²⁶ Konohovs, A. (2016, 16.dec). Nils Muižnieks par situāciju Latvijā cilvēktiesību jomā. *Lrs l. lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/riita-intervija/nils-muiznieks-par-situaciju-latvija-cilvektiesibu-joma.a78708/?highlight=Stambulas%20konvencija>

intervētais Muižnieks vērtējams kā kompetents Stambulas konvencijas jautājumā, tādēļ, ka, pirmkārt, viņa profesionālā joma ir tiešā veidā saistīta ar cilvēktiesību jautājumiem, tāpat arī viņam ir padziļinātas zināšanas vardarbības izskaušanas, kā arī bērnu un sieviešu aizsardzības jautājumos, ko var arī secināt pēc viņa ziņojumiem.³²⁷

7.2.17. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "Aktuāli"

Latvijas Radio 1 raidījumā "Aktuāli", kas norisinājās 2017. gada 3. augustā, telefonintervijā tika intervēts Jānis Reirs, Labklājības ministrs, savukārt raidījumu un interviju vadīja Lauris Zvejnieks.

Nosaukšanas stratēģijā jau intervijas sākumā runas, kas saistītas ar Stambulas konvenciju raksturoja kā negatīvas. Zvejnieks vaicā: "*[..] iepriekš šī konvencija mums radīja plašas diskusijas, lielus asumus, vai šobrīd ir atrasts kāds veids, kā šos asumus nogludināt*"?³²⁸ Saistot konvenciju ar *lieliem asumiem*, raidījuma vadītājs **intensificē** līdz šim sabiedrībā esošās diskusijas par Stambulas konvenciju, norādot tās īpaši negatīvā veidā, nosaucot izskanējušās diskusijas par asām, tātad – negatīvām. Atbildot uz raidījuma vadītāja jautājumu, Reirs skaidro, ka "*nekas nenotika no tā, ar ko biedēja [..], parakstot Stambulas konvenciju, jo par 80 % - 90 % mūsu likumdošana [..] bija jau gatava, piemērojama šai konvencijai*".³²⁹ Tāpat arī Reirs skaidro, ka "*sabiedrības pieprasījums pēc vardarbības izskaušanas ir pat bez konvencijas tādā līmenī, ka Saeima pieņēma šo vienu no svarīgākajiem likumiem*".³³⁰ Tālāk turpinot par veiktajām likuma izmaiņām, Reirs saka, ka "*dzīve mūs piespieda, ja tā var teikt, Labklājības ministrija ir sagatavojusi izmaiņas ministru noteikumos par sadarbību ar institūcijām gadījumos, kad ir vardarbība pret bērnu*".³³¹ **Apgalvojuma stratēģijā** paustais *dzīve mūs piespieda* apgalvojums liek secināt, ka pielietotā lingvistiskā realizācija rada konvencijas kā **apgrūtinājuma** diskursu. Spriežot pēc Reira sacītā, Labklājības ministrijai noteikumu pieņemšana ir bijis kā, iespējams, nevēlams apgrūtinājums, kas rada negatīvu emocionālo nokrāsu un līdz ar to negatīvu attieksmi pret konvenciju kopumā.

³²⁷ Council of Europe. (2016, sept.). No violence against children is acceptable, all violence is preventable. COE. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/no-violence-against-children-is-acceptable-all-violence-is-preventable>

³²⁸ Zvejnieks, L. (2017, 3. aug.). Labklājības ministrs Jānis Reirs par Stambulas konvencijas izskatīšanu VSS. *Lrs l. lsm. lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/aktuali/labklajibas-ministrs-janis-reirs-par-stambulas-konvencijas-izska.a90086/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³²⁹ Turpat.

³³⁰ Turpat.

³³¹ Turpat.

Intervijas gaitā Reirs norāda arī līdzšinējos trūkumus saistībā ar vardarbībā cietušo upuru aprūpi, kā piemērs tiek minēts līdzšinējais koordinācijas trūkums, jo "*bieži viens dienests nezināja par darbību, kas notiek otrā dienestā*".³³²

Raidījuma vadītājs, vaicājot, vai sabiedrībai turpmāk nebūs iebildumu pret Stambulas konvenciju, skaidro, ka "*izskanēja pārmetumi, ka šī konvencija noārdīs ģimeni kā sabiedrības pamatšūnu*".³³³ **Apgalvojuma stratēģija**, ko izmanto raidījuma vadītājs, **intensificē** Stambulas konvenciju kā problēmu, kā arī savā veidā sabiedrībā rosina **baīļu** diskursu, jo tiek atkārtoti jau vairākkārt publiskajā telpā izskanējušie aizspriedumi par konvenciju kā tradicionālās ģimenes postītāju. Šādi izteikumi turpina vairot aizspriedumus, jo raidījuma vadītājs neturpināja ar paskaidrojošu piebildi, kas šos aizspriedumus varētu novērst. Reirs, atbildot uz jautājumu par pārmetumiem, kas saistīti ar tradicionālo ģimeņu it kā noārdīšanu, apgalvo, ka "*mēs [...] atzīmējam, ka bažas ir nepamatotas*".³³⁴ Apgalvojot, ka bažas ir nepamatotas, Reirs **mīkstina/mazina** līdz šim valdošo un arī raidījuma vadītāja atgādināto **bažu** diskursu.

Labklājības ministrs tālāk arī skaidro, ka Labklājības ministrija kā mērķus ir definējusi gan reģionālo diskusiju izveidi, piesaistot nozares speciālistus, gan arī veikt izskaidrojošu darbu. Tieši par tēmas izskaidrošanu telefonintervijā runāja arī žurnāliste Inga Sprinģe, (sk. 1. pielikumu), norādot to kā svarīgu mediju pienākumu, kas Stambulas konvencijas jautājumā no mediju puses pārsvarā netiek pildīts.

Reirs vēlāk arī skaidro, ka "*tā vardarbība ģimenē ir tāda lieta, ka daudzi pat varbūt neatpazīst šo vardarbību, un diskutējot, izskaidrojot sabiedrībai vardarbības jēdzienu, [...], tas jau arī ir viens no konvencijas mērķiem*".³³⁵ Šajā gadījumā vērojams, ka, izmantojot **argumentācijas stratēģiju** Stambulas konvencija tiek pozicionēta kā **(iz)skaidrošanas** un **izglītošanas** līdzeklis.

Raidījuma izskaņā Lauris Zvejnieks vaicā: "*[...] kā Jūs paredzat, kad tad šo konvenciju varētu ratificēt reāli*"?³³⁶ Uzsverot vārdu *reāli*, raidījuma vadītājs ar **intensifikācijas stratēģiju** rada **šaubu** diskursu, viņš akcentē līdz šim ieilgušo konvencijas parakstīšanas procesu, kā arī pēc tam – ratifikācijas procesu. Šāds jautājums rada iespaidu, ka raidījuma vadītājs apšaubā, vai ratifikācijas notiks, kā arī – ja notiks, cik ilgu laiku aizņems saskaņošanas process. Reiram atbildot uz raidījuma vadītāja jautājumu, tiek nosaukts laika posms no sešiem līdz deviņiem mēnešiem, kas ir periods, kurā parasti Saeima izskata

³³² Zvejnieks, L. (2017, 3.aug). Labklājības ministrs Jānis Reirs par Stambulas konvencijas izskatīšanu VSS. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/aktuali/labklajibas-ministrs-janis-reirs-par-stambulas-konvencijas-izska.a90086/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³³³ Turpat.

³³⁴ Turpat.

³³⁵ Turpat.

³³⁶ Turpat.

starptautiskus dokumentus. Reirs papildina, ka "*mēs lūgsim arī veidot starptautisku konferenci, lai varētu izteikties gan cilvēki, kas ir par, gan cilvēki, kuriem ir bažas par konvenciju*".³³⁷ Lai arī daļai sabiedrības, iespējams, ir bažas, nevis tikai radikāla nostāja pret Stambulas konvenciju, Reirs, pieminot *bažas*, savā veidā **mīkstina/mazina** to cilvēku viedokli, kas līdz šim pauduši kategorisku nostāju pret Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā.

Šajā intervijā raidījuma vadītāja lingvistiskā realizācija brīžiem radīja iespaidu par konkrētu nostāju ratifikācijas nepieciešamības jautājumā, piemēram, atsaucoties uz aizspriedumiem balstītā argumentā par tradicionālo ģimeņu noārdīšanu, no raidījuma vadītāja neizskanēja izskaidrojoši vai papildinoši apgalvojumi, kas rada iespaidu par, pirmkārt, nostāju pret konvencijas ieviešanu, otrkārt, neiedziļināšanos tēmā un nepietiekamu sagatavošanos intervijai. Sagatavošanās intervijai, kā telefonintervijā apgalvoja Inga Sprinģe (sk. 1. pielikumu), ir būtisks žurnālistu uzdevums, taču tas bieži vien netiek darīts.

Raidījumā intervētais Jānis Reirs intervijas laikā pakaidroja gan, kādas funkcijas konvencija pildītu Latvijā, gan kādus apdraudējumus saredz sabiedrība un Labklājības ministrija. Jāņa Reira leģitimitāti jautājuma ietvaros papildina gan bagātīgā ar politiku saistītā pieredze³³⁸, gan arī intervijas laikā sniegto atbilžu kvalitāte – Reirs nerunā aplinkus, bet gan nosauc konkrētas darbības, ko nodrošinātu konvencijas ieviešana, tāpat arī nosauc bažas, kas var ietekmēt ratifikācijas procesa ilgumu, šādā veidā izskaidrojot abu pušu viedokli.

7.2.18. Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā raidījumā "LNT ziņas"

2017. gada 3.augusta raidījumā tika apspriesta tālākā Latvijas darbība Stambulas konvencijas ratifikācijas jautājumā.

Labklājības ministrs Jānis Reirs apgalvo, ka "*viennozīmīgi atbalstām (Stambulas konvenciju – aut. piez.), tāpēc mēs arī viņu virzām*".³³⁹ Tāpat arī tiek rādīts atskats jau uz 2016. gada 6. maijā notikušo interviju ar Daci Kavasū, kura pauž neizpratni par Tieslietu ministrijas pasūtītās juridiskās analīzes interpretāciju par Stambulas konvenciju kā radikālā feminisma ideoloģijas instrumentu.

³³⁷ Zvejnieks, L. (2017, 3.aug.). Labklājības ministrs Jānis Reirs par Stambulas konvencijas izskatīšanu VSS. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/aktuali/labklajibas-ministrs-janis-reirs-par-stambulas-konvencijas-izska.a90086/?highlight=Stambulas%20konvencija>

³³⁸ [B.a.]. (B.g.). Mūsu cilvēki. *Vienotība*. Izgūts no: https://www.vienotiba.lv/janis_reirs

³³⁹ Suhoveckis, G. (2017, 3.aug.). Stambulas konvencija atkal nonāk Ministru kabineta darba kārtībā. *LNT ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/stambulas-konvencija-atkal-nonak-ministru-kabineta-darba-kartiba/>

Jānis Reirs apgalvo, ka papildu izdevumi, kas būs nepieciešami konvencijas ratifikācijas gadījumā, nav uzskatāma kā problēma, jo "*par līdzekļiem spriedīsim budžeta pieņemšanas procesā, [..], budžeta process ir vairāk kustīgs, nav sasalis*".³⁴⁰ **Apgalvojuma stratēģija** rada **konvencijas kā nepieciešama dokumenta** diskursu, jo, piemēram, finansiālie apgrūtinājumi – papildu izmaksas – tiek norādīts kā nenozīmīgs šķērslis ceļā uz konvencijas ratifikāciju. Šāds apgalvojums arī veido Reira nostāju ratifikācijas nepieciešamības jautājumā, izkristalizējot to kā konvenciju atbalstošu.

Raidījuma laikā tika apkopota līdz šim aktuālākā informācija par konvenciju un izteiktajām bažām, pretrunām par to, tādā veidā gan skaidrojot, kas noticis līdz šim, kādēļ ir ieildzis ratifikācijas process, kā arī – sniedz atbildes par tālāk plānotajām darbībām, intervējot vienu no atbildīgajām personām.

7.3. Diskusija

Lai arī kvantitatīvās kontentanalīzes rezultāti liecina, ka vairāk uz diskusijām un intervijām tika aicināti konvenciju atbalstoši eksperti (sk. 3.pielikuma 3.att.), pēc analizētajām diskursīvajām stratēģijām iespējams spriest, ka lielākoties pētāmajās intervijās un diskusijās tiek atspoguļoti konvenciju noliedzoši diskursi.

Viens no biežāk izceltajiem diskursiem ir konvencija kā ideoloģija diskurss. Ideoloģijas, genderisma/genderisma diskurss tika minēts katrā diskusijā vai intervijā, kurā piedalījās Tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs, kas arī skaidri atspoguļoja viņa nostāju. Balstoties Romāna Kuhara un Deivida Paternotta skaidrojumā par pret-dzimtes kustību atbalstītāju stratēģijām, iespējams secināt, ka Rasnačs, izmantojot lingvistiskās realizācijas, ir paudis tādas pašas (runājot par konvenciju kā ideoloģiju)³⁴¹ un līdzīgas nostājas kā pret-dzimtes kustību pārstāvji. Nosaukšanas stratēģijas veidoja visvairāk diskursus – gan konvenciju noliedzošus, gan atbalstošus.

Konvenciju noliedzošais diskurss ietvēra tādas diskursīvās stratēģijas kā šaubas, bažas, kā arī specifiskāk konvencija tika pielīdzināta, piemēram, marksisma ideoloģijai. Gadījumos, kad konvencija radikālā veidā tika salīdzināta, piemēram, ar totalitāru režīmu, tika pielietots baiļu radīšanas diskurss. Baiļu iedvešana sabiedrībā mediju intervijās un diskusijās bija novērojama atkārtoti. Visbiežāk baiļu diskurss izpaudās kā atsauce uz viendzimuma laulību legalizāciju un iespējamo dzimtes skaita palielināšanos. Arī atsauce uz konvenciju kā, piemēram, iemeslu viendzimuma laulību legalizācijai, radīja skaidru intervijas vai diskusijas

³⁴⁰ Suhoveckis, G. (2017, 3.aug.). Stambulas konvencija atkal nonāk Ministru kabineta darba kārtībā. *LNT ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/stambulas-konvencija-atkal-nonak-ministru-kabineta-darba-kartiba/>

³⁴¹ Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. P. 9.

dalībnieka nostāju, jo veikta atsauce uz pret-dzimtes kustību dalībnieku galvenajiem aizspriedumiem par konvencijas būtību.³⁴²

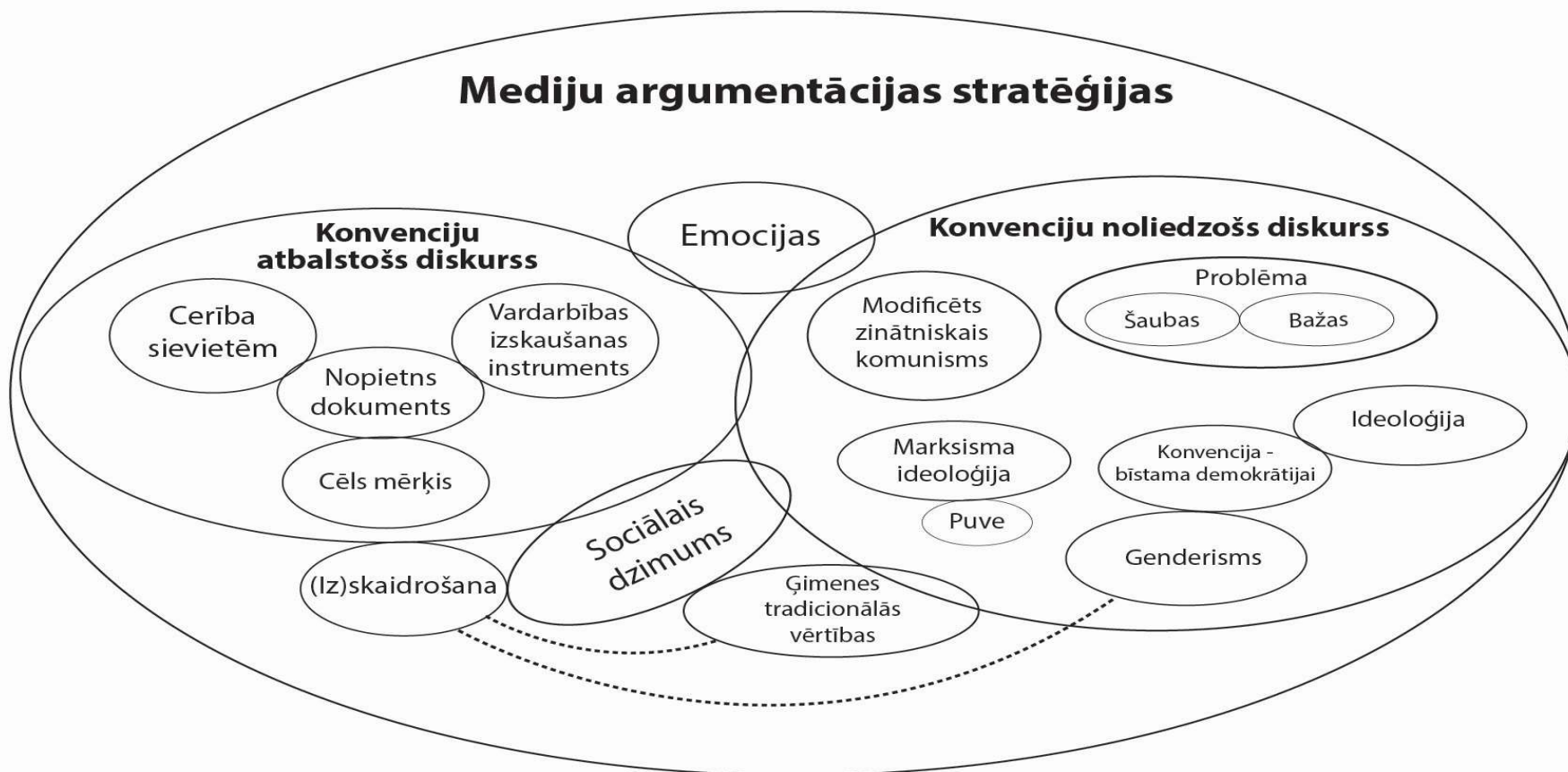
Jo īpaši izteiktas argumentācijas stratēģijas tika novērotas intervijās un diskusijās, kas tika atspoguļotas laikrakstā "Neatkarīgā Rīta Avīze". No četrām analizētajām laikraksta publikācijām tikai vienā intervijā tika atspoguļots konvenciju apstiprinoša pārstāvja – valsts prezidenta Raimonda Vējoņa viedoklis. Citos gadījumos tika aicināti eksperti, kuriem ir radikāls viedoklis pret konvencijas ratifikāciju, vai arī viedoklis ir neitrāls (sk. 3. pielikuma 3.att.). Spriežot pēc laikraksta pārstāvju izvēlētajiem ekspertiem, kvantitatīvās kontentanalīzes rezultāti liecina par konvenciju noliedzoša diskursa dominēšanu, sabiedrībai nenodrošinot skaidrošanas funkciju. Žurnālistes Elitas Veidmanes viedoklis ir ne tikai subjektīvs, bet arī tendenciozs, kas pēc intervētās mediju ekspertes Guntas Slogas sacītā liecina par žurnālista nekompetenci un neprofesionalitāti (sk. 2. pielikumu).

Konvenciju atbalstošu diskursu lielākoties radīja argumentācijas stratēģijā paustie argumenti, kas skaidroja konvencijas būtību, atspēkojot intervijās un diskusijās uz aizspriedumiem balstītos viedokļus. Biežākās konvenciju atbalstošās diskursīvās stratēģijas bija konvencija kā svarīgs dokuments, kā arī vardarbības izskaušanas instruments. Būtiski atzīmēt, ka no mediju puses konvenciju atbalstošo ekspertu dažādība tika nodrošināta tikai daļēji. Tā piemēram, intervijā vai diskusijā, kur medijs bija centies nodrošināt abu pušu viedokļus, tika aicināta Dace Kavasa (konvenciju apstiprinoša pārstāve). No 17 analizētajām publikācijām Dace Kavasa diskusijās piedalījās četras reizes.

Analizējot pētāmo materiālu, netika novērotas būtiskas iezīmes viedokļu sadalījumā pēc dzimuma, tomēr par konvencijas ratifikāciju vairāk iestājās sievietes, nevis vīrieši (sk. 3.pielikuma 1.att.). Tomēr izteikta bija laika līnija, kurā konvencijas aktualitāte bija sakāpināta – 2016. gada 2.ceturksnis jeb pavasaris, maijs, kad jo īpaši tika diskutēts gan par Tieslietu ministrijas juridiskās analīzes kvalitāti, gan par konvenciju kopumā.

Plašāks kopskats par galvenajām diskursīvajām stratēģijām jautājumā par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā apkopots nākamajā lapā pieejamajā shēmā (sk. 7.3. att.).

³⁴² Kovats, E., Poim, M. (2015). *Gender as symbolic glue. The position and role of conservative and far right parties in the anti-gender mobilizations in Europe*. P. 11.

7.3.att. Diskursīvās stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā latviešu valodā iznākošo mediju intervijās un diskusijās

SECINĀJUMI

Pētījuma laikā tika izpildīts izvirzītais mērķis – noskaidrot, kādas ir mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Tāpat arī tika atbildēts uz pētnieciskajiem jautājumiem. Pēc diskursa vēsturiskās metodes un kvantitatīvās kontentanalīzes datiem iespējams secināt, ka lielākoties medijos valdījušas konvenciju noliedzošas argumentācijas stratēģijas.

Atsaucoties uz teorētiskajā daļā aplūkotajām pret-dzimtes kustības stratēģijām, iespējams secināt, ka vairumā analizēto interviju un diskusiju tika pieminēta dzimte kā ideoloģija, par ko runājis Romāns Kuhars un Deivids Paternotts. Tāpat arī bija izteikti novērojama baiļu diskursa radīšana ar mērķi nošķirt *savējos* no *svešajiem* tādā veidā sabiedrības daļai, kas iestājas pret konvencijas ratifikāciju, atgādinot/darot raizes, ka konvencijā ir *apslēpti zemūdens akmeņi*. Par šādu taktiku kā labējiem populistiem piemītošu runājusi Ruta Vodaka.

Lai arī vairākos gadījumos mediju aicinātie interviju un diskusiju dalībnieki izteicās nekorekti vai terminoloģiski nepatiesi, piemēram, jaucot dzimtes un dzimuma jēdzienus, vai uz aizspriedumu pamata atsaucoties uz vīriešiem un sievietēm paredzētajām dzimtes lomām, žurnālisti lielākoties neizlaboja vai nekomentēja/neizskaidroja aicināto ekspertu kļūdainos izteicienus. Kā izteikts izņēmums minams Gundars Rēders, kurš bija ar jo īpašu rūpību sagatavojies intervijai ar Tieslietu ministru Dzintaru Rasnaču.

Balstoties atbildēs, kuras telefonintervijā sniedza žurnāliste Inga Sprinģe un Baltijas Mediju izcilības centra izpilddirektore Gunta Sloga, iespējams secināt par mediju darbu skaidrošanas funkcijas ziņā par Stambulas konvencijas kā tādu – Sprinģe norādījusi, ka tā viennozīmīgi nav notikusi, savukārt Sloga skaidro, ka atbilde nav viennozīmīga.

Kopumā secinot par biežākajām mediju argumentācijas stratēģijām, iespējams atsaukties uz Džeimsa Dīringa un Evereta Rodžersa sacīto par to, ka konflikta potenciāls starp dažādo viedokļu pārstāvjiem ziņu padara par ziņu vērtu. Ņemot vērā, ka uz intervijām un diskusijām tika aicināti arī galēju, radikālu viedokļu pārstāvji, iespējams secināt, ka mediji ir vēlējušies ziņu par Stambulas konvenciju padarīt *interesantāku*, lai tiktu pausti arī, iespējams, absurdi un faktos neargumentēti viedokļi.

Piecas izvirzītās diskursīvās stratēģijas – nosaukšana, apgalvošana, argumentācija, perspektivizācija un mazināšana/intensifikācija – pēc kurām pētījumā tika analizētas uz intervijām un diskusijām aicināto ekspertu diskursīvās stratēģijas, nereti radīja grūtības, jo vai

nu aicināto ekspertu viedoklis bija neviennozīmīgs, vai, piemēram, argumentācija nepilnīga, kas radīja grūtības diskursīvās stratēģijas noteikšanā.

Apkopojot biežāk komunicētās mediju argumentācijas stratēģijas, iespējams secināt, ka medijos biežāk izskanējuši tendenciozi, uz aizspriedumiem balstīti viedokļi par Stambulas konvenciju, kas, iespējams, izskaidro, kādēļ sabiedrībā ir tik neviennozīmīgs viedoklis par konvencijas ratifikāciju – sabiedrībai trūkst argumentēti un daudzpusīgi skaidrojumi par konvencijas būtību un tās iespējamās ieviešanas sekām Latvijā.

Pētījumu iespējams turpināt, paplašinot analizējamo lauku, pētot ne tikai intervijas un diskusijas, bet arī jebkura cita veida publikācijas, kas, iespējams, izmantojot kvantitatīvo kontentanalīzi, sniegtu vēl uzskatāmāku priekšstatu par dominējošām mediju argumentācijas stratēģijām. Tāpat arī būtu vērtīgi veikt aptauju, lai noskaidrotu aktuālo sabiedrības viedokli par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā, kā arī – noskaidrot, kas ir informācijas avoti, kur cilvēki uzzin par konvenciju un tās jēgu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Analizētās intervijas:

Mežule, D. (2018, 16. maijs). Intervija ar Ingu Sprinģi. Rīga.

Mežule, D. (2018, 18. maijs). Intervija ar Guntu Slogu. Rīga.

Izmantotie informācijas avoti un literatūra:

Aldridge, J. (2015). *Participatory Research*. Bristol: Policy Press.

[B. a.]. (B.g.). Biedri. Organizācijas. *Asociācija Ģimene*. Izgūts no:

<http://asociacijagimene.lv/biedri/>

[B. a.]. (B.g.). Biežāk uzdotie jautājumi par Eiropas Padomes Stambulas konvenciju. *Labklājības ministrija*. Izgūts no:

http://www.lm.gov.lv/upload/publikacijas/biezak_uzdotie_jautajumi_par_eiropas_padomes_stambulas_konvenciju.pdf

[B.a.]. (B.g.) Filozofija, mērķi, uzdevumi. *Asociācija Ģimene*. Izgūts no:

<http://asociacijagimene.lv/filozofija-merki-uzdevumi/>

[B.a.]. (B.g.). Mūsu cilvēki. *Vienotība*. Izgūts no: https://www.vienotiba.lv/janis_reirs

[B.a.]. (2016). Informatīvais ziņojums par Pekinas rīcības platformas īstenošanu Latvijā. *Lm.gov.lv.lv*, 29.lpp. Izgūts no:

http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba_a/pekinas_zinojums_30012017_1.pdf

[B.a.]. (2016, 5.maijs). Juridiskā analīze par Stambulas konvencijas iespējamo ietekmi uz Latvijas tiesību sistēmu. *Tm.gov.lv*. Izgūts no:

<https://www.tm.gov.lv/lv/aktualitates/tm-informacija-presei/juridiska-analize-par-stambulas-konvencijas-iespejamo-ietekmi-uz-latvijas-tiesibu-sistemu>

[B.a.]. (2016, 15.jūl.). Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība. *Likumi.lv*. Izgūts no:

<https://likumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinanasas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinanasas-metozu-izvertesanas>.

Bailey, K. (1982). *Methods of Social Research*. London: Collier Macmillan Publishers.

Bernstein, R.J. (2013). *Violence. Thinking Without Banisters*. Cambridge: Polity Press.

Bērtule, A., Konohovs, A., Valdmanis, G. (2016, 6.maijs). Atzinums par Stambulas konvenciju izpelnās pamatīgu kritiku. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no

- <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pusdienu-atzinums-par-stambulas-konvenciju-izpelnas-pamatigu-juristu-krit.a67934/?highlight=Stambulas%20konvencija>
- Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. London: Routledge.
- Connell, R.W. (2003). *Gender. Short Introduction*. Malden: Polity Press.
- Dearing, J., Rogers, E. (1996). *Agenda-Setting*. London: SAGE Publications.
- Fulu, E., Miadema, S. (2015). "Violence Against Women: Globalizing the Integrated Ecological Model". *Violence Against Women*, 21(12), 1431-1455. doi:10.1177/1077801215596244
- Graff, A. (2014). "Report from the gender trenches: War against "genderism" in Poland". *European Journal of Women's Studies*, 21(4), 431-442. doi: 10.1177/1350506814546091
- Harrington, K. (2008). *Gender and language research methodologies*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hesse-Biber, S., Yaiser, M. (2004). *Feminist Perspectives on Social Research*. New York: Oxford University Press.
- Jeffres, L. (1997). *Mass Media Effects*. Illinois: Waveland Press.
- Jones, R. (2012). *Discourse Analysis. A Resource Book for Students*. New York: Routledge.
- Jourova, V. (2017). European Commission actions to combat Violence Against Women. Factsheet on the EU actions to fight violence against women.
- Kavasa, D. (2016, 29.apr.). Mīti par Stambulas konvenciju. *Satori.lv*. Izgūts no: <https://www.satori.lv/article/miti-par-stambulas-konvenciju>
- KhosraviNik, M., Wodak, R. (2013). *Right-Wing Populism in Europe. Politics and Discourse*. London: Bloomsbury.
- Kimmel, M., Aronson, A. (2000). *The Gender Society Reader*. New York: Oxford University Press.
- Knox, D., Schacht, C. (1999). *Marriage and the Family. A Brief Introduction*. New York: Wadsworth Publishing Company.
- Konohovs, A. (2016, 16.dec). Nils Muižnieks par situāciju Latvijā cilvēktiesību jomā. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/riita-intervija/nils-muiznieks-par-situaciju-latvija-cilvektiesibu-joma.a78708/?highlight=Stambulas%20konvencija>
- Kovats, E., Poim, M. (2015). *Gender as symbolic glue. The position and role of conservative and far right parties in the anti-gender mobilizations in Europe*. Budapest: FEPS.
- Krippendorff, K. (2017). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: Sage Publications.

- Kuhar, R., Paternotte, D. (2017). *Anti-gender Campaigns in Europe*. New York: Rowman&Littlefield International.
- Kuhar, R., Zobec, A. (2017). *The anti-gender movement in Europe and the educational process in public schools*. CEPS Journal, 7(2), 29.
- Labklājības ministrija. (B.g.). Sieviešu iesaistīšana politikā un lēmumu pieņemšanas procesos. *Lm.gov.lv*. Izgūts no: <http://www.lm.gov.lv/text/378>
- Labklājības ministrija. (2016). Informatīvais ziņojums par Pekinas rīcības platformas īstenošanu Latvijā. *Lm.gov.lv*. Izgūts no: http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba_a/pekinas_zinojums_30012017_1.pdf
- LETA. (2018). ĀM: Latvijai ir atbildība nekavēt Stambulas konvencijas ratifikāciju. *Lsm.lv*. Izgūts no: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/am-latvijai-ir-atbildiba-nekavet-stambulas-konvencijas-ratifikaciju.a265862/>
- Liepa, I. (2016, 26. apr.). Vai tiešām vairs nebūs vīriešu un sieviešu, bet tikai dzimtes? *Rīgas un Apriņķa Avīze*. Izgūts no: <http://www.aprinkis.lv/stopinu-novads-zinas/item/30712-vai-tiesam-vairs-nebus-viriesu-un-sieviesu-bet-tikai-dzimtes>
- LNT ziņas. (2016, 6.maijs). Stambulas konvenciju nevar atbalstīt, jo tā pārstāv radikālo feminismu un neatbilst Satversmei, uzskata TM. *LNT ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/stambulas-konvenciju-nevar-atbalstit-jo-ta-parstav-radikalo-feminismu-un-neatbilst-satversmei-uzskata-tm/>
- LNT ziņas. (2016, 10.maijs). Dienas aktualitātes. *LNT 900 sekundes*. Izgūts no: <https://tvplay.skaties.lv/parraides/900-sekundes/733106?autostart=true>
- LNT ziņas. (2016, 11.maijs). Dienas aktualitātes. *LNT 900 sekundes*. Izgūts no: <https://tvplay.skaties.lv/parraides/900-sekundes/733106?autostart=true>
- Lulle, B. (2016, 16.feb.). Diskusija: Stambulas konvencija nebūs panaceja. Bažas un mīti dzīvi. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. Izgūts no: <http://nra.lv/latvija/163525-diskusija-stambulas-konvencija-nebus-panaceja-bazas-un-miti-dzivi.htm>
- Lulle, B. (2016, 16.maijs.). Parādnieks: izpratne par demogrāfiju valdībai ir, papildus vajadzēs arī naudu. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 93,7.lpp.
- Mandell, N. (1995). *Feminist Issues. Race, Class, and Sexuality*. Ontario: Prentice-Hall Canada Inc.
- McCombs, M. (2014.). *Setting the Agenda*. (2nd ed.). Cambridge: Polity Press.
- Meyer, M. Wodak, R. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE Publications.
- Miller, R. (1989). *The Informed Argument*. London: Harcourt Brace Jovanovich Publishers.

- Mudde, C., Kaltwasser, C.R. (2012). *Populism in Europe and the Americas*. New York: Cambridge University Press.
- Mullholand, J. (1991). *The Language of Negotiation. A Handbook of Practical Strategies for Improving Communication*. London: Routledge.
- Neuendorf, A. K. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. London: SAGE Publications.
- [N. m.]. (2015). Gender Equality Index. Violence Indicators in Latvia. *Eige*. Retrieved from <http://eige.europa.eu/gender-equality-index/2015/domain/violence/LV>
- [N. m.]. (2017). At a Glance. The Istanbul Convention: A tool to tackle violence against women and girls. *Europarl*. Retrieved from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA\(2017\)608814_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/608814/EPRS_ATA(2017)608814_EN.pdf)
- O'Halloran, K. (2003). *Critical Discourse Analysis and Language Cognition*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Peto, A. (2016). How are Anti-Gender Movements Changing Gender Studies as a Profession? *Religion&Gender*, 6(2), 297-299. doi: 10.18352/rg.10182
- Plantin, C. (2002). "Argumentation studies and discourse analysis: the French situation and global perspectives". *Discourse Studies*, 4(3), 343-368. doi: 10.1177/14614456020040030501
- Rēders, G. (2016, 17.maijs). 1:1 Gundars Rēders:Dzintars Rasnačs. *Ltv1.lsm.lv*. Izgūts no: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.05.2016-11-gundars-reders--dzintars-rasnacs.id72248/>
- Skuja, A., Valeine, I. (2016, 6.maijs). Tieslietu ministrija iepazīstina ar Stambulas konvencijas juridisko analīzi. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/tieslietu-ministrija-iepazistina-ar-stambulas-konvencijas-juridi.a67950/?highlight=Stambulas%20konvencija>
- Strausa, A. Sprinģe, I. (2018). Kas baznīca iestājas par "ģimenes vērtībām." *Rebaltica.lv*. Izgūts no: <https://rebaltica.lv/2018/03/kad-baznica-iestajas-par-gimenes-vertibam/>
- Suhoveckis, G. (2017, 3.aug.). Stambulas konvencija atkal nonāk Ministru kabineta darba kārtībā. *LNT ziņas*. Izgūts no: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/stambulas-konvencija-atkal-nonak-ministru-kabineta-darba-kartiba/>
- Sunderland, J. (2004). *Gendered discourses*. London: Palgrave Macmillan.
- Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: SAGE Publications.
- Tomsons, A., Ābola, I. (2016, 18. marts). Latvija vilcinās parakstīt Stambulas konvenciju. Par un pret argumenti. *Lr1.lsm.lv*. Izgūts no <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/latvija-vilcinas-parakstit-stambulas-konvenciju.-par-un-pret-arg.a65365/>

- Tomsons, A., Unāma, E. (2016, 7.jūn). Krustpunktā studijā Saeimas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/krustpunkta-studija-saeimas-priekssedetaja-inara-murniece.a69371/?highlight=Stambulas%20konvencija>
- Toulmin, S. (1958). *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Valeine, I., Eipurs, T. (2016, 10.maijs) Valdība atbalstījusi Stambulas konvencijas parakstīšanu. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/valdiba-atbalstijusi-stambulas-konvencijas-parakstisanu.a68096/?highlight=Stambulas%20konvencija>
- Veidemane, E. (2016, 26. apr.). Dzīvojam jaunā totalitārisma. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 80, 6.-7.
- Veidamane, E. (2016, 15.maijs.). Politīki ir aktieri, kas spēlē savai publikai. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 92,7.lpp.
- Walby, S., Towers, J., Francis, B. (2014). "Mainstreaming Domestic and Gender-Based Violence into Sociology and the Criminology of Violence". *The Sociology Review*, 62(2), 187-214. doi:10.1111/1467-954X.12198
- Weatherall, A. (2002). *Gender, Language and Discourse*. Cornwall: Routledge.
- Wodak, R. (1997). *Gender and Discourse*. London: SAGE Publications.
- Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. London: SAGE Publications.
- Wood, J. (2003). *Gendered Lives*. Toronto: Thomson Wadsworth.
- Worell, J. (2001). *Encyclopedia of Women and Gender. Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender*. New York: Academic Press.
- Zvejnieks, L. (2017, 3.aug). Labklājības ministrs Jānis Reirs par Stambulas konvencijas izskatīšanu VSS. *Lrs1.lsm.lv*. Izgūts no: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/aktuali/labklajibas-ministrs-janis-reirs-par-stambulas-konvencijas-izska.a90086/?highlight=Stambulas%20konvencija>

PIELIKUMI

Intervija ar Ingu Sprinģi 2018. gada 16. maijā

Dārta Mežule (DM): Vai Jūsaprāt mediji ir pildījuši skaidrošanas funkciju?

Inga Sprinģe (IS): Nē, pilnīgi un galīgi nē.

DM: Vai Jums ir kāds iespaids, kādā veidā orientēta ir šī [komunikācija]?

IS: Jā, mediji aizgāja ļoti tādā vienkāršā pavadā, kā vienmēr. Viņi izstāstīja varbūt tikai par to pašu konvenciju. Es gan esmu nedaudz atpalikusi mediju ziņā, es dzīvoju *Twitterī*, tā ir mana informācijas telpa, bet, cik es saprotu, tad *De Facto* par to taisīja materiālu. Viņi runāja par to, kas ir konvencija, kādi ir tie mērķi, bet tas, kas reāli būtu bijis jādara, cilvēkiem būtu jāizskaidro par tām problēmām, par ko Stambulas konvencija iestājas. Daudz vairāk būtu bijis jārunā par to, ka mums ir vardarbība, ko nozīmē šī vardarbība ģimenē, kā iespaužas tā vardarbība pret sievietēm tieši. Mums, respektīvi, ir bijušas publikācijas par Stambulas konvenciju kā tādu, bet nav bijis pietiekami skaidrojošā materiāla par tām problēmām. Nav jau arī bijis tāds skaidrojošais fons, ļoti šaurā aspektā atkal paņemts. Tā sajūta tāda, ka par to, ko rakstīja publiski, politiķi izsakās par to tā, it kā Stambulas konvencija būtu rakstīta tikai Latvijai, bet viņa ir rakstīta 147 valstīm ar ļoti dažādām kultūrām un atšķirībām. Tie konteksti ir ļoti dažādi, nevar piemērot visus Latvijai pēc mūsu izpratnes, tas ir jāskatās plašākā kontekstā. Un, piemēram, žurnālā IR bija ļoti labs raksts par vardarbību pret sievietēm un ģimenē, tas ir forši, bet tas ir viens raksts un ar to nepietiek. Tāpēc tā skaidrošana kopumā nav bijusi. Mēs esam ļoti iesīkstējuši.

DM: Kā Jūs kopumā vērtētu mediju uzvedību?

IS: Nepietiekami. Mediji ir slinki, viņiem nav izpratnes par to, ka būtu jāskaidro vairāk.

DM: Vai Jums ir skaidrojums, kāpēc tā ir? Jūs minējāt vārdu "slinki".

IS: Tas ir tas, ko es arī saku, ka medijiem ir daudz vienkāršāk iekrist rutīnā un ražot, sekot politiski noteiktajai dienaskārtībai, sekot, ko, kurš atkal ir pateicis. Piemēram, populistiskie nacionāļi ir pateikuši, ka nojauksim Uzvaras pieminekli vai, ka homoseksuāļi grib iekarot Latviju, kas ir pret tradicionālo ģimeni – uzklaut to, ko pasaka mācītājs, nevis, piemēram, vākt datus un piemērus, kur, piemēram, sievietes ir cietušas pret vardarbību. Protams, tas prasa daudz vairāk laika, iedziļināšanos, kontekstu un tas nenotiek. Otra problēma arī ir – nav jau tā, ka mediji nerunā par to, mediji runā, bet jautājums arī ir, kā ta informācija tiek izplatīta. Mūsdienās mediji nespēj sasniegt tos auditoriju burbuļus. Piemēram, ja televīzija rāda vai auditorija izlasa, tas ir *fine*, bet ir jau arī tādi motivēti cilvēki, kuri grib iegūt informāciju un viņiem nepietiek ar televīzijas pogu. Tos, kuri dzīvo, piemēram, internetā, kuri iespaidojas no tā, ko viņa draugi saka, šos cilvēkus mēs nerasniedzam. Tie ir tie cilvēki, kuri klausās, ko mācītājs teica – parakstiet *Manabals.lv*, jo Stambulas konvencija iznīcinās

tradicionālo ģimeni, šie cilvēki arī iet un parakstās, šī auditorija ir nesasniedzama, tā ir mūsu problēma.

DM: Runājot par uz diskusijām un intervijām aicinātajiem ekspertiem, kā Jūs vērtētu viņu kompetenci? Pēc kāda principa tiek izvēlēti šie cilvēki?

IS: Nav problēmas, ka uz diskusiju aicina mācītājus vai ekspertus, kuri ir pret Stambulas konvenciju. Problēma ir tajā, ka netiek uzaicināti adekvāti eksperti, kuri ir cilvēki pārsvarā ar citādu viedokli. Piemēram, tas kristīgais raidījums, kas bija reģionālajā Re:TV kanālā, OK, *fine*, lai tā būtu, bet žurnālista pienākums ir uz diskusiju uzaicināt.. Tur nebija pat viens cilvēks, kurš pārstāv pretējo viedokli, bet arī, ja tas būtu viens cilvēks, tas būtu bijis ļoti neprofesionāli. Tas ir tipiski, kā strādā Krievijas valdības kanāli. Mēs *tipa* rīkojam diskusijas, lai it kā būtu uz papīra viedokļa daudzveidība, bet patiesībā uzaicina vienu cilvēku, kurš ir pieklājīgs un kurš neklieds pāri lielajiem populistiem, kurš, varbūt nevar labi izteikties, tas diskreditē citādi domājošos jau pēc būtības. Tā kā – tas, ko es vienmēr saku, nav problēmu, ka mums ir cilvēki ar šādiem viedokļiem, mēs dzīvojam demokrātijā, mums ir vārda un viedokļa brīvība, bet problēma ir tā, cik žurnālists profesionāli veic savu darbu. Žurnālistam ir jābūt sagatavojušamies un jāuzaicina potenciāli dažādu pušu viedokļi.

DM: Jūs minējāt dažādos ekspertus, kurus aicina uz diskusijām. Vai Jums ir kāds komentārs par, piemēram, "Asociācijas Ģimene" pārstāvjiem kā ekspertiem diskusijās?

IS: "Asociācija Ģimene" ir konservatīva kristīgo organizācija, viņi nekad nav slēpuši, ka viņi ir kristieši, viņi arī paši nāk ar kristīgajām vērtībām, viņi iet uz baznīcu un kristīgo radio. Kristīgais radio arī ir liels spēks. "Ģimene" – viņi mūs ienīst no sirds un ļoti patiesi. Es vienmēr esmu teikusi, ka arī viņiem ir tiesības paust savu viedokli, bet vienmēr esmu teikusi, ka jādomā par argumentiem, ko izmanto savās diskusijās, bet viņi jau nedzird. Es viņiem, cik reizes esmu teikusi, ka mēs uzaicinājām uz Rīgu pasaules veselības organizācijas pārstāvjus, kuri izstrādāja tos noteikumus, saskaņā ar kuriem "Ģimene" apgalvo, ka bērnudārzniekiem ir jāiemāca masturbēt. Es tai vadlīniju autorei prasīju, vai tiešām jūs mācat četrgadniekiem masturbēt, viņa uz mani skatījās tā – kas tas par jautājumu? Ko jūs man tagad prasāt? Un tad es saku – nu jā, mums ir pilna prese par to, kā jūs mācāt bērnus masturbēt no zīdaiņu vecuma. Un "Asociācija Ģimene" to nedzird, jo tad, kad mēs, un kas bija vēl labākais – tad, kad mēs iesaistījāmies ar tiem cilvēkiem diskusijā, viena kundze man teica, ka mācītājs esot teicis, ka tā konvencija ir jālasa starp rindiņām. Tas parāda to diskusijas kvalitāti, jo ir jālasa starp rindiņām.

DM: Kādus ekspertus Jūs aicinātu izteikt viedokli par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā, un kas medijiem būtu jāmaina savā darbībā?

IS: Ļoti vienkārši, žurnālistam ir jāsatavojas par tēmu, kā tas būtu jādara par jebkuru tēmu un, otrkārt, jābūt ir viedokļu daudzveidībai. Labi, lai ir "Asociācija Ģimene", bet, lai ir arī cilvēks, es nezinu, Iluta Lāce, Labklājības ministrijas pārstāvji, kuri arī ir uztaisījuši informatīvu lapu par šo, vai arī valsts policiju, kuri redz šos vardarbības gadījumus.

Intervija ar Guntu Slogu 2018. gada 18. maijā

Dārta Mežule (DM): Vai Jūsprāt mediji ir pildījuši skaidrošanas funkciju?

Gunta Sloga (GS): Nu tas ir, teiksim, ļoti vispārīgi teikt, jo ir mediji, kas to ir darījuši un ir mediji, kas to nav darījuši, līdz ar to tāda viennozīmīga atbilde jau ir grūti sniedzama. Es teiktu tā, ka nu, ja mēs raugāties, teiksim, kopumā uz mediju telpu, tad varētu teikt, ka ne visur un ne vienmēr informācija ir bijusi pietiekami pamatota un izsvērta, arī mēs varētu runāt par objektivitātes trūkumu, nostājoties kādā konkrētā pusē. Protams, ir gadījumi, kur mediji šo lomu ir pilnībā veikuši un ir izskaidroti šie dažādie aspekti.

DM: Vai Jums ir kāds piemērs?

GS: Nu, es teiktu, ka, piemēram, Latvijas Televīzija, viņiem ir bijuši tai pašā Kultūršokā vairāki šie raidījumi un no dažādiem aspektiem, tā kā jā, sabiedriskie mediji ir viens no tādiem, arī kopumā ņemot, arī Latvijas Radio un LSM, ko dara.

DM: Vai Jums ir kāds skaidrojums, kāpēc ir tā, kā ir?

GS: Tam ir divi skaidrojumi. Viens ir tas, ka, protams, ka Stambulas konvencija ir ļoti šobrīd tāds sensitīvs jautājums, it īpaši vēlēšanu kontekstā. Notiek šī pozicionēšanās, dažādu pušu. Tas ir viens, tā tad viņš pats par sevi ir ļoti strīdīgs un līdz ar to ir mediji, kas varbūt pieslejas kādām pozīcijām. Otrs ir pavisam vispārīgs, nu, tā ir runa vispār par mediju kvalitāti un profesionalitāti Latvijā. Un tas astpoguļojas arī Stambulas konvencijas atspoguļojumā.

DM: Kā Jūs vērtētu aicināto ekspertu kompetenci, kas tika aicināti uz intervijām un diskusijām?

GS: Teiksim, tas, kas no mana tāda, mediju eksperta viedokļa jau būtu – šī viedokļu daudzveidība, teiksim tā, un tas ne vienmēr notiek, plus mediji, nu, kas arī ir business gan tiešā, gan pārnēstā nozīmē, jo ir jāpiesaista auditorijas, ir jāpiesaista reklāmdevēji ar skaļiem virsrakstiem, ar skaļiem paziņojumiem. Un, protams, mediji arī savā ziņā grēko, aicinot kā ekspertus, nu, tā dus radikālāko viedokļu paudējus. Varbūt, nu, nemēģinot atrast cilvēkus, kas nepauž tik radikālus tos viedokļus, bet kuriem varbūt pat ir kaut kāds dziļāks pamatojums tam savam, nu, viedoklim, jo viņi kaut ko vairāk ir izpētījuši, zina.

DM: Vai Jums ir viedoklis par to, kādēļ uz diskusijām aicina, piemēram, "Asociācijas Ģimene" pārstāvjus?

GS: Tas ir tas, ka, protams, mediju uzdevums ir acināt šos te dažādo viedokļu paudējus un mēs nevaram neaicināt "Asociāciju Ģimene", tāpēc, ka lielākā daļa sabiedrības domā, ka tas, ko pārstāv "Asociācija Ģimene", neatbilst tādiem modernas Rietumu sabiedrības priekšstatiem par to, kas mēs esam. Bet no otras puses arī "Asociācijai Ģimene" ir savi atbalsītāji un to mēs arī redzam, ka visi šie ļoti konservatīvie, radikālie viedokļi ne tikai

Latvijā, bet arī Eiropā gūst arvien plašāku atbalstītāju loku. Tā kā, nu, es kā mediju eksperts nevarētu teikt, ka kāds nedrīkst kādu aicināt. Protams, te ir tā robeža, mēs neaicinām cilvēkus, kas atklāti kurina naidu vai pauž galēji radikālus viedokļus. Tas ir vienmēr paša medija redakcionālās nostājas jautājums – kur ir viņiem šīs robežas, kuras viņi novelk vai nenovelk.

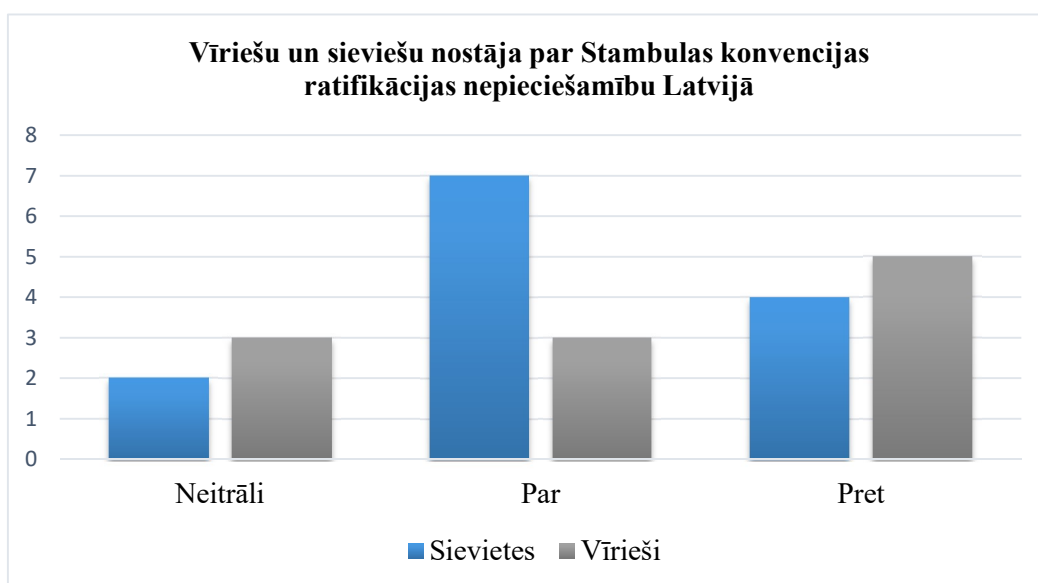
DM: Vai Jums ir kāds konkrēts ekspertu piemērs, kurus Jūs kā mediju eksperts ieteiktu aicināt uz diskusijām un intervijām?

GS: Nē, zini, man tā uz sitienu nebūs, ja es kādu pusstundu padomātu, es varbūt sarakstu sarakstītu, bet, man liekas, tas nav arī mans uzdevums kādam kaut ko piedāvāt.

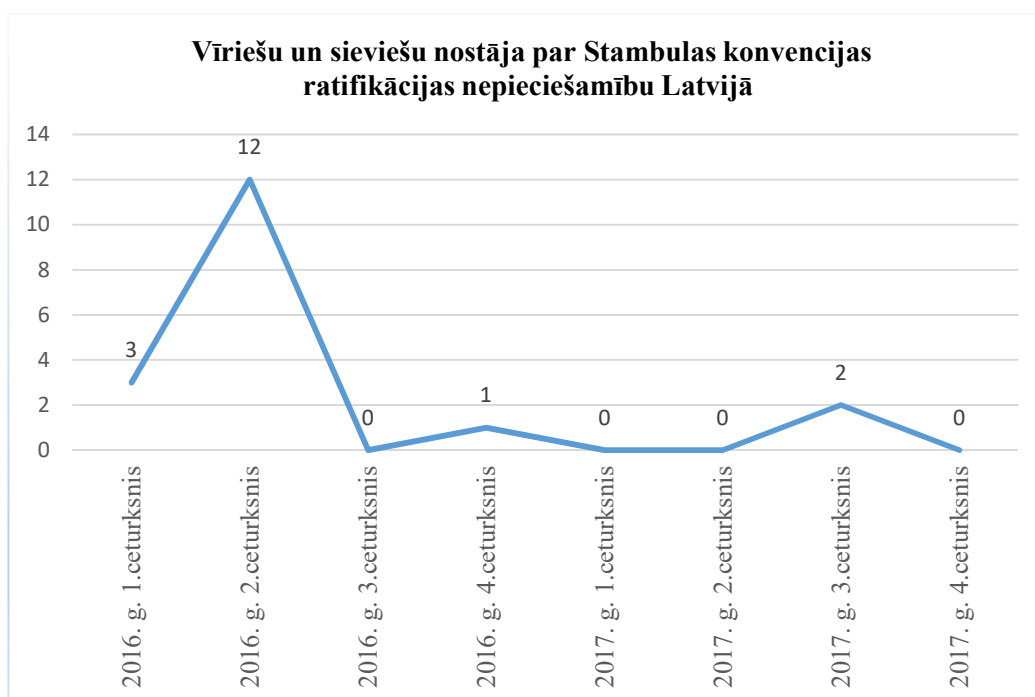
DM: Kas būtu tās lietas, kas medijiem būtu jāmaina, lai viņu darbs būtu pēc iespējas objektīvāks?

GS: Tas ir tas, ko es saku, ka, lai arī cik es pozitīvi vērtēju sabiedrisko mediju kopējo devumu, bija viens no tiem Kultūršoka jautājumiem, kur bija drusciņ tā kā nelīdzsvarots tas atspoguļojums. Tas bija vairāk par labu tiem Stambulas konvencijas atbalstītājiem. Būtu jācenšas tomēr tos abus viedokļus reflektēt. Vēl būtu vienkārši vairāk jāskaidro tos faktus. Lielākā problēma ir tā, ka bieži šie materiāli tiek absolūti balstīti uz emocijām vai nepārbaudītu informāciju, jo patiesībā šis stāsts ir spilgts piemērs tam, ka arī žurnālistika aiziet emociju pavadā un neseko konkrētiem faktiem.

Kvantitatīvās kontentanalīzes rezultātu tabulas

1.att. Vīriešu un sieviešu nostāja par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā

2.att. Diskusiju un interviju par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā laika līnija

Analizējamais medijs	Eksperts	Nostāja	Proporcija
7.2.1. TV3 ziņas	Ieva Jaunzeme	Par	3 Par 1 Neitrāli 1 Pret
	Inese Lībiņa-Egnere	Par	
	Iluta Lāce	Par	
	Dzintars Rasnačs	Pret	
	Valda Reķe	Neitrāli	
7.2.2. Neatkarīgā Rīta Avīze	Viktorija Boļšakova	Par	1 Par 4 Pret
	Baiba Rudevska	Pret	
	Jūlija Stepaņenko	Pret	
	Jānis Iesalnieks	Pret	
	Aldis Alliks	Pret	
7.2.3. Krustpunktā	Ilze Viņķele	Par	2 Par 2 Pret
	Dace Kavasa	Par	
	Elīna Kārkla	Pret	
	Jānis Iesalnieks	Pret	
7.2.4. Neatkarīgā Rīta Avīze	Jūlija Stepaņenko	Pret	3 Pret 1 Neitrāli
	Ieva Bērziņa	Pret	
	Edgars Kramiņš	Pret	
	Andrejs Mūrnieks	Neitrāli	
7.2.5. Rīgas un Apriņķa Avīze	Baiba Rudevska	Pret	1 Pret
7.2.6. Pusdienu	Kristīne Dupate	Par	1 Par
	Iluta Lāce	Par	
7.2.7. Pēcpusdienu	Dace Kavasa	Par	2 Par 2 Pret
	Viktorija Boļšakova	Par	
	Jānis Iesalnieks	Pret	
	Andrejs Vaivars	Pret	
7.2.8. LNT ziņas	Iluta Lāce	Par	2 Par 1 Pret
	Dace Kavasa	Par	
	Jānis Iesalnieks	Pret	
7.2.9. Pēcpusdienu	Ella Pētermane	Neitrāli	2 Neitrāli 1 Pret
	Ivars Ījabs	Neitrāli	
	Andrejs Vaivars	Pret	
7.2.10. 900 sekundes	Raimonds Vējonis	Par	1 Par

7.2.11. 900 sekundes	Māris Kučinskis	Par	1 Par
7.2.12. Neatkarīgā Rīta Avīze	Raimonds Vējonis	Par	1 Par
7.2.13. Neatkarīgā Rīta Avīze	Imants Parādnieks	Pret	1 Pret
7.12.14. 1:1	Dzintars Ranačs	Pret	1 Pret
7.12.15. Krustpunktā	Ināra Mūrniece	Par	1 Par
7.12.16. Rīta intervija	Nīls Muižnieks	Par	1 Par
7.12.17. Aktuāli	Jānis Reirs	Par	1 Par
7.2.18. LNT ziņas	Dace Kavasa	Par	2 Par
	Jānis Reirs	Par	
Kopā:			22 Par 4 Neitrāli 17 Pret

3.att. Uz intervijām un diskusijām aicināto ekspertu nostāju par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā proporcionāls sadalījums

Maģistra darbs „Mediju argumentācijas stratēģijas par Stambulas konvencijas ratifikācijas nepieciešamību Latvijā. Latviešu valodā iznākošajos medijos no 2016. gada līdz 2017. gadam” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 170078 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspītras atsauces).

Autors: _____ Dārta Mežule
(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: docente *Dr.sc.comm.* Marita Zitmane _____
(paraksts)

26.05.2018.

Recenzents: profesore *Dr. hist.* Vita Zelče _____
(paraksts)

Recenzents: pasniedzēja *Mg. sc. soc.* Elīna Gulbe _____
(paraksts)

Darbs iesniegts Komunikācijas studiju nodaļā 28.05.2018.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____
(paraksts)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

07.06.2018. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: docente *Dr.sc.comm.* Marita Zitmane _____
(paraksts)